

f 1,75

VOOR WIE WETEN WIL

NIEUW - GUINEA

TEGEN WIL EN DANK

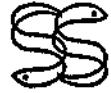
Paul van 't Veer beschrijft in een boeiende inleiding de politieke, economische en culturele problemen van Nieuw-Guinea. Vier Nieuw-Guinea deskundigen uit verschillende groeperingen stellen daartegenover hun, niet zelden afwijkende, meningen.

SPECIALE SALAMANDER

NIEUW - GUINEA *tegen wil en dank*

SPECIALE SALAMANDER

PAUL VAN 'T VEER

NIEUW-GUINEA

tegen wil en dank

Een historische omschrijving en een waarschuwend toekomstperspectief, waarin de schrijver de economische, culturele en sociale aspecten van Nieuw-Guinea betreft; zijn probleemstelling wordt van kritisch commentaar voorzien door

mr. Th. M. J. de Graaf, *Tweede Kamer-lid voor de KVP, deelnemer aan twee parlementaire missies naar Nieuw-Guinea;*

Mhd. Hasan Notoadikusumo, *Indonesisch correspondent in het buitenland van het persbureau ANTARA;*

ds. I. J. Kijne, *oud-zendingspredikant, oud-rector van de Theologische School te Seroei, Nieuw-Guinea, en*

mr. dr. H. J. Roethof, *parlementair journalist, redacteur van de radiatorubriek 'Nieuw-Guinea', kent het land van herhaalde reizen*

AMSTERDAM

N. V. E. M. QUERIDO'S UITGEVERSMIJ

1960

Geïllustreerd met een kaart van Nieuw-Guinea (pag. 18 en 19) en enkele tekeningen van Hollander naar voorwerpen uit de collectie van het Koninklijk Instituut voor de Tropen te Amsterdam

COPYRIGHT QUERIDO - AMSTERDAM 1960

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoud

1	Tegen wil en dank Verkoop aan Duitsland? – Grenstelling – Prehistorie van- daag	7
2	De prehistorische roofvogel Zeer dun bevolkt – Varkens en vrouwen – Wat bergt het land? – Drie slagen, twee misslagen – Manokwari, 'in- dustriecentrum' – Het oliecentrum Sorong – Verdient er dan niemand aan Nieuw-Guinea? – Wat kost NieuwGuinea ons? – Een boeket cijfers	16
3	Oude en nieuwe magie De vierde invloed: techniek – Versnipperd land, versnip- perd volk – Cultuurprovincies en stijlgebieden – Net als Nederland – Twee ossen voor de kar – Don Quichot als taalfilosoof – Engels	43
4	Het conflict De uitzondering van 1949 – Een mislukt stamland – Bij- stand of onderstand – De belaste boedel – Hoe ernstig nemen we onszelf? – Nieuw-Guinea Raad – Een tienjaren- plan – Oorlog met Indonesië	72
	Mr. Th. M. J. de Graaf Tegen wil en dank	100
	Mhd. Hasan Notoadikusumo Historische afspraken en aanspraken	114
	Ds. I. S. Kijne Met ernst en met spoed	127
	Mr. dr. H. J. Roethof Geen last maar dure plicht	143

Tegen wil en dank

Het is gemakkelijker koloniën te verwerven dan ze weer kwijt te raken.

Deze uitspraak (ze had van Churchill kunnen zijn, maar het is een van de conclusies, die de Amerikaanse journalist John Gunther in Afrika heeft opgedaan) behoeft een kleine uitbreiding om het probleem scherp te stellen. Het was gemakkelijk koloniën te verwerven voor wie macht bezat. Het is moeilijk ze kwijt te raken voor wie het goed fatsoen erbij wil hanteren, omdat het nu eenmaal uiterst moeilijk is met goed fatsoen kwijt te raken wat men zonder goed fatsoen heeft verworven.

Hoe heeft Nederland Nieuw-Guinea verworven? Het is iets meer dan een halve eeuw geleden dat deze kolonie in de letterlijkste zin aan Nederland werd opgedrongen. In 1898 werd boven Nieuw-Guinea de Nederlandse vlag gehesen, uitsluitend omdat de vage status van het gebied inmenging van vreemde machten dreigde uit te lokken. Zo simpel was het in 1898. Eerst in 1953, ruim drie jaar nadat Nieuw-Guinea was uitgezonderd van de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië, werd serieus een begin gemaakt met de ontwikkeling van land en volk en ook toen weer omdat 'de omstandigheden' Nederland dwongen tot een taak die het liever niet op zich zou hebben genomen. Nu zoeken wij een weg om Nieuw-Guinea zo spoedig mogelijk met goed fatsoen op eigen benen te laten staan, maar de weg van de koloniale geschiedenis is tussen 1898 en 1960 allengs gevuld met voetangels en klemmen, zo al

geen landmijnen en trekbommen.

Om zijn rijkdommen is Nieuw-Guinea zeker niet gekoloniseerd. Daarmee is het een van de uitzonderingen in de koloniale wereld maar juist deze uitzonderingen laten zich het moeilijkst regelen...

Of Nieuw-Guinea vóór het einde van de vorige eeuw door Nederland reeds als kolonie was verworven, is het onderwerp van uiteenlopende beschouwingen. Koloniale aanspraken hebben nimmer uitgeblonken in internationaal-rechtelijke helderheid. De moeilijkheid bij de 'rechten' van Nederland op Nieuw-Guinea is dat ze niet dateren uit een grijze en dus verdoezelende historie, doch stammen uit een periode waarin een kunstig geheel van moralistische en juridische argumentatie de schijn van rechtvaardiging aan uitbreiding van koloniaal bezit moest geven.

In 1828 werd Nieuw-Guinea bij proclamatie tot Nederlands gebied verklaard. Tot afbakening van de oostgrens bij verdrag (met Engeland) kwam het echter pas in 1895 en de eerste permanente bestuursposten werden weer drie jaar later gevestigd. De proclamatie van 1828 had niet veel meer betekenis dan die waarbij sommige Zuidamerikaanse landen geweldige stukken Zuidpoolgebied voor zich plegen op te eisen. De bestuursposten van 1898 waren het eerste zichtbare en internationaal erkende bewijs van de daadwerkelijke occupatie: Fak Fak en Manokwari werden gevolgd door Merauke in 1902 en Hollandia in 1910. Het was in dezelfde tijd dat Nederland elders in de Indische archipel (Atjeh, Bali, Zuid-Celebes, Zuidoost-Borneo) onduidelijke en niet-gerealiseerde claims in occupatie omzette en waarlijk niet overal even gemakkelijk als op Nieuw-Guinea.

Wat waren de argumenten voor dit laatste gebied? Daar waren de sneltochten van de Marind-Anim in Zuid-Nieuw-Guinea op het aangrenzende Britse (na 1906 Australische) gebied. Daar waren in de jaren omstreeks 1895 enige grote pokkenepidemieën in het noorden, die medische zorg noodzakelijk maakten. Daar was het optreden van een half-mystieke roverhoofdman in de omgeving van de Geelvink Baai, die het werk der zending bemoeilijkte. Drie argumenten in de officiële verklaringen van Nederlandse kant.

De goede verstaander van die dagen begreep immers ook zonder meer wel dat het eigenlijk om iets anders ging. Het jaar 1888 bracht voor het zuidelijk deel van Oost-Nieuw-Guinea opheldering in een status, die tot dan toe even onduidelijk was geweest als de status van het westen. Het Britse protectoraat werd tot kolonie verheven, een staatkundige bevordering die los van de juridische subtiliteiten betekende dat de particuliere ondernemer er vrijer toegang kreeg. Tezelfdertijd werd in het noordelijk deel van Oost-Nieuw-Guinea grote activiteit ontplooid door enige Duitse kolonisationeverenigingen van suspecte aard, die hun arbeidsterrein steeds meer in westelijke richting gingen uitbreiden. In 1899 nam het Duitse rijk formeel de nieuwe kolonisatie in deze streken onder zijn hoede (tot 1914 toen de Duitse kolonie Australisch gebied werd, later als mandaat van de Volkerenbond). De stichting van Hollandia in 1910 was een rechtstreeks antwoord op die van het Duitse 'Germania' even over de oostgrens. Nederland moest iets doen met het westelijk deel van Nieuw-Guinea of het kon de dag tegemoetzien waarop het door Engeland en Duitsland weggedrukt zou worden. Nederland aarzelde. Elders in Nederlands-

Indië was zoveel vruchtdragender werk te doen. Moest men zich de kolonisatie van Nieuw-Guinea laten opdringen of kwam afstand in aanmerking?

Verkoop aan Duitsland?

Afstand, verkoop dus. Het was nog niet zo lang geleden dat Nederland een kolonie had verkocht. In 1871 was de verkoop van de factorij en de aanspraken op het gebied daaromheen te Elminia in de Goudkust (Ghana) begrepen in het bekende akkoord met Engeland over Atjeh en de koeliewerving in Brits-Indië ten behoeve van Suriname. De prijs werd met Nederlandse nauwgezetheid bepaald: 3 790 pond, één shilling en $6\frac{1}{2}$ pence, de waarde van de voorraden in de Nederlandse handelsmagazijnen. Het is een bedrag dat men in vrijwel geen Nederlands geschiedverhaal zal vinden, wellicht omdat verkoop van een kolonie later als een immorele handeling werd gezien.

Niet echter een halve eeuw geleden. Ook bij de bestemming van Nieuw-Guinea is in die tijd nog aanverkoop gedacht. Het kolonie-hongerige Duitsland kwam het meest als koper in aanmerking. 'Hogere belangen' gaven nochtans de doorslag. In Afrika had Nederland niets meer te zoeken. In Azië des te meer. De hogere belangen van omstreeks 1900 golden nog onverkort toen omstreeks 1938 door sommige kringen in Nederland en Nederlands-Indië (voornamelijk, hoewel niet uitsluitend nationaal-socialisten) wel is gesuggereerd dat wij het Duitsland van Hitler koloniale genoegdoening zouden kunnen verschaffen door het Nieuw-Guinea af te staan...

In het jaar 1901, dus kort na de daadwerkelijke occu-

patie van Nederlands-Nieuw-Guinea en in de tijd waarin soortgelijke acties (meestal intussen gewelddadiger van verloop) jegens Bali, Zuid-Celebes en delen van Sumatra werden uitgevoerd, werd in de Tweede Kamer gedebatteerd over een motie, die door de socialist ir. H. H. van Kol was ingediend. 'De Kamer, elken landenroof onder welk voorwendsel en in welken vorm ook – dus ook die van Nieuw-Guinea – veroordeelend, gaat over tot de orde van den dag'. De meerderheid voor de regering (74 tegen 6) was groter dan in die tijd van ethische koloniale politiek bij dit soort vraagstukken gebruikelijk was, maar Van Kol had zijn woorden dan ook opzettelijk zo scherp gekozen.

Niemand kwam onder de indruk van de moralistische motieven waarmee de regering de occupatie verdedigde. Maar iedereen, op zes na, zag het belang van Nieuw-Guinea als grensstelling van Nederlands-Indië.

Grensstelling

Het is dit belang van de grensstelling, van het bruggehoofd Nieuw-Guinea, dat ook in vele hedendaagse beschouwingen nog sterk naar voren wordt gehaald. Nederlands-Indië hoeft door ons niet meer verdedigd te worden, want het bestaat niet meer. Maar nu is Nieuw-Guinea grensstelling tégen Indonesië geworden, of bij breder armzwaai: tegen het opdringend communisme van Azië en vóór Australië en de Pacific. Heeft het die rol in de tweede wereldoorlog al niet gespeeld? De Japanners gebruikten het eiland immers als uitvalspoort naar Australië, dat toen meer dan ooit heeft beseft dat de Torres Straat slechts een paar hon-

derd kilometer breed is.

Nieuw-Guinea heeft historisch nooit een andere betekenis gehad dan die van bruggehoofd of stepping stone, althans als men wereldhistorie vereenzelvigd met Europese historie. Het eiland heeft zijn ontdekking door Europa te danken aan Portugezen en Spanjaarden die op zoek waren naar de vaarroute van de Indiën naar de Nieuwe Wereld van het westelijk halfrond of naar het onbekende Zuidland dat Nieuw-Holland en later Australië ging heten.

Niet voor 1545 nam de Spanjaard Inigo Ortiz de Retes de ontdekking (die al eerder gemeld was) ernstig genoeg om er een naam voor te zoeken. Hij meende tussen Papoea's en Afrikaanse negers van de Bocht van Guinee uiterlijke gelijkenis te vinden, en gaf aan de bezeilde kust de naam Nueva Guinea. De Hollanders paktten het grondiger aan. Het is eigenlijk verrassend dat nauwelijks tien jaar na de eerste Hollandse schipvaart naar Indië, namelijk in 1606, schipper Willem Cornelisz. Schouten met het jacht Duyfke (een écht koopvaardijship van een paar honderd ton werd aan zo'n onderneming toch niet gewaagd) al een systematische onderzoekingstocht naar de zuidelijke kusten van Nueva Guinea maakte. Korte tijd later herhaalde Schouten zijn tocht in noordelijke richting, waar de Schouten Eilanden in de Geelvink Baai zijn naam nog met ere dragen. (Schoutens schip De Eendracht werd bij terugkeer in het nieuwgestichte Batavia door de V.O.C. verbeurd verklaard, omdat hij voor een concurrent voer).

De berichten waarmee Schouten en anderen thuishkwamen, hebben de V.O.C. nooit aanleiding gegeven zich daadwerkelijk met Nieuw-Guinea zélf te bemoeien.

Het bleef liggen terzijde van de scheepvaartroutes naar Australië, het speelde geen rol in het wereldverkeer. Het was 'object' van anderer geschiedenis en dan nog slechts zijdelings. De enige uitzondering zijn enkele kuststreken die contact met Indonesische rijkjes in de buurt hebben gehad. Nadat reeds in de veertiende eeuw relaties tussen het Javaanse rijk Modjopahit en Nieuw-Guinese eilanden bestaan moeten hebben, noteren geschiedschrijvers van de V.O.C. betrekkingen met de Molukse sultanaten van Tidore en Ternate. De 'rechten' van deze sultanaten werden in de zeventiende eeuw door de V.O.C. erkend, meer als middel om indirect enige invloed uit te oefenen dan als erkenning van een feitelijk belangrijke situatie. Voorzover het conflict tussen Nederland en Indonesië over de status van Nieuw-Guinea in de juridische sfeer ligt, vindt het hier een van zijn bronnen. In feite is er echter slechts voor de Radja Ampat Eilanden en Misool en het schiereiland Onin (met de plaats Fak-Fak) sprake van werkelijk historisch contact en dan nog wel van de onaangenaamste soort, althans voor de Papoea's, die voornamelijk als object van de slavenhandel werden gebruikt. In 1900 werden de rechten van Tidore, dat al eerder Ternate had verdreven, door Nederland afgekocht.

Belangrijk is dit alles niet, zelfs niet als men erkent dat deze Indonesische aanspraken in elk geval vóór 1898 reëler waren dan de Nederlandse! Het komt erop neer dat de VOC en de Nederlandse staat in de eeuwen dat zij hun 'rechten' op Nieuw-Guinea niet door feitelijke bezetting konden bewijzen, de aanspraken van Ternate en Tidore hadden erkend om tenminste nog enige internationale rechtstitel vanuit Nederlands-Indië te

bezitten. Dit was met Nieuw-Guinea al niet anders dan met de meeste andere 'Buitengewesten'; het past geheel in het patroon van de Indische staatsrechtelijke ontwikkeling.

Prehistorie vandaag

We zijn de Papoea's zelf langs de buitenkant nog nauwelijks genaderd. Wanneer komen zij op het toneel?

Nu – maar dan toch met alle vaagheid en algemeenheid die ons past, want van de eigenlijke geschiedenis der Papoea's is praktisch niets bekend. De prehistorie der Papoea's duurt, bij het ontbreken van geschreven bronnen, voort tot vandaag. Klimaat en bodem van Nieuw-Guinea zijn niet behulpzaam bij het vasthouden van prehistorische menselijke gegevens. De culturele uitingen der Papoea's mogen buitengewoon boeiend en kunstzinnig zijn, ze zijn zelden in steen en vrijwel nooit in metaal uitgevoerd en even vergankelijk als het zachte hout, het stro, de boombast en de aarde waarvan ze dan wel gemaakt zijn. Vindt men hier en daar rotstekeningen (b.v. de ook van elders bekende gekleurde handafdrukken), dan is het vaak genoeg nog twijfelachtig of men niet te maken heeft met een zeer recente kunstuiting.

Wat zegt de constatering dat de Papoea's vanwege hun uiterlijke kenmerken tot het 'negroïde' ras gerekend moeten worden? Niets over hun afstamming in elk geval.

De culturele expressies van vandaag en gisteren (en die van gisteren alleen als ze in een Westers museum zorgvuldig bewaard zijn) kunnen iets leren over beïnvloeding door Indonesië, Melanesië of Polynesië, inbegre-

pen de taalverwantschappen in een enkele streek. Maar zolang de etnologen elkaar de afstamming van de Papoea's zo sterk betwisten als thans, past ons een stilzwijgen.

Nieuw-Guinea heeft geen eigen geschiedenis. Zijn geschiedenis is die van anderen: van Modjopahit misschien in de veertiende eeuw, van Portugezen en Spanjaarden en Molukkers in de vijftiende, van Molukkers en Nederlanders in de zestiende eeuw en later – van Japanners, Amerikanen en vooral Nederlanders in de twintigste. Het was ook voor de Papoea's een geschiedenis tegen wil en dank, van de eerste ontdekkingen tot de allerlaatste tijd. Zij hebben zichzelf en hun poevere bezittingen aan niemand opgedrongen. Nederland moest zich met hen occuperen na 1898 om externe redenen. In 1949 was het niet anders. Eer de zending een eeuw geleden zich op Nieuw-Guinea vestigde, had nog nooit iemand andere belangstelling voor de Papoea gehad dan om hem te roven of van zijn schaarse persoonlijke bezittingen te ontdoen.

De prehistorische roofvogel

Heter, natter, onvruchtbaarder, dunner bevolkt, meer geïsoleerd dan Indonesië. Het zou een klaagbrief naar huis geweest kunnen zijn van een jong bestuursambtenaar in het vooroorlogse Nederlands-Indië, die na een ambtsperiode op Java of Sumatra naar de toenmalige afdeling Nieuw-Guinea werd overgeplaatst. (De status van residentie had het onmetelijke Nieuw-Guinea voor de oorlog slechts van 1921 tot 1923.)

En ook thans komen nog de meeste reizigers naar Nieuw-Guinea met in hun bagage de ballast – dode lading in meer dan één opzicht – van veel Indische jaren, of op zijn minst de vergelijking met andere landen van Zuidoost-Azië dan Indonesië, al is het slechts die éne maar onvergetelijke nachtstop te Karatsji, Bangkok of Manilla. Na de boeiende miljoenenmassa's van de Aziatische hoofdsteden, of met de romantische herinneringen aan het vooroorlogse Indonesië in het hoofd, valt de blik uit het vliegtuig op de kust van Nieuw-Guinea.

Een prehistorische roofvogel ligt daar. Een scherpe vogelkop met vraatzuchtige bek, een kale nek, een uitgezakt lichaam. Biak, met het grote vliegveld Mokmer, heeft dan nog enige allure. De urenlange vlucht langs de noordkust van Nieuw-Guinea naar Hollandia doet de meeste passagiers, turend naar eindelijk dat éne paaldorpje in het moerasbos, in een neerslachtig stilzwijgen vervallen. Gelukkig mag Hollandia, met zijn prachtige ligging aan de Humboldt Baai, er wezen. Maar de aankomst op het vliegveld Sentani, een vlieg-

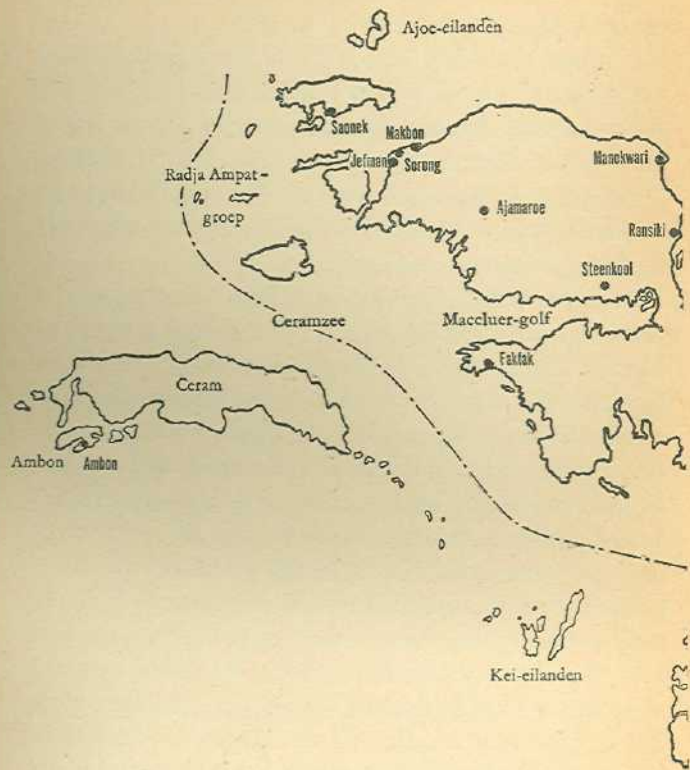

weitje uit de twintiger jaren, blijft toch na de eerste vlucht lang in de herinnering hangen.

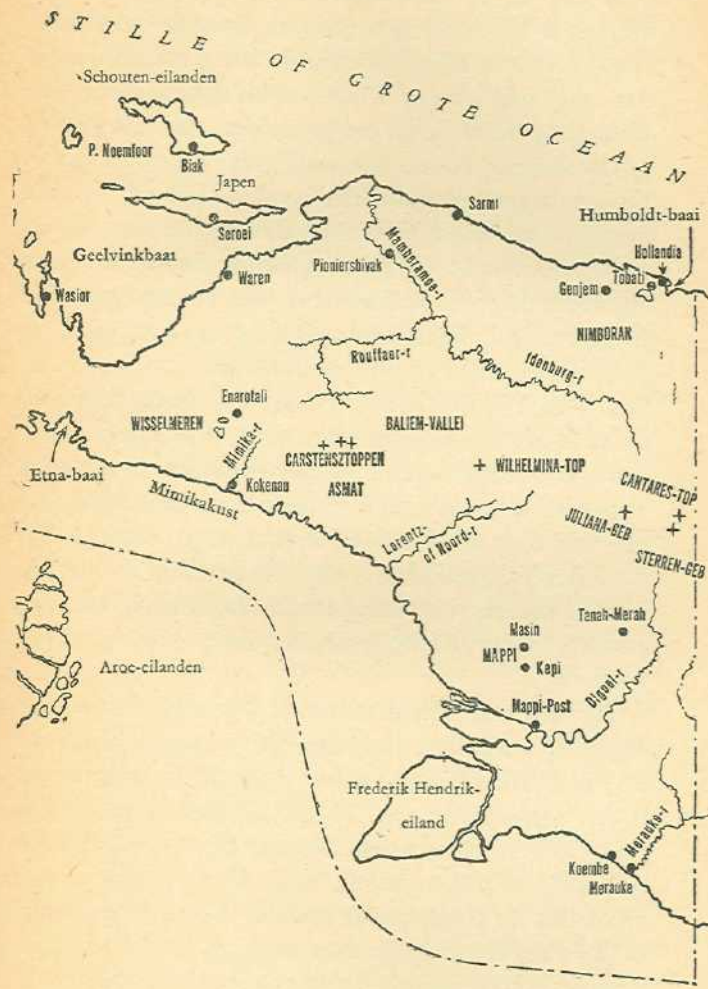
Het misverstand ligt natuurlijk in de onontkoombare veronderstelling dat Nieuw-Guinea misschien wel niet politiek, maar dan toch qua karakter en natuur iets te maken heeft met Indonesië, met Azië. Maar Nieuw-Guinea is geen Aziatisch land en elke vergelijking met de overbevolkte wereld van Zuid-Azië gaat mank als een aangeschoten boomkangoeroe.

Men moet Nieuw-Guinea op zichzelf beschouwen – dan is het al erg genoeg. Neen, dat klinkt al te cynisch. Laat ik zeggen: dan is het boeiend genoeg.

Op zichzelf beschouwd en met zo weinig mogelijk vooroordelen is Nieuw-Guinea... deel van de Austronesische wereld, want zonder aansluiting met de omliggende wereld is het natuurlijk niet. De 'natuurlijke' scheidingslijn tussen Azië en de Pacific ligt maar weinig ten westen van Nieuw-Guinea. Met de moesson-gebieden van de jong-vulkanische eilanden der Indische archipel heeft het vrijwel niets gemeen, raciaal heeft het zijn eigen geschiedenis, flora en fauna behoren voor een wezenlijk deel tot de Pacific-gebieden, meer in het bijzonder tot die van de Austronesische kring. De kust is bijna overal moerassig, het binnenland loopt op tot een ononderbroken hoog centraal bergland, dat op enkele plaatsen (de Wisselmeren, de Baliem) plateau's en valleien kent. De hoogste toppen zijn zéér hoog (de Julianatop is op 9 september 1959 door een wetenschappelijk belangrijke, maar door pech achtervolgde expeditie¹ op 4640 m berekend, enkele andere toppen komen boven de 5000 m) en met eeuwige sneeuw en ijs bedekt hetgeen in dit deel van de wereld uniek is. De grootste moerassen zijn wederom zeer

- territoriale grens
- + bergtop
- ~~~~~ rivier
- GEB gebergte

groot. De Meervlakte in de Afdeling Geelvinkbaai (één van de zes afdelingen of residenties) is 15 000 vierkante kilometer groot, haast de helft van Nederland; het Fred. Hendrik Eiland, 'één groot bord modder', niet veel kleiner. Toch wonen daar mensen, verziekt door de malaria, een groot deel van het jaar op paalwoningen boven het stinkende water. De grote rivieren zijn in het zuidelijke laagland honderden kilometers bevaarbaar voor niet al te grote zeeschepen; aan de noordkust dringt het gebergte daarvoor te zeer op, zodat de brede Mamberamo (met een stroomgebied zo groot als de Rijn) slechts weinig kan bijdragen tot de bereikbaarheid van het achterland.

Dat West-Nieuw-Guinea twaalf tot dertien keer zo groot is als Nederland, behoort tot de schoolkennis van elke Nederlander. Dat de regenval in het relatief 'droogste' deel, Merauke in het zuiden met 1500 mm per jaar toch altijd nog tweemaal zo groot is als het Nederlandse gemiddelde, niet. (Echt nát is het b.v. in Tanah Merah, het omgedoopte Boven-Digoel, nog steeds gevangenis-centrum, met ruim 4500 mm per jaar).

Is het warm in Nieuw-Guinea? Hitte is een relatief begrip dat zich zonder vergelijking met de vochtigheidsgraad niet laat navoelen. Voor tropische gebieden is een gemiddelde van 26 graden niet uitzonderlijk hoog (in Hollandia wordt het weer écht warm als men boven de 35 graden komt), maar de vochtigheid is zo groot dat de temperatuur meestal moeilijk te dragen is. Aan de Wisselmeren kan men op 1500 m hoogte 's nachts echter zeer goed enige dekens gebruiken.

Geen echt moessongebied met duidelijke droge en natte jaargetijden, uitgezonderd weer het zuiden bij Merau-

ke dat klimatologisch bij Indonesië aansluit (men kan er dan ook rijst verbouwen), maar een constante regenval over het gehele jaar bij wisselende winden: zuidoostelijk van mei tot november, noordwestelijk van december tot april.

Zéér dun bevolkt

Dat heeft de luchtreiziger naar Hollandia dus al terecht tot zichzelf of zijn buurman gemompeld. Twee mensen per vierkante kilometer, zevenhonderdduizend in het gehele land (daaronder hier en voortaan, tenzij anders vermeld, alleen het Nederlandse deel verstaan). De afstanden, die absoluut toch al vrij groot zijn, worden relatief nog groter omdat de bevolking verspreid woont in zeer kleine gemeenschappen, niet zelden praktisch alleen door de lucht te bereiken.

Hoe beter men telt, hoe minder mensen er over blijven, al zijn er wel eens demografische 'meevallers' van een plotseling ontdekte vallei (de Baliem als laatste) met vijftigduizend zielen. Kort na de oorlog nam men aan dat er een miljoen Papoea's in Nieuw-Guinea woonden. Nauwkeuriger schattingen en tellingen komen tot zevenhonderdduizend, al is er minstens één wetenschappelijke schatting die tot niet meer dan een half miljoen wil gaan.²

Welgeteld zijn het er volgens het laatste officiële *Rapport inzake Nederlands Nieuw-Guinea, uitgebracht aan de Verenigde Naties*, een jaarlijkse publikatie, in dit geval van 1958, officieel welgeteld dus 424 911 in het bestuurde gebied, ongeteld maar geschat 300 000 daarbuiten. Bestuurd gebied wil zeggen: de streken waar regelmatig bestuur wordt uitgeoefend of op zijn

minst periodiek een bestuursambtenaar doorheen reist. Van de 424 911 Nieuw-Guinezen zijn er 389 552 van Papoease, 17 181 van Europese en 18 178 van Aziatische (Indonesische en Chinese) landaard.

Deze bevolking groeit zeer langzaam. In sommige delen neemt zij zelfs nog af, maar bij de verbeterde gezondheidszorg, de intensieve malariabestrijding die een schoolvoorbeeld is van Nederlandse degelijkheid en vindingrijkheid, de zuigelingen­zorg e.d. mag men rekenen op negenhonderdduizend zielen in 1970.³

De schaarste der bevolking is het grootste probleem van Nieuw-Guinea. Afgezien van de politieke consequenties, weegt zij het zwaarst bij de factor arbeid, want ook volgens de meest optimistische schattingen zullen er binnen afzienbare tijd hoogstens 125 000 mannen beschikbaar zijn voor de toekomstige werkmogelijkheden buiten de eigen dorpseconomie. Voor de huidige omstandigheden is dit aantal slechts 45 000, hetgeen intussen nog weer driemaal zoveel is als er thans plaatsing gevonden hebben. Op 31 juli 1958 waren er 8 000 Papoea's werkzaam bij de overheid, 8 000 bij particulieren en in beide categorieën is er volgens voorlopige gegevens van 1959 en 1960 een merkbare achteruitgang te constateren door het aflopen van werkzaamheden zonder dat nieuwe mogelijkheden zijn geschapen!

Het is de bekende vicieuze cirkel: er zijn te weinig mensen om een economisch aantrekkelijke markt te vormen en daardoor loont het de moeite niet iets te ondernemen. In enkele centra als Hollandia en Sorong vindt men nu reeds 'echte' werkloze Papoea's, die overtollig zijn geworden en volgens de geldende bepalingen naar hun dorpen zouden moeten terugkeren.

Maar stuur eens een van zijn omgeving vervreemde Papoea, die nu de 'stad' kent, naar zijn dorp terug!

Het oliebedrijf te Sorong en elders in de Vogelkop, waarover straks meer, dat door stopzetting van zijn werkzaamheden duizenden mensen heeft ontslagen, voerde hen volgens contractuele verplichting na afloop van hun termijn (beperkt tot anderhalf jaar om de man niet al te zeer te ontwortelen) naar hun dorpen terug. Moeilijker is dit echter voor de duizenden Papoea's die zelf naar de stad zijn getrokken om werk te zoeken. Hier ligt bij het geringe arbeidsbestand van Nieuw-Guinea reeds een sociaal probleem.

In feite is het veel uitgebreider omdat het gemakkelijk genoeg is te constateren dat de meeste Papoea's in de bestuurde gebieden eigenlijk altijd gedeeltelijk werkloos zijn. Is dit een te 'modern' begrip voor een primitieve samenleving, waar men nu eenmaal slechts één sagoboom hoeft te kappen en te kloven om aan het schoon geklopte merg voldoende, zij het onsmakelijk en weinig voedzaam, voedsel te hebben voor een half jaar? (Althans in de laaglanden waar ongeveer 200 000 Papoea's voornamelijk van sago leven.)

Niet te modern, neen, want zodra de eerste uitlopers van de Westerse techniek en economie in de Papoease samenleving doordringen, wordt de ledigheid ook daar het oorkussen van de duivel. Stalen bijlen, nylon vislijnen en jachtgeweren maken het de man gemakkelijker zijn aandeel in het levensonderhoud te verzorgen. (De vrouw is er minder goed aan toe, want voor haar blijft het werk meestal gelijk). Daartegenover vallen mannelijke bezigheden als koppensnellen en oorlogvoeren in het algemeen weg. Tijd wordt ledigheid, het leven verveling.

Varkens en vrouwen

Zeer weinig mensen dus, zeer weinig dieren ook en volgens dezelfde natuurwet, die het leven in Nieuw-Guinea tot een zware strijd maakt. De natuur houdt het dierbestand laag. In twee betekenissen trouwens. 'Laag' is ook qua natuur-historische orde de naam voor de fauna van Nieuw-Guinea; eierleggende zoogdieren en buideldieren, zoals de bekende kleine kangeroe, de buidelmarter en een soort buidelbeer of boomkangoeroe, koeskoes genaamd, waarvoor de Papoea's gaarne een heel bos afbranden om er één bij zijn vlucht in handen te krijgen. Planten en bomen groeien in Nieuw-Guinea nu eenmaal heel wat vlugger dan dieren.

Twee vogelsoorten zijn beroemd: de kroonduif, een zwaarlijvige soortgenoot van de onze, en de paradijsvogel, die tot het verbod in de twintiger jaren meedogenloos om zijn prachtige verentooi (gouden staartveren) werd gejaagd door avonturiers, die Nieuw-Guinea méér dan ornithologische schade hebben toegebracht.

Dank zij de komische verhalen van vele Nieuw-Guinea-reizigers is het varken wellicht het bekendste dier van Nieuw-Guinea. Men ziet de kleine, gestreepte biggetjes niet zelden als roze zuigelingen aan de vrouwenborst. Hun waarde wordt dan volgens het bekende verhaal zo groot geacht dat men op basis van het schelpengeld (de in sommige delen van Nieuw-Guinea als waardemeter gebruikte fossiele gekleurde schelpjes die, eigenlijk op zijn Afrikaans, kauri's genoemd worden) voor een varken meer zou moeten betalen dan voor een vrouw.

Ik verdenk de Papoea's ervan dat zij met hun grote gevoel voor humor de argeloze buitenlandse reiziger met dit soort verhalen aardig voor de gek houden.

Economisch heeft de varkensteelt, hoe innig ook beoefend, weinig te betekenen zolang men de consumptie van varkensvlees reserveert voor hoogtijdagen. Experimenten met geïmporteerde Nederlandse varkens, twintig keer zo groot als de Nieuw-Guinese soort (die oorspronkelijk trouwens ook geïmporteerd moet zijn), lopen niet altijd goed af. In 1957 vielen aan de Wisselmeren meer dan tweehonderd doden bij een mystiek gekleurde volksofstand, die uiteraard sociologische achtergronden had, maar zich richtte tegen de import der Witte Varkens die de natuurlijke orde zouden verstoren en een epidemie (van kinkhoest) onder de Papoeakinderen veroorzaakt zouden hebben. En is het niet zo dat zij even slecht passen in de omgeving van Nieuw-Guinea als een groepje wilde kangoeroe's in het Vondelpark?

Wat bergt het land?

De vraag was: wat bergt het land aan mensen en dieren. Zij wordt thans: wat bergt het land voor de mensen?

Weinig goeds. Het is een harde maar onvermijdelijke conclusie. De landbouw voor eigen gebruik staat, waar nog in de oervorm aanwezig, op jaarlijk uitzonderlijk laag peil. Men moet de knollentuintjes van de Papoea's hebben gezien om zich een beeld van zo'n primitieve tuinbouw te kunnen vormen, praktisch geheel dan nog door vrouwen gedreven. De stenen bij waarmee de vegetatie werd weggehakt (in zijn soort overi-

gens geen slecht instrument, want ook de dikste boom ging ermee tegen de grond) en de gepunte stok waarmee de grond werd omgewoeld, zijn de meest ingenieuze werktuigen waartoe de Papoea op eigen kracht kon komen. Alleen in de Baliemvallei en bij de Wisselmeren is van oudsher sprake van georganiseerde en geïrrigeerde landbouw. De knollen – meest kladi en oebi die buiten Nieuw-Guinea overal als een minderwaardig soort voedsel worden beschouwd – worden er op aangelegde bedden verbouwd. Overal elders is landbouw gelijk aan roofbouw op ladanggronden, die na één of twee oogsten weer verlaten moeten worden.

Daarin verandering, dus verbetering te brengen, is de voornaamste economische taak van het Nederlandse goevernement. Meer dan mijnbouwkundige onderzoekingen in de hoop de steen of het erts der rijken te vinden (hoe belangrijk op zichzelf uiteraard ook), is het moeizame en gestage werk van de landbouwontwikkeling de toets van ons economisch optreden in Nieuw-Guinea. De persoonlijke welvaart van de Papoea zal, ook als de steen der rijken wél gevonden zou worden bepaald blijven door de landbouw.

Drie factoren remmen de ontwikkeling van de landbouw af.

Ten eerste. Bodemgesteldheid en klimaat zijn ongunstig. De allergunstige berichten spreken van 'honderdduizenden ha bebouwde grond'. De jaarlijkse rapporten aan de VN herhalen daarentegen de klaagzang dat de vruchtbare bovenlaag, waar al aanwezig, dun is en gestaag door zware regenval wordt weggespeeld.

Ten tweede. De eigen bevolkingsprodukten bieden, met uitzondering van de klapper (copra) en nootmus-

kaat geen mogelijkheid voor export of handel. Cash crops kunnen dus alleen van nieuwe en onbekende produkten komen. Zelfs dan is de concurrentie met andere produktielanden, die geografisch bijna altijd gunstiger liggen dan Nieuw-Guinea, zeer moeilijk, terwijl de slechte verbindingen op het eiland zelf de transportkosten naar centrale markten hoog houden. *Ten derde.* De landbouw der Papoea's is zo'n wezenlijk onderdeel van het gehele levenspatroon, dat niet zonder intensieve verandering van de 'wereldbeschouwing' moderne landbouwmethoden ingevoerd kunnen worden. Een sociologisch, antropologisch probleem dus.

Landbouwkundig bodemonderzoek, landbouw-economische planning en sociologische voorbereiding van de bevolking moeten hand in hand gaan, wil men de drie remmingen overwinnen.

Als men de verbouw van suikerriet, klapper of cacao als exportgewas bepleit, dient eerst de vraag te worden gesteld of dit zin heeft in de te verwachten internationale marktverhoudingen. Wordt de vraag bevestigend beantwoord (ik vraag me af of zij wat betreft deze drie produkten inderdaad wel prealabel gesteld is), dan beginnen de 'inheemse' moeilijkheden. Hoe krijgt men de bevolking van een bepaalde streek, die agrarische mogelijkheden biedt, ertoe dit nieuwe produkt te verbouwen en tegelijk zijn eigen landbouwmethoden te verbeteren?

Het antwoord dat goevernement, zending en missie - de drie voornaamste 'beschavende' krachten van Nieuw-Guinea, maar niet de enige - gezamenlijk op deze vraag geven is globaal. Het luidt: community development, streekontwikkeling.

Drie slagen, twee misslagen

Community development is het toverwoord van de achtergebleven gebieden. Het is de poging door voorzichtige aanpak van álle aspecten der ontwikkeling in een dorp of kring van dorpen, een geleidelijke maar goedgefundeerde vooruitgang te verwezenlijken. Het is dus materiële zowel als geestelijke acculturatie.

In 1952 werd in de Nimboranvlakte te Genjem, niet ver van Hollandia, het eerste community development project van Nieuw-Guinea opgezet. Een kleine landbouwcoöperatie was de kern, twintig dorpjes in de omgeving werden erbij betrokken. Begonnen werd met een gemeenschappelijk project van twaalf hectare, bescheiden genoeg dus in omvang, waarvoor tractors, zaaigoed en landbouwgereedschap ter beschikking werden gesteld. Om deze kern heen zouden kleinere particuliere tuintjes van de deelnemers gegroepeerd worden, die eerst een landbouwpraktijkcursus ter plaatse hadden gevolgd. De coöperatie zou het hart van de zaak worden: gezamenlijke in- en verkoop, een winkelbedrijfje, gezamenlijke bedrijfsplanning en wat niet al.

Het plan was conform de modernste opvattingen, maar in 1956 kon de mislukking niet langer worden ontkend. Het grootste deel van de oorspronkelijk achthonderd deelnemers was vertrokken. De coöperatie dreef alleen op de Nederlandse leiding. De proeven met cash crops hadden geen belangstelling kunnen trekken.

Na vier jaar ploeteren moest men besluiten het project drastisch om te schakelen van gemeenschap naar individu. Thans zijn er in de Nimboran veertien indivi-

duale boerderijtjes, samen 68 ha, met op het tweede plan een bescheiden vorm van coöperatieve samenwerking. De Papoea's, gewend als zij waren aan hun egocentrische en individualistische levenswijze, waren hier nog niet toe aan landbouwcoöperaties.

Mislukt mocht het zijn, maar uit fouten kan men leren. Meer dan in de Nimboran is bij de twee volgende streekprojecten in de Mappi (onderafdeling van Zuid-Nieuw-Guinea), en op het eiland Japen in de Geelvink Baai, gebruik gemaakt van de ervaring die missie en zending in deze gebieden hadden opgedaan. Verlaten is de gedachte – overgenomen uit zoveel geavanceerder landen als India en Indonesië – dat men een community development project op Nieuw-Guinea al meteen als een produktiecoöperatie kon opzetten.

Uitgangspunt is geworden de gemeenschappelijke aanleg van een 'dorpstuin' onder leiding van traditionele en 'nieuwe' dorpsleiders; is de tuin gereed, dan wordt de grond verdeeld onder de deelnemers. Men kon er voor wat de Mappi betreft van uitgaan dat in Kepi, het opleidingscentrum van de r.k. missie in dit gebied, al een flink aantal Papoea's vertrouwd was gemaakt met de nieuwe maatschappij en niet alleen de mannen, die een landbouwopleiding kregen, maar ook de vrouwen wier aanpassing aan de 'beschaving' vaak moeilijker verloopt omdat zij er zo weinig tastbare uitingen van in handen krijgen.

De verdeling van de dorpstuinen in de Mappi-streek (in totaal zeker meer dan 500 ha in 1958) en de rol die de oude hoofden daarbij speelden, was voor de initiatiefnemers van missie en in mindere mate government een kernpunt in deze community development. De oude dorpsstructuur, met al zijn complicaties van

clan zus en clan zo, werd als basis voor de verdeling genomen. De oude leiders, die in de Pax Neerlandica hun voornaamste taak als oorlogsaanvoerders verloren zagen gaan en daarmee dus hun gezag, konden hier een nieuwe status vinden. De missie, die nergens ter wereld traag is in het gebruiken van lokale motieven, wist het uitzetten van klappers in de nieuwe tuinen zelfs tot een half-religieus, half-magisch feest te maken, waarin de ronde klappervruchten al dan niet opzettelijk de symbolen van de vroegere gesnelde koppen werden. Met alle statie waarover de r.k. eredienst beschikt, werd het plantmateriaal gezegend.

Kortom: hier werd nu welbewust een poging gedaan de materiële acculturatie te paren aan een geestelijke. Zo geleidelijk mogelijk ging men van de oude maatschappij op de nieuwe over.

Toch is er tussen nieuwe en oude maatschappij kortsluiting geweest. Misschien duurde het te lang eer de gezegende tuinen vruchten gingen dragen (de kokospalm wast langzaam), misschien zagen de oude mannen toch te snel hun traditionele gezag verdwijnen, te meer omdat de overgang gepaard ging met de werving van koelie-arbeiders voor de olie in Sorong. De jongelieden die na anderhalf jaar werk in Sorong terugkeerden met zeer tastbare blijken van hun rijkdom (batterij-lantaarns, vislijnen van nylon etc.), vormen overal op Nieuw-Guinea in hun oude gemeenschappen een probleem.

In 1959 brak een opstand in de Mappi uit, geleid door de oude mannen, meestal juist de gedevalueerde hoofden of dorpsoudsten die de missie nieuwe grond onder de voeten had willen geven. In weinige weken werd zeven jaar werk ongedaan gemaakt. De oude magie

bleek sterker dan de nieuwe. In een tamelijk onverkwikkelijke discussie, niet de enige van deze aard op Nieuw-Guinea, gaven missie en goevernement elkaar de schuld. De missie had wel gewaarschuwd dat er iets broeide. De bestuursambtenaren hadden wel gewaarschuwd dat de missie zich te veel door het beginsucces had laten meeslepen.

Tweede poging, tweede mislukking.

Dan het derde project: Japen. Dit eiland heeft door zijn gunstige ligging in een omgeving waar de zending al honderd jaar werkt, door zijn vruchtbare bodem en zijn oude handelsrelaties met andere eilanden, een grote voorsprong op Nimboran en Mappi beide. Hier kon men op iets bouwen (Seroei op Japen is van oudsher het scholencentrum van de zending), hier was zelfs al een zekere mate van geldhuishouding aanwezig. Sedert 1954 is er een semi-coöperatie voor de verbouw van cacao aan het werk, die in 1959 zijn eerste eetbare resultaten in de vorm van zelfgemaakte chocolade kon produceren. Cacao is, zoals op Australisch Nieuw-Guinea bewezen is, een van de beste cash crops die Nieuw-Guinea kan voortbrengen. De wereldmarkt is voorshands gunstig, de culture zelf eenvoudig. Een gebied van bijna driehonderd ha is op Japen door een groep geselecteerde en speciaal opgeleide Papoea's als een gemeenschapsproject ontgonnen en met cacao beplant, waarna het areaal in boerderijtjes van twee ha is verdeeld. Verkoop en financiering, thans nog in handen van het Exportbevorderingsfonds, moeten straks op een coöperatief bestuur overgaan, mogelijk onder de hoede van de streekraad van Japen, die daarmee een duidelijke taak zou hebben.

Wat is de lering uit drie voorbeelden? Voorlopig

schijnt succes alleen vrij zeker in de meer ontwikkelde delen van Nieuw-Guinea. Daar (d.w.z. op de Schouten Eilanden, bij de grotere plaatsen e.d.) komen de coöperaties de laatste tijd snel op. Er zijn er thans meer dan vijftig met een omzet van ruim anderhalf miljoen gulden. De meeste zijn ontstaan in de laatste zeven of acht jaar – in dezelfde tijd dus dat de experimenten in Nimboran en Mappi te gronde gingen.

Manokwari, 'industriecentrum'

De betiteling is meer dan overdreven, zij is een wensdroom. Toch geen droom zonder uitlopers in de werkelijkheid, want in dit oudste Nederlandse centrum op Nieuw-Guinea met zijn 7 000 inwoners (alleen Hollandia heeft er meer, n.l. 14 000) prachtig gelegen aan een baai en tegen de heuvels, zijn buiten de olie de voornaamste industrieën van het eiland gevestigd: een grote goevernementhoutzagerij en enige particuliere zagerijen en de Scheepswerf Konijnenburg, eveneens een semi-overheidsinstelling.

Bij een beschouwing over de economische mogelijkheden van een bosrijk land als Nieuw-Guinea (driekwart bebost, 32 miljoen ha!) dringt zich de bosexploitatie het eerst op. De commissie van advies inzake Agrarische Ontwikkelingsmogelijkheden van Nieuw-Guinea is enige jaren geleden tot de conclusie gekomen dat 14 miljoen ha bosland exploiteerbaar is, hetgeen 200 000 kubieke meter gezaagd hout per jaar zou kunnen opleveren. Huidige produktie: 20 000 kubieke meter per jaar. Enige uitbreiding lijkt dus zeker mogelijk. (Japan en Australië kopen toenemende quanta ongezaagd hout; nuttige export maar geen industriepro-

ject!) Het verzamelen van bosprodukten en de verkoop van hout leverden in 1958 800 000 gulden op, tegenover de uitgavenstaat van de Afdeling Boswezen ten bedrage van bijna drie miljoen, vooralsnog een povere rekening. Maar de grote zagerij is toch een industrieel bedrijf waar Papoea's ervaring kunnen opdoen in een min of meer industrieel klimaat en dat is een wezenlijk belang.

Ik noemde drie remmingen voor de landbouwontwikkeling in een vorige paragraaf. De vierde geldt voor land- en bosbouw beide: het ingewikkelde grondenrecht van de Papoea's. Er is in het enorme en dun bevolkte Nieuw-Guinea haast geen plek aan te wijzen waarop geen Papoea-recht rust, ook al is het nimmer gerealiseerd. Het is een hachelijk onderwerp; in welke kolonie heeft het grondenrecht geen conflictstof tussen bestuurder en bestuurde opgeleverd? De keus was hier tussen een integrale handhaving van het Papoea-recht, dus de 'bevriezing' van het adatrecht zoals dat b.v. in Nederlands-Indië is gebeurd (meestal niet ten voordele van de economische ontwikkeling op langere termijn gezien, al werd de bevolking natuurlijk 'bescherm'd'), en de vervanging van de adatrechten door een modern, Europees recht dat verkoop, verhuur en andere overdracht toelaat. Voorshands heeft men een tussenweg gekozen. In 1960 is een wet aangenomen, die de gouverneur de bevoegdheid geeft de Papoea's een 'duldplicht' op te leggen als het algemeen belang het gebruik van gronden voor bepaalde doeleinden noodzakelijk maakt. Particuliere verkoop aan niet-inheemsen blijft, naar Nederlands-Indisch voorbeeld, verboden. In het marathondebat dat de Tweede Kamer in het voorjaar van 1960 over Nieuw-Guinea heeft ge-

houden (twee begrotingen, een rapport van de parlementaire missie die het eiland bezocht, en de censuurkwestie moesten behandeld worden) is het duldplichtwetje onder de hamer doorgegaan. Jammer, want er was aanleiding genoeg de duldplicht wettelijk beter te preciseren dan thans geschied is en bijvoorbeeld de toepassing ervan in het algemeen aan de Nederlandse wetgever voor te behouden, of bij Nederlands Koninklijk Besluit te laten geschieden.

In Manokwari dus ook de Scheepswerf Konijnenburg, genaamd naar de energieke stichter en directeur van het bedrijf dat op een sleephelling schepen tot 3 600 ton en 120 meter lengte kan behandelen. Het industrieel klimaat van Manokwari, waarvan ik sprak, vindt zijn belangrijkste bepaling in dit indrukwekkend geheel van helling, kranen, fabriekshal en wat dies meer zij aan de rand van het oerwoud.⁴

Maar het 'klimaat' uit zich ook op minder fraaie wijze, in de stakingen namelijk die Manokwari in 1959 en 1960 met opvallende regelmaat getroffen hebben. Het waren wellicht eerder protesten tegen de paternalistische, half-koloniale arbeidsverhoudingen dan loonkwesties, die deze stakingen het aanschijn gaven. Van behoorlijk georganiseerd overleg is ook bij de overheid nog geen sprake. De vakbeweging of het begin daarvan (de protestants-christelijke CNV en de katholieke KAB hebben op Nieuw-Guinea zusterbonden, waarvan vooral de eerste actief is) dringen aan op modernisering van de arbeidsverhoudingen. Reeds zijn relatief grote demonstraties gehouden. Manokwari wordt industrieel centrum!

Het oliecentrum Sorong

Mag men daar nog van spreken? In 1960 helaas slechts in symbolische zin. Tot voor enige jaren kon Sorong in de Vogelkop nog veel meer dan Manokwari gelden als hét industriële centrum van Nieuw-Guinea, dank zij het bedrijf van de Nederlands Nieuw-Guinea Petroleum Maatschappij, een gemengd Nederlands-Brits-Amerikaanse onderneming met Nederlandse leiding. Na de oorlog scheen de exploratie veel te beloven. In het topjaar van de produktie, 1954, zeven jaar na het begin der boringen, werd 500 000 ton ruwe olie geëxporteerd. Vijfduizend employé's en arbeiders waren bij het bedrijf werkzaam, van wie 70% Papoea's, die van heinde en verre waren aangeworven. Voor het geschoolde werk waren Indonesiërs in dienst, hetgeen na 1950 in toenemende mate moeilijkheden opleverde. De sociale voorzieningen waren een voorbeeld voor geheel Nieuw-Guinea. Voor de Papoea-arbeiders was de aanwezigheid van zo'n modern bedrijf als de olie uiteraard een unieke kans om geschoold te worden (de bedrijfsscholen voor technici en klerken in Sorong waren de eerste van het gebiedsdeel); op de exportstatistiek van Nieuw-Guinea waren de inkomsten uit de olie verreweg de grootste post (twintig miljoen gulden van de 27 miljoen in 1956, zestien van de 24 miljoen in 1958).

Maar helaas, de olie is niet meer. De 500 000 ton in 1954 – overigens nog slechts de helft van de toenmalige Nederlandse aardolieproduktie, terwijl niemand Nederland toch voor een olierijk land aanziet – daalden snel tot 260 000 ton in 1958. De beste putten gaven zout water op, nieuwe exploraties buiten de Vogel-

kop hadden geen resultaat. In april 1960 heeft de NNGPM haar concessies teruggegeven. Alleen in de Vogelkop kan de produktie nog een paar jaar worden voortgezet tot het veld is uitgeput.

Sedert 1935 heeft de NNGPM in Nieuw-Guinea 400 miljoen gulden geïnvesteerd. De totale opbrengst beliep in 1960 120 miljoen gulden; nadelige saldo's van 280 miljoen blijft zelfs de olie niet lang dragen. De arbeiders worden naar huis gezonden, het indrukwekkende bedrijf te Sorong wordt grotendeels uitverkocht. Het oliecentrum verdwijnt.

In de materiële sfeer is dit wel de grootste teleurstelling, die Nieuw-Guinea na de oorlog te verduren heeft gekregen. Zonder spectaculaire welvaartsbron zal Nieuw-Guinea zeer lang, misschien altijd, een minusgebied blijven, afhankelijk van buitenlandse hulp. Nieuw-Guinea beschikt wel over enige potentiële plaatsvervangers van de olie, namelijk nikkel en kobalt, maar het is de vraag of het internationale grootbedrijf dat hierin werkzaam is, dezelfde risico's durft nemen als met de olie. Volgens officiële Nederlandse ramingen worden in het Cycloopegebergte bij Hollandia en op het eiland Waigeo zeker tweehonderd miljoen ton nikkel- en kobalterts aangetroffen. De vindplaatsen liggen hier zeker geografisch niet ongunstig, maar tot concessieaanvragen is het nog niet gekomen. De Cycloop zou volgens onofficiële berichten niet voor exploitatie in aanmerking komen. In de loop van 1960 zou een combinatie van drie Nederlandse en één Amerikaanse maatschappij (U.S. Steel) met gouvernementssteun op Waigeo nieuwe exploraties gaan verrichten.

Verdient er dan niemand aan Nieuw-Guinea?

Niemand is veel gezegd, weinigen is juist. Onder die weinigen is in de eerste plaats de Nieuw-Guinea Import en Export Maatschappij, dochteronderneming van de n.v. Hagemeyer en Co's Handelsmaatschappij te Amsterdam, voorheen een van de 'groten' in Indië en de enige die na 1949 bereid was het risico van een vestiging op grote schaal in Nieuw-Guinea te nemen. Het risico werd aanvankelijk verzacht door een van overheidswege verleende monopoliepositie (bron van veel ergernis bij de consumenten op Nieuw-Guinea) aan de NIGIMIJ, waardoor zij zulk een voorsprong wist te verkrijgen dat zij thans ook zonder VOC-achtig monopolie praktisch de gehele importmarkt in handen heeft. Langzamerhand weet de NIGIMIJ ook een groeiend detailverkoopapparaat op te zetten. Aangezien vrijwel alle levensmiddelen voor de niet-inheemse en alle verbruiksgoederen voor de gehele bevolking ingevoerd moeten worden (in 1958 was de totale invoer bijna 86 miljoen, waarvan ruim dertig voor voedingsprodukten!), worden er geen slechte zaken gedaan. De NIGIMIJ keerde in 1958 tenminste 46% dividend uit (15% gewoon, 25% stockdividend en 6% extra), een rendement voor aandeelhouders, d.w.z. de firma Hagemeyer die alle aandelen bezit, dat wederom aan de beste jaren van de VOC doet denken.

Het is intussen moeilijk te bepalen hoe de NIGIMIJ er precies voor staat. Als 'gesloten' n.v. worden er geen jaarstukken gepubliceerd, zodat ik niet kon vaststellen hoe het dividend er in vergelijking met begin kapitaal en omzet uitziet. Op de jongste jaarvergadering

ring van de firma Hagemeyer (mei 1960) is slechts meegedeeld dat de jaarlijkse afschrijvingen bij de NIGIMIJ hoog zijn en dat er 'in verband met de politieke risico's een zeer conservatieve politiek wordt gevoerd.' Dit is de economische realiteit, gezien uit het oogpunt van de voornaamste particuliere maatschappij op het eiland!

In de persoonlijke sfeer is het inkomen van de Papoea's uiteraard niet te schatten. Het VN-jaarverslag over 1958 geeft slechts dat in totaal 'ten behoeve van Papoea-arbeiders (door het goevernement) een bedrag van twintig miljoen gulden aan lonen, huisvesting en voeding werd besteed.' Voor de ruim 5 000 loontrekkers in overheidsdienst zou dit neerkomen op een gemiddelde van 36 gulden per week, emolumenten inbegrepen. In de particuliere sector worden aan ongeschoolde Papoea's meestal lonen van omstreeks drie gulden per dag uitbetaald.

Er is één Papoea (1958), die het in goevernementsdienst tot de rang van hoofdkommies heeft gebracht en daarmee een kleine duizend gulden in de maand verdient. De hoogste ambtenaren, zo leert de begroting per departement, verdienen 1940 gulden per maand. Dat zijn dus functionarissen als goevernements-secretaris, president van en procureur-generaal bij het Hof van Justitie e.d. Hun salarissen liggen dus niet veel hoger dan die van hun Nederlandse collega's, hetgeen voor de tropen opmerkelijk is. Op de gevolgen daarvan kom ik nog terug.

Wat kost Nieuw-Guinea ons?

Ruim honderdtien miljoen gulden per jaar, althans

zolang de defensiekosten de dertig miljoen (onofficiële schatting van 1958 en 1959) niet te boven gaan.

De begroting van Nederlands Nieuw-Guinea voor de dienstjaren 1959 en 1960 sluit met tekorten van resp. 71 en 81 miljoen gulden, die door rijksbijdragen worden gedekt. De totale begroting belooft in beide jaren bijna 138 miljoen gulden, waarvan dus ruimschoots de helft tot tweederde door Nederland wordt gedragen. De defensiekosten zijn echter op de begroting van Nieuw-Guinea niet te vinden en ook op die van Oorlog en Marine niet herkenbaar opgebracht. De onofficiële schatting van dertig miljoen moet juist worden geacht voor de defensie van 1959 en eerder. De uitbreidingsbesluiten van april 1960 zullen zeker tot verdubbeling aanleiding geven, zodat de totale kosten van Nieuw-Guinea dan rond honderdveertig miljoen zouden gaan bedragen.

Is dat veel? Nu ja, het bezitten van koloniën is tegenwoordig dan ook een luxe, die weinig landen zich kunnen of willen veroorloven, ook uit financieel oogpunt! Het is natuurlijk een even aardige als onjuiste becijfering te stellen dat zeventhonderdduizend Papoea's ons in 1960 140 miljoen per jaar kosten en twaalf miljoen Nederlanders acht miljard (het totaal der rijksbegroting namelijk), zodat een Papoea ongeveer driemaal zo 'duur' is als een Nederlander. Een grapje, meer niet. Serieuzer is de opmerking dat niet alle uitgaven voor Nieuw-Guinea voor Nederland improductief zijn. Een belangrijk deel van de personeelskosten komt aan Nederlanders op Nieuw-Guinea ten goede. De importen uit Nederland belopen ruim vijftig miljoen gulden per jaar (1958). Zo is er meer dat tot voorzichtigheid maant bij een kostenbecijfering.

Een deel van de financiële last wordt de eerstvolgende vijf jaar gedragen door het Ontwikkelingsfonds voor Achtergebleven Gebieden van de Europese Economische Gemeenschap. Voor deze periode is 134 miljoen gulden uitgetrokken, waardoor een aantal belangrijke nieuwe projecten (o.m. een groot landbouwproefstation bij Manokwari en een eerste demografisch onderzoek) kan worden opgezet.

Australisch Nieuw-Guinea, waarvan de totale bevolking 1 750 000 zielen bedraagt (onder bestuur gebracht anderhalf miljoen), mag rekenen op een moederlandse bijdrage van 82 miljoen op een begroting van 118 miljoen (1958). Economisch is Australisch Nieuw-Guinea echter veel rijker dan het Nederlandse deel; er wordt goud gemijnd en er ligt een vruchtbare en klimatologisch gunstige hoogvlakte waar schapenteelt mogelijk is. De handelsbalans is dus heel wat rooskleuriger dan de Nederlands Nieuw-Guinese, al is de begroting lager.

Een boeket cijfers

Een overzicht van de waarde der Nieuw-Guinese export van de voornaamste produktgroepen over vier jaren, afgerond op duizend gulden:

	1959	1958	1957	1956
aardolie	13 700 000	16 300 000	20 800 000	20 000 000
schroot	440 000	125 000	384 000	437 000
bevolkings- produkten	9 600 000	8 200 000	9 000 000	6 900 000

(met kopra als grootste post)

De achteruitgang over de laatste drie jaren is te wijten aan de vermindering der olie-export, die in 1954 nog

26 miljoen gulden had bedragen. In de waardecijfers komt echter niet tot uiting dat de export van bevolkingsprodukten (behalve kopra vooral kopalharsen, nootmuskaat en krokodillehuiden) naar hoeveelheid gemeten in de afgelopen vier jaar meer dan verdubbeld is.

De *invoerwaarde* bedroeg in de laatste drie jaren respectievelijk 115, 86 en 80 miljoen. De vermindering kwam tot stand onder invloed van 'echte' bezuinigingen, maar ook doordat de import van kapitaalgoederen bij voltooiing van grote werken en de afloop der oliewerkzaamheden ook zonder kunstgrepen geringer wordt. Levensmiddelen waren, als eerder opgemerkt, de grootste post (1958: dertig miljoen). Machines en aardolieprodukten volgden daarop.

Nog een greep in de cijfers.

Nieuw-Guinea beschikt over 67 *artsen*, 400 verpleegsters en 1 200 ziekenhuisbedden (1958). In 1959 is te Hollandia een modern centraal ziekenhuis met 150 bedden gereedgekomen.

Het totale *wegennet* beslaat... 500 kilometer, althans voorzover berijdbaar voor auto's. Daarentegen wordt het binnenlands *luchtverkeer* onderhouden door zeven vliegtuigen, die van Biak uit regelmatige diensten onderhouden op zeventien plaatsen. Er zijn veertig vliegvelden.

¹ Zie het boeiende expeditieverhaal van de leider dr. L. D. Brongersma en G. F. Venema: *Het witte hart van Nieuw-Guinea* (Amsterdam, 1960).

² In dr. J. W. H. Leslie-Millers proefschrift *Het economisch aspect van het Nieuw-Guinea probleem* (Den Haag, 1952), pag. 41.

³ Althans volgens de prognose van dr. C. A. Cannegieter

in zijn boek *De economische toekomstmogelijkheden van Nederlands Nieuw-Guinea* (Leiden, 1959) pag. 72.
* Intussen was het nadelig saldo op de exploitatierekening van 1959 ten totale van ruim 3¹/₂ miljoen gulden, nog steeds een kwart miljoen – door het rijk te dekken.

Oude en nieuwe magie

Sedert Amerikaanse antropologen zich met Amerikaanse energie op de laatste primitieve volkeren in de wereld hebben geworpen om te noteren wat er nog maar te noteren valt, mag de primitieve samenleving van Nieuw-Guinea zich in een grote belangstelling verheugen. Elke Nederlandse bestuursambtenaar die zijn eerste post in een afgelegen streek aanvaardt, neemt zich voor een proefschrift over de 'primitive society' van hier of ginder te leveren. Een vorige gouverneur van Nieuw-Guinea, die intussen zélf in zijn jonge bestuursjaren een bijzonder goed proefschrift over de Marind-Anim had geleverd, heeft zich eens genoodzaakt gezien de jeugdige bestuursassistenten te waarschuwen dat het goevernement er niet in de aller-eerste plaats behoefte aan had ingelicht te worden over de seksuele gewoonten van elke nieuw-bestuurde Papoeastam – boeiend als ze mogen zijn.

Het moet gezegd dat de Papoea's zelf meestal bereidwillig genoeg zijn om de Westerse etnoloog in te lichten.¹

Het kost niet zelden meer moeite hen tot... zwijgen dan tot praten te bewegen. Bij dit alles past echter één waarschuwing, ook voor de lezer van de volgende bladzijden. Niet zelden begint een oude Papoea, als zegsman gekozen om zijn grote kennis der stamtradities, enthousiast te vertellen over de ingewikkelde clanverhoudingen, de ritën en cultus der magie, die dan ijverig worden genoteerd. Hij vertelt dat leden van clan schildpad niet mogen trouwen met meisjes van

clan koeskoes op straffe van uitdrijving. Tenslotte worden hem zijn eigen personalia gevraagd. Hij blijkt als vooraanstaand lid van clan schildpad zelf wel met een lid van de clan koeskoes gehuwd te zijn. Nu ja – niet iedereen houdt zich aan de clan-taboes!

Ook op dit gebied is de Papoea een 'improvisator', term die we straks uitgebreider zullen verklaren. Hij neemt het niet altijd zo nauw met zijn eigen tradities. En bovenal moet, bij alle verhalen over het 'stenen tijdperk' e.d., niet vergeten worden dat de helft van de bestuurde Papoea's gekerstend is, dat van hen 135 000 protestantse christenen lid zijn van een zelfstandige kerk die al jaren zijn eigen besturen kiest, dat zelfs bij de nog zeer onvoldoende stand van 1958 meer dan 50 000 Papoea's geregeld onderwijs ontvingen, dat – tenslotte – zeker een honderdduizend Papoea's betrokken zijn in een geldhuishouding. Voor een derde van Nieuw-Guinea's bevolking geldt dat de primitiviteit danig is getemperd door de aanraking met de buitenwereld: zending, missie, bestuur, techniek, om de vier voornaamste beïnvloedingsfactoren te noemen. (Indonesië en de Islam zijn een meestal vergeten vijfde). Een volgend derde deel staat op het punt deze aanraking te krijgen; het laatste derde zal volgens de plannen der regering, die begin 1960 werden aangekondigd, binnen tien jaar zeker zover zijn als het tweede nu, d.w.z. van onregelmatig en min of meer toevallig contact.

Nu is het anderzijds zeker dat ook voor de meestontwikkelde groep de banden met het verleden nog bestaan, nog een rol in het dagelijks leven spelen. Het was (wijlen) prof. dr. G. J. Held die in een der eerste samenvattende beschrijvingen van de Nieuw-Guinese

cultuur de Papoea als de 'cultuurimprovisator' bij uitnemendheid schetste. 'De aanvaarding van de onvoltooide vorm, het niet-doordenken van bepaalde vormgevingen, het ontbreken van de kunstenaarsdrift, die eindeloos speurt naar nieuwe, artistieke mogelijkheden in het bekende materiaal', is volgens Held het voornaamste cultuurkenmerk van de Papoea.² Het geldt ook de manier waarop het christendom en de techniek worden ondergaan (en overigens bepaald niet alleen voor de Papoea's, maar over hen gaat het hier nu eenmaal). In gekerstende streken wordt voortdurend terugval van dorpen in de 'heidense' magie genoteerd, vooral in het katholieke zuiden, waar zoals ik beschreven heb, veel moeite wordt gedaan om traditionele elementen te behouden. Maar ook in het protestantse noorden, waar de zendelingen van oudsher eerder de neiging hadden de Wodanseik eigenhandig om te hakken dan de compromissen te sluiten of synthese te zoeken, maakt men zich zorgen over de opgang van mystieke Pinkstergemeenten, die in naam en sommige vormen wel christelijk zijn, doch in feite evenzeer magische elementen bezitten.

Voortdurend moeten zending, missie en goevernement zich dan ook afvragen in welk tempo en met welke grondigheid men het nieuwe moet brengen, met welke grondigheid het oude moet worden afgebroken.

Moet men zich zelfs de vraag stellen of acculturatie, vooral in de zin van kerstening, eigenlijk wel enige zin heeft? Persoonlijk beantwoord ik deze vraag uit niet-kerkelijk gezichtspunt van harte bevestigend. Het is werkelijk noodzakelijk de Papoea te 'bevrijden' van zijn eigen magie, die misschien artistiek voor onze naar 'oprechte primitiviteit' dorstende geest treffende re-

sultaten oplevert, maar in de praktijk van het dagelijks leven de Papoea verlamt, bedreigt en (soms letterlijk) verslindt.

De vierde invloed: techniek

Vooraf echter is acculturatie in de zin van kerstening nodig omdat de vierde beïnvloedingsfactor, de techniek, in een primitieve samenleving chaotiserend werkt. Zending, missie en gouvernement hebben tegenwoordig een juist begrip der acculturatieproblemen. De techniek heeft geen begrip, zij is een onpersoonlijke kracht, vooral als zij zich manifesteert zoals tijdens de oorlog voor zeer veel Papoea's het geval is geweest. Aan de baai van Hollandia verrees in 1944 – om het sprekendste voorbeeld te nemen – een Amerikaanse militaire stad met auto's, bioscopen, duizelingwekkend grote schepen, vliegtuigen en wat dies meer zij. Op dezelfde wijze haast schoot na 1947 in Sorong het olie-emplacement uit de grond, ontwikkelden zich op kleinere schaal nieuwe steden elders op Nieuw-Guinea. Het stormde over de Papoea heen. Toch staat hij tegenover het wonder der techniek, als cultuurimprovisator, niet zo verwonderd als wij westerlingen zouden denken. Het is een bekend feit dat de naakte boslandpapoea zich snel en gemakkelijk de handgrepen eigen maakt die nodig zijn om een auto te besturen. Over het hoe van de machine maakt hij zich niet druk. De magie van de westerlingen is nu eenmaal sterker dan die der Papoea's. Dat een vogel vliegt is magie, waarom zou het geen magie zijn als een vliegtuig vliegt? Eerder zal hij zich opwinden over de herkomst van deze uitingen der westerse magie, waarvan hij de prakti-

sche voordelen aanvaardt. Hij geeft ze een plaats in zijn 'geloof', een groot woord voor een levensbeschouwing, die de bekende zendingspredikant dr. F. C. Kamma eens heeft beschreven als 'strijd om de macht'.⁸ De houding van de mens in dit verband, aldus dr. Kamma, 'kan niet worden getypeerd met het begrip vroomheid, maar beter met het begrip diplomatie'. Deze voortreffelijke kenschets maakt het mogelijk de plaats te bepalen van de magie der Papoea's. Religie is hier geen deemoedige onderwerping aan Gods leiding maar een manier om macht over de omgeving te verkrijgen. Magische middelen, totemtekens, offers, religieuze liederen, taboes – ze zijn alle bedoeld om de gebruiker, dus kenner der geheimen, de zelfhandhaving te schenken die hij op Nieuw-Guinea zo bitter nodig heeft.

Het is voor de Papoea geen grote moeilijkheid in religieuze zin om de nieuwe wonderen der westerse magie, lees: techniek, te plaatsen in eigen verband, bijvoorbeeld in dat van de Heilandsverwachting die in de gehele Pacific en op geheel Nieuw-Guinea een grote rol speelt in het geestelijk leven.

De desbetreffende Papoea-mythen zijn verschillend in vorm, maar terug te voeren tot dit type: oorspronkelijk waren er twee bewoners op aarde, d.w.z. op Nieuw-Guinea, van wie er één is achtergebleven en verarmde, omdat de ander hem het geheim van de overvloed had ontfutseld en ermee vertrokken was. De bron van overvloed overzee is dus eigenlijk het hem ontstolen geboorterecht van de Papoea. Eens zal de verdwenen broer, of een soortgelijke gestalte (die merkwaardigerwijs veelal als 'blank' en gebaard wordt beschreven, wellicht een latere invoeging), terugkeren

om de Papoea's deelgenoot te maken van zijn overvloed.

Ziet men deze gebeurtenis op korte termijn optreden, en aan profetieën van deze aard is nimmer gebrek, dan ontstaat de zogenaamde cargo cult, de ladingcultus, de Heilandbeweging. Voorraden worden opgemaakt, gewerkt wordt er niet meer, een oproerige stemming ontstaat.

En als de lading dan niet komt (de verwachting is, zeer concreet, een groot schip vol van alle heerlijkheden die een Papoea zich denken kan), kan men zich de reactie voorstellen. Dan hebben die handige westerlingen nog net weer weten te voorkomen dat de Papoea's hun geheim leren kennen!

Cargocults zijn geen zaken van het verleden. Zij komen nog regelmatig voor, ook buiten Nederlands Nieuw-Guinea. Het zijn typische verschijnselen voor een samenleving, die zich in een grenssituatie bevindt. Meestal zijn de leiders ervan zelf cultureel marginale mensen, enerzijds beïnvloed door christendom en techniek, wellicht teleurgesteld in hun verwachtingen van deze westerse magie waarvan zij enige uitingen hebben leren kennen, anderzijds nog levend in de magische wereld van totem en taboe.

Versnipperd land, versnipperd volk

Nieuw-Guinea is versnipperd door duizend en één natuurlijke barrières: hooggebergten, moerassen, rivieren. Het volk is versnipperd over het land. Grote dorpen kent Nieuw-Guinea oorspronkelijk niet. Ook thans telt de helft van alle dorpen minder dan honderd inwoners. Vaak genoeg is ook het kleinste dorp de dor-

peling nog te groot. Een onbelangrijke burenruzie brengt de man ertoe met zijn gezin uit het gehucht van acht huizen weg te trekken om elders een nederzetting van één huis te stichten. Primitief, ja, maar daarom niet minder gauw 'gefrustreerd' om een term te gebruiken, die wij als inherent aan ónze gecompliceerde samenleving beschouwen. Eenzelvig, weinig geneigd leiding te aanvaarden is de Papoea. 'Hoofden' kennen eigenlijk alleen de stammen die beïnvloeding van buitenaf hebben ondergaan. Elders zijn er hoogstens stam- of dorpsoudsten met een zeker gezag omdat zij de 'geheimen' kennen, en leidersfiguren die alleen onder oorlogsomstandigheden naar voren komen. Niet alleen worden zij onder andere omstandigheden niet erkend, zij stellen er zelf ook geen prijs op verantwoordelijkheid te aanvaarden. Probeert men in zo'n dorpszonder-leiding een dorpshoofd te benoemen, dan wordt hij alleen beschouwd als vertegenwoordiger, om niet te zeggen handlanger, van het vreemde gezag, hetgeen meestal de beste manier is om hem zijn eigen gezag te ontnemen. Dit is uiteraard een van de grootste bestuursproblemen, om van zending en missie niet te spreken die hier ook vergeefs zoeken naar een koning Clovis die zijn volk en masse zal kerstenen als hij zelf overtuigd is.

Het hyper-individualisme, dat geestelijke en materiële ontwikkeling bemoeilijkt, uit zich ook in de taal. Zeker 130 taalgebieden met primitieve, dus ingewikkelde structuur, zijn verkend; het aantal afwijkende dialecten loopt in de honderden. Er zijn talen die door een uitstervende groep, nog slechts door weinige tientallen, worden gesproken. Voor waar is mij door een missionaris-taalkundige verteld dat hij een taal met

twee gebruikers was tegengekomen, van wie de een het, gezien zijn hoge ouderdom, wel niet lang meer zou maken. Alle andere gebruikers van deze taal waren uitgestorven. Vraag: is een taal met één gebruiker nog een taal, d.w.z. communicatiemiddel?

Cultuurprovincies en stijlgebieden

Nederlands Nieuw-Guinea kent er vier, naar de indeling van dr. S. Kooyman.⁴

Wellicht is het juist de praktisch nog onbekende valleien van het Centrale Bergland, waar de steencultuur het langst is bewaard gebleven, er als vijfde bij te nemen. De stijlgebieden van dr. Kooyman komen grotendeels overeen met cultuurprovincies van andere onderzoekers (b.v. prof. Held). De tweede term geeft misschien iets beter weer dat de uiting der culturele verwantschap niet altijd een kwestie van artistieke, 'materiële' stijl is, maar ook van cultuur in ruimere zin.

En bij het volgende (zowel trouwens als bij het voorafgaande!) steeds wel te verstaan: het zijn alle voorlopige conclusies, gebaseerd op voorlopige gegevens. De indelingen in stijlgebieden of cultuurprovincies zijn zéér globaal.

Als eerste cultuurprovincie dan die der *Biakkers*: het noorden en westen van Nieuw-Guinea, aan de kust en op de menigvuldige eilanden. Misschien een kleine honderdduizend zielen, verreweg de grootste, duidelijk samenhangende groep van Nieuw-Guinea. Ook de meest ontwikkelde, niet alleen door het werk van de zending, die hier honderd jaar geleden haar eerste posten vestigde, maar reeds van oudsher, dankzij de vertrouwdheid met de zee -- deze grote cultuurbemiddelaar. Op

Schedelkorwar; Geelvinkbaaigebied

de Radja Ampat Eilanden hebben de tot deze kring behorende stammen tamelijk sterke Molukse invloeden ondergaan, getuige o.m. de aanwezigheid van de Islam, die hier en elders op Nieuw-Guinea toch altijd nog een tienduizend volgelingen heeft.

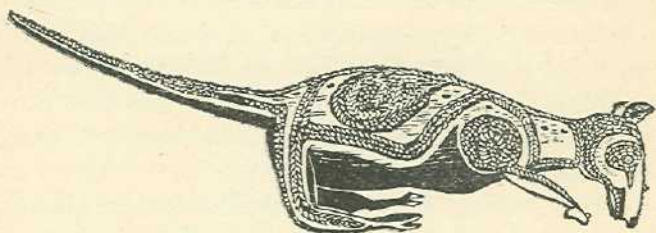
Biak is het eiland van oorsprong. Kolonies van Biakkers beïnvloeden andere eilanden en bewoonde kuststroken. Het lijdt geen twijfel of het zullen deze Biakkers zijn, die straks de leiding van Nieuw-Guinea, in handen krijgen of nemen. Zij zijn de 'Hollanders' van Nieuw-Guinea, gezien in een zeventiende-eeuwse maatschappij.

De beïnvloeding door christelijk-Westerse en islamitisch-Oosterse beschavingen heeft tamelijk grondig opruiming gehouden onder het oorspronkelijke materiële

cultuurbezit van de Biakkers. Zelfs een oppervlakkige blik over Nieuw-Guinea toont dat van eigen Papoease kunstuitingen in het gebied der Biakkers weinig is overgebleven, al moet men wellicht de armzalige gevlochten mandjes en de droevige kerkversieringen hebben gezien, in vergelijking met de cultuuruitingen van het minder beïnvloede deel van Nieuw-Guinea, om te beseffen hóe weinig.

Een van de meest kenmerkende cultuurvoorwerpen der Biakkers is, althans was, de korwar, het houten voorouderbeeld, meestal in de vorm van een zittend mannetje met enorm hoofd waarin de schedel van een overleden stamlid werd geplaatst. In de korwar zetelt de geest van de overledene, die de middelaar is tussen de wereld der levenden en de geestenwereld. Bij de overgang naar het christendom werden de korwars vaak massaal verbrand (de Wodanseik omgehakt!), maar ook vóór de komst van het christendom waren in deze streken al heel wat oude cultuurinstellingen verdwenen, zoals aan de hand van oude museumstukken kon worden bewezen.

De *Marind-Anim*, wonend in de omgeving van Merauke, dus in Zuid-Nieuw-Guinea, zijn in menig opzicht

Dansfiguur; Marind-Anim

de tegenvoeters der Biakkers. Hun stam was voorheen een der meest oorlogszuchtige van heel Nieuw-Guinea; hun massale koppensnellerij was omstreeks 1900 de onmiddellijke aanleiding tot de grensafbakening tussen Oost en West Nieuw-Guinea. Toen moeten er nog 25 000 tot 30 000 Marind-Anim geweest zijn. Zij leefden hun artisticeit uit in hoofd- en lichaamstooien, die deze toch al bijzonder forse kerels voor hun vijanden een bijzonder afschrikwekkend uiterlijk moesten geven. Weinig materieel cultuurbezit, maar des te groter rijkdom aan rituele en ceremoniële gebruiken, die in het gehele gebied voorkomen en de voornaamste reden zijn om hier van een cultuurprovincie te spreken. De initiatie van de jongemannen, de sacrale 'ontgroening', die overal op Nieuw-Guinea voorkomt, nam hier zulke verfijnd-immorele vormen aan dat de r.k. missie, die zich omstreeks 1900 aarzelend in deze streek vestigde, wel aan duivelswerk moest geloven. Missie en gouvernement hebben op rigoureuze wijze ingegrepen. Het gevolg laat zich raden. Ontdaan van hun voornaamste levensdoel: roof, sneltocht en orgie, kwamen de Marind-Anim tot een ontstellend verval. Venerische ziekten en het antropologisch bekende verschijnsel van de algemene levensonlust onder dit soort omstandigheden, deden de trotse krijgersstam binnen een halve eeuw van 25 000 tot hoogstens 8 000 uitsterven. Naar het schijnt is thans aan dit proces, vooral dank zij medische ingreep, een eind gekomen en neemt de stam weer iets in zielental toe. Het kost de reiziger echter moeite in de armzalige troepjes, die hij nu in deze contreien aantreft, de hoogmoedigen van weleer te vermoeden.

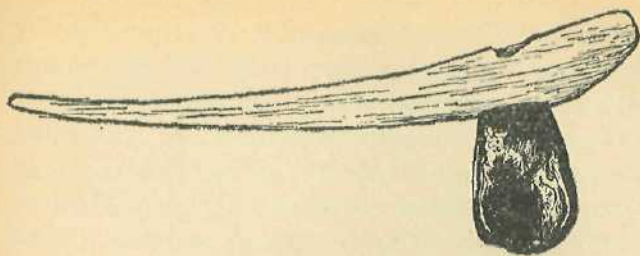
De smalle noordelijke kuststrook van de Australische

Voorsteven prauw; Asmat

grens tot de machtige Mamberamo-rivier is in de onderscheiding van dr. Kooyman het stijlgebied van de fraai uitgesneden prauwstevens met totemistische (dier) motieven en min of meer statische mensenplastieken. Bij de rituele gebruiken speelt de heilige fluit een grote rol, een instrument waarop angstaanjagende geluiden worden voortgebracht, die vooral de vrouwen moeten afschrikken. Spiraalmotieven komen in de versiering vaak voor.

Evenals de Biakkers zijn de (50 000?) bewoners van deze kuststrook en de omgeving van het grote Sentanimmeer bij Hollandia (bijzonder zoölogisch gebied omdat er in deze vroegere zee-arm een soort zoetwaterhaai voorkomt) goede vissers en zeevaarders. Hun talen verraden Pacific-invloeden. De zending heeft het christendom in deze cultuurprovincie sterk verbreid. Anders is dat met de laatste twee gebieden in onze onderscheiding: het bergland en de Mimikakust. De *Berglandbewoners* mogen zich in de romantische belangstelling van de meeste Nederlanders verheugen, omdat zij het zijn die volgens een populaire misvatting nog in het 'stenen tijdperk' zouden leven, schelpen voor geld gebruiken, varkens hoger aanslaan dan vrou-

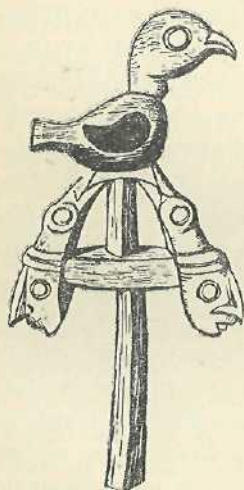
Stenen bijl; Centraal bergland

wen en wat dies meer zou zijn. In feite hebben deze stammen (30 000 oeverbewoners van de Wisselmeren, ontdekt in 1937, en 50 000 bewoners van de meer oostelijke Baliemvallei, ontdekt na de oorlog) weinig gemeen met wat wij onder mensen uit het stenen tijdperk verstaan. Hun lichaamslengte is gering, hoewel met hun gemiddeld anderhalve meter nog van geen pygmeeën of dwergen sprake is, en zij gebruiken stenen bijlen tot zij de hand op een stalen instrument weten te leggen (of er als uiting van bijzonder enthousiasme hun tanden in zetten), maar hun leven in dienst van de voedselvoorziening is heel wat minder primitief georganiseerd dan soms gedacht wordt. Hun landbouwmethoden zijn de meest geavanceerde van heel Nieuw-Guinea, want de nood drong hen tot vindingrijkheid. Sagopalmen komen op deze hoogte niet voor, het was de verbouw van knollen die het leven beheerste. Ook in de magie staat de knol centraal. Knollentuintjes worden op geïrrigeerde of juist ontwaterde bedden aangelegd en vanuit de lucht gezien lijken de tuinen in de Baliemvallei op Nederlandse polderhoekjes, zij het wat slordig van opbouw. Hier was de strijd tegen de honger een zo alomvattende zaak, dat voor kunstuitin-

gen weinig tijd overbleef.

Missie en zending (ook een relatief rijk Amerikaans genootschap dat met vliegtuigen kan werken) zijn pas sinds kort bezig. De nieuwsgierigheid en vrijmoedigheid van de Papoea's, overal opvallend vooral voor wie aan de deemoed, terughoudende beleefdheid en niet zelden onderdanigheid van de meeste Aziatische volkeren gewend is, wordt hier soms zeer ver gedreven. Bestuursambtenaren kunnen de Berglandbewoners aanvankelijk maar met moeite bijbrengen dat de slaapkamer privé-terrein is en persoonlijk mocht ik meermalen meemaken hoe een weldoorvoede Nederlander in het been werd geknepen in openlijke bewondering voor zoveel menselijk welvaren.

Tenslotte de rijkste cultuurprovincie van Nederlands

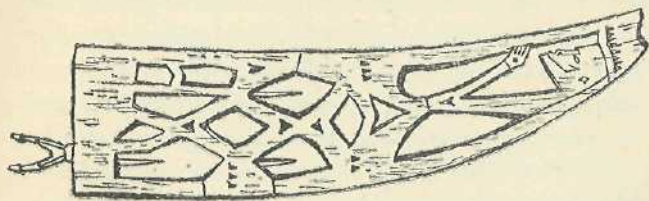

Voorsteven kano; Humboldtgebied (n.w. kuststrook)

Nieuw-Guinea: de *Mimikakust*, d.w.z. de zuidkust van de Digoelrivier tot ongeveer de Etna Baai. Wat een rijkdom aan religieuze uitingen, wat een artisticeit, wat een onoverzichtelijke variëteit aan cultuurbezit ook in dit stijlgebied dat door zijn uitgestrektheid en weinig onderling contact tussen de rond zeventigduizend inwoners eigenlijk een scherpe onderverdeling zou behoeven, op zijn minst in de gebieden van de eigenlijke Mimika, Moejoe, Mappi en Asmat, waarover de laatste tijd door stijlvergelijking en onderzoek (vooral door etnologen van de missie) veel nieuwe gegevens zijn verkregen.

Het is hier dat de Westerse 'kunstjagers' voor de musea van Europa en Amerika nog hun kostbaarste vondsten doen: meterslange Bisjpalen, versierd met mensen- en dierebeelden, dynamische prauwversieringen die de boot snelheid en kracht moeten geven, ornamentele gebruiksvoorwerpen, schilden, dolken, speren, mensenbeeldjes in de bekende 'baarmoederhouding'. Welke Westerse kunstenaar zou zijn zaligheid niet willen geven om in zijn plastieken de expressiviteit van deze primitieve kunstenaars te evenaren.

En hoe achteloos gaan zij er zelf mee om, deze kunstenaars. Verhalen van weggeworpen Bisjpalen, vervallen mannenhuizen met al hun versiering, ze zijn van

Voorsteeven prauw; Mimika

elke reiziger te horen. Het materiaal is er ook niet naar om de voorwerpen in dit klimaat lange tijd te behouden. En slaagt een kunstjager er dan in met kostbare schatten de buitenwereld te bereiken (maandenlange riviertochten heeft hij moeten maken), dan moet hij op zijn tellen passen om te voorkomen dat de politieagenten aan de kust, christen-Papoea's uit het noorden meestal, die hem op de laatste etappe behulpzaam zijn, niet op een onbewaakt ogenblik met hun klewangs de Bisjpalen bijkappen om al te duidelijke uitingen van het seksuele element in de Papoeakunst te verwijderen. Zo'n geval heb ik althans uit de eerste hand kort na het voorval vernomen.

Want het moet de beschaafde mensen een doorn in het oog zijn dat de Papoeakunst en de Papoeacultuur in de breedste zin zó duidelijk op het seksuele is ingesteld. Hoe zou men echter anders kunnen verwachten in een land waar het voortbestaan eeuwenlang simpel een zaak van natuurlijke vruchtbaarheid is geweest?

Net als Nederland

Nieuw-Guinea is net als Nederland: het noorden is protestant en voorlijk, het zuiden katholiek en achterlijk...

Wat een grove en onaardige generalisering naar twee kanten – maar hoe treffend juist in oorsprong. Terwille van de religieuze en politieke diplomatie mag de stelling voor wat Nieuw-Guinea betreft nog zo worden bestreden, zij is daar thans even juist als zij het voorheen in Nederland was. Alleen: er is allermint mee gezegd dat deze situatie de verdienste of de ondiens van zending en missie is. Ik heb al opgemerkt

dat de zending zich honderd jaar geleden uiteraard vestigde in de streken die voor haar het meest toegankelijk waren, zoals zij het meest toegankelijk waren geweest voor alle invloeden van buiten en zelf ook door hun gunstige ligging zich het meest hadden kunnen ontwikkelen.

En ook daar nog is het zeer langzaam gegaan. De eerste zendelingen vestigden zich in 1855 bij Manokwari. In 1880 had een dertigtal zendelingen en hun echtgenoten nog slechts twintig dopelingen kunnen maken, nog eens twintig jaar later waren het er 260. De grote uitbreiding kwam pas in deze eeuw, mede doordat men na 1902 gebruik ging maken van Indonesische, meest Zuidmolukse goeroe's, die in hun functie het werk van onderwijzer en godsdienstvoorganger verenigden. Enige spectaculaire successen (bijvoorbeeld het bedwingen van een epidemie door zendelingen met behulp van moderne vaccins) gaven de stoot tot bekeringen op grote schaal. Voor de rooms-katholieke missie, die bovendien het ongeluk had in 1911 haar werk in het gebied der uitstervende Marind-Anim te beginnen, geldt hetzelfde.

Zowel zending als missie hebben al vroeg ingezien dat niet de bekering voorop moet gaan, maar de beschaving. In tal van plaatsen, waar zendeling of missionaris, tegen ongelooflijke moeilijkheden in, een ongesubsidieerd beschavingsschooltje heeft opgericht, gebeurt in feite al lang wat sociologen en antropologen pas na de oorlog tot gemeengoed hebben gemaakt. Daar wordt eenvoudig uit noodzaak het dorp, de 'community' als geheel in de ontwikkeling betrokken. De zending of missionaris moet op het gebied van landbouw evengoed de handen uit de mouwen kunnen ste-

ken als op dat van de gezondheidszorg, het onderwijs en de eenvoudige bouwkunst. Al te spoedig bleek immers dat de negentiende-eeuwse methode, waarbij in de zendings- of missiepost enige getrouwen werden verzameld – en van hun volk werden vervreemd! – geen resultaten gaf.

Thans zijn de centra van waaruit het christendom wordt verbreed, beschavingscentra in de breedste zin met tuinbouw cursussen, meisjesinternaten en scholen van uiteenlopend type. Het zijn community projects in beginsel, al wordt de uitvoering vaak geremd door het ontbreken van krachten die op alle terreinen deskundig zijn. (Ook bij de missie kan men niet gemakkelijk meer putten uit een reservoir van lekebroeders en -zusters, nu de economische toestand in Europa het aantal roepingen zo heeft doen verminderen, dat men wel van een omgekeerd mirakel kan spreken). Maar dit tekort aan deskundigheid, waarin missie en zending trouwens door betere opleiding en voorbereiding van hun uitgezonden krachten pogen te voorzien, is zeker geen probleem voor zending en missie alleen. Met al zijn tropenervaring heeft Nederland toch te kampen met een tekort aan mensen, die deskundig zijn op het gebied van de acculturatie. Aan technici is geen gebrek, zoals bij de technische opbouw van Nieuw-Guinea gebleken is. Aan mensen die leiding kunnen geven aan de omvorming van een primitieve maatschappij bestaat een dringende behoefte.

Het is voor Nieuw-Guinea van grote positieve betekenis dat men daar in elk geval beschikt over een redelijk geëquipeerde zending en missie, die de ontwikkeling der Papoea's uitsluitend en alleen terwille van hun menselijk geluk ondernemen (wat men dan ook van

deze geluksopvatting mag denken). Hoogstens zou er enige vrees kunnen bestaan dat deze belangeloze onderneming wel eens tot té grote voorzichtigheid aanleiding kan geven. Bestaat niet overdreven vrees voor ontworteling van de Papoea's, houdt men de urbanisatie niet tegen uit vrees dat de Papoea's in 'de stad' zullen verpauperen, geestelijk en materieel, wordt het begrip 'congolisering' (d.w.z. de verwording der dorpsgemeenschappen door het op grote schaal wegtrekken der jongemannen naar industriële centra waar vrijgevochten vrijgezelligemeenschappen ontstaan) niet op Nieuw-Guinea al te voorbarig gehanteerd?

Het moet vragenderwijs worden gesteld omdat de vrees op zichzelf niet zonder zin is. Maar de kwestie ligt toch enigszins in hetzelfde vlak als de vrees van het goevernement voor het ontstaan van een 'intellectueel proletariaat', deze in meer dan één opzicht geduchte groep van afgestudeerde jongeren in koloniale of semi-koloniale omgeving, die geen passend werk kunnen vinden en ontevreden worden met zichzelf en hun omgeving. Enigszins irreëel klinkt het als men daarover nu reeds in Nieuw-Guinea hoort spreken, terwijl er nog geen sprake is van afgestudeerden, en duizenden werkkrachten voor de opbouw van het land nog van elders aangetrokken moeten worden.

Ik wil maar zeggen: behoedzaamheid bij de acculturatie is goed, maar men moet zich ook hier hoeden voor paternalisme, dat misschien sommige moeilijkheden kan voorkomen, maar andere oproept.

Ergens moet het verschil tussen oude en nieuwe maatschappij duidelijk gemarkeerd zijn. Probeert men the best of two worlds te verenigen, dan zal de oude maatschappij – op Nieuw-Guinea door de sterke druk van

de voorouderverering toch al zo krachtig – voortdurend door de nieuwe heen breken, zoals zending en missie beide herhaaldelijk gemerkt hebben.

Twee ossen voor de kar

Grote verschillen dus tussen het noorden en westen waar de zending haar voornaamste werkterrein heeft, en in het zuiden waar dat van de missie in hoofdzaak ligt.

Van missie-zijde is in een nota eens met instemming een Papoea uit het zuidelijke dorp Wambi over deze kwestie geciteerd.⁵

Noord- en Zuid-Nieuw-Guinea, aldus deze man, vormen samen een span ossen voor een kar. De ene os is reeds gewend aan dit werk, maar de ander weet nog niet goed hoe in het gareel te lopen. Wat staat de eigenaar van de ossekar nu te doen? Hij zal eerst de nieuwe os zo dressereren, dat hij gelijke tred kan houden met de andere os. (Levendig maar merkwaardig beeld voor een Papoea die van zijn leven geen os of ossekar gezien kan hebben, maar goed...) De missie bepleit dus een 'achterstandstempo' bij de ontwikkeling van zuidelijk Nieuw-Guinea in vergelijking met het noorden en westen.

Deze opvatting, of liever: deze feitelijke situatie, is een bron van moeilijkheden tussen zending en missie, soms aanleiding zelfs tot een openlijke 'godsdienstoorlog' met vele onverkwikkelijke incidenten. Het is bijzonder jammer dat de conflicten over de 'grenslijn' van de bekering in Nieuw-Guinea (een verdeling in protestants en katholiek bekeringsgebied, die in 1912 van goevernementszijde is ingevoerd om dubbele zen-

ding te voorkomen, maar sedert 1928 al niet meer wordt erkend) en vooral het lang-slepende incident over een katholieke primaire middelbare school te Hollandia het werk van zending en missie in diskrediet brengen.

Ruzie over één school – maar laten we niet vergeten dat praktisch het gehele onderwijs van Nieuw-Guinea door zending en missie wordt verzorgd op een wijze die het goevernement nimmer zou kunnen evenaren en dan nog voor een derde, wat het aantal leerlingen en leerkrachten betreft, zonder subsidie van het goevernement.

Op de 653 lagere scholen van verschillend type (de nuances laat ik nu maar vallen) waren er volgens de laatste opgaven (1958) slechts zestien openbaar en die waren dan nog merendeels bestemd voor Europese of Aziatische leerlingen. Van de ruim 35 000 leerlingen van gesubsidieerde lagere scholen vielen er niet meer dan 2 000 rechtstreeks onder verantwoordelijkheid van het goevernement. Intussen moet er wel op worden gewezen dat het erkende bijzonder onderwijs, op dezelfde voet als in Nederland, volledig door het goevernement wordt gesubsidieerd.

Voor het voortgezet en middelbaar onderwijs, de vakopleidingen en kweekscholen is de verhouding tussen openbaar en bijzonder onderwijs anders, uitsluitend echter omdat er nog zo weinig onderwijs boven het lagere niveau is dat één goevernements primaire middelbare school (eenvoudig MULO-onderwijs) tegenover drie bijzondere PMSen numeriek al veel betekent. Met ongewilde ironie wordt in het officiële jaarverslag aan de Verenigde Naties over 1958 opgemerkt: 'Aan de PMS is in het verslagjaar grote uitbreiding gegeven;

het aantal dezer scholen nam met drie toe en bedraagt thans vier...'

Het mag even doen denken aan de vlinderjager die op de vraag of hij al wat gevangen had antwoordde met het bekende 'als ik deze vang en dan nog een heb ik er al twee' – geheel rechtvaardig is deze kritiek niet. Veel is het niet, dat is waar. Aan de top van de onderwijspiramide staan bijvoorbeeld slechts zegge en schrijve 20 Papoea's die een verdere opleiding in Nederland ontvangen (één eenzame figuur op een universiteit). Maar aan de basis is de onderwijsprestatie van zending, missie en gouvernement groot. Nemen we als uitgangspunt voor het onderwijs de kleine 400 000 Papoea's die thans in bestuurd gebied wonen, dan is het totaal van 52 000 leerlingen (ruim 35 000 op gesubsidieerde, 17 000 op ongesubsidieerde scholen) in vergelijking met de meeste achtergebleven gebieden zo kwaad nog niet. Ver hoeven we niet uit de buurt te gaan om dat te constateren. In Australisch Nieuw-Guinea, waar men met een veel langere periode van intensieve bestuursarbeid $1\frac{1}{2}$ miljoen Papoea's onder bestuur heeft gebracht, wordt onderwijs verschaft aan nog geen 150 000 kinderen. Nederlands Nieuw-Guinea steekt er met 52 000 op de 400 000 gunstig bij af, n.l. één op acht in plaats van één op tien.

Zoveel fraais gezegd, en dan de ruzie. De zendingsgrens van 1912 bestaat niet meer. Gevallen van grensoverschrijding worden van weerskanten dus getoleerd, altijd nog enigszins grimmig. De missie maakte het de zending echter wel bijzonder moeilijk een grimlach te handhaven, toen zij in 1959 in het hart van het zendingsgebied, Hollandia, een eigen katholieke PMS ging openen. Op de begroting voor 1958 had subsidie

aan een bijzondere PMS te Merauke gestaan, waar dringend behoefte bestaat aan zo'n school. De directeur Culturele Zaken, zelf (destijds als enige onder zijn collega's die onder de goeverneur het hoogste bestuurscollege vormen) rooms-katholiek, liet op verzoek van de missie ondershands de subsidie overdragen aan een PMS te Hollandia. In feite waren daar geen r.k. 'voedingsscholen', zodat de leerlingen van heinde en verre moesten komen. Hoewel de Nederlandse regering in 1959 duidelijk haar misnoegen over deze gang van zaken uitsprak en de betrokken departementsdirecteur ontslag moest nemen, bleef de subsidie gehandhaafd, omdat de school er nu eenmaal stond.

Dit was de kroon op de gramschap der zending, die zich voortdurend verzet tegen een toekenning van nieuwe subsidies op fifty-fifty basis, terwijl de zending tweemaal zoveel scholen exploiteert en er ook meer dan tweemaal zoveel protestanten als katholieken op Nieuw-Guinea wonen (n.l. 135 000 tegen 55 000), zodat de toevloed constant groter is. Hier wordt het inhaaltempo van de katholieke os een vertragingstempo van de protestantse, als ik het beeld uit Wambi even vrijmoedig mag hanteren als de missie-Papoea. In 1960 heeft de regering bij monde van minister Toxopeus een nieuw onderwijsplan voor Nieuw-Guinea beloofd en ook op het stuk van de Hollandiase PMS enige olie op de golven gestort. Misschien zal het plan, op te stellen in gemeen overleg, verdere conflicten voorkomen. Feitelijk heeft de missie dan toch dit kostbare resultaat al binnen: dat in het protestantse deel van Nieuw-Guinea, in een streek waar aan katholiek middelbaar onderwijs nog lang geen werkelijk dringende behoefte bestond, een specifiek katholieke

PMS staat die bij het gebrek aan voortgezet-onderwijs-mogelijkheden in het algemeen, nu reeds ettelijke protestantse leerlingen telt. Persoonlijk kan ik er niet heet of koud onder worden, maar hier is té duidelijk sprake van een weinig fraaie truc der katholieke onderwijs-autoriteiten dat men er zonder meer aan voorbij zou kunnen gaan.

Geen vergoelijkende factoren? Ach, natuurlijk wel. Nieuw-Guinea is, wat het bestuur betreft, zolang het duidelijk prioriteitsveld der anti-revolutionairen geweest dat ik me toch ook weer het genoegen kan voorstellen, waarmee de eerste katholieke departements-directeur die Nieuw-Guinea ooit gehad heeft van de gelegenheid gebruik maakte om eens iets 'terug te doen.' Moest dat nu zó? Het kan ook anders, getuige het bestaan van een unieke bijzondere HBS te Hollandia: een stichting waaraan zowel missie als zending meewerken. Maar die is dan ook bestemd voor Nederlandse scholieren en niet voor Papoea's!

Don Quichot als taalfilosoof

Nieuw-Guinea kan geen eigen voertaal opbrengen. Geen der 140 talen komt in aanmerking omdat hun verbreidingsgebied klein is en hun structuur bijzonder ingewikkeld. Een kenmerk, als gezegd, van elke primitieve taal waarin men meestal geen bijvoeglijke of bijwoordelijke bepalingen bij een hoofdwoord kent, maar voor elke bepaling een nieuw hoofdwoord moet maken. Bijvoorbeeld: voor *man* geldt een woord, voor *zittende man* een geheel ander, voor *lopende man* weer een ander etc.

De zending verscheen het eerst op Nieuw-Guinea en

aangezien de zending op Indonesië was georiënteerd (voor 'buitenwereld' bestaat niet voor niets op een groot deel van Nieuw-Guinea het woord 'Soerabaja' vanwaar de eerste zendelingen kwamen), begon zij het Maleis in te voeren. Over een bijbelvertaling in het Maleis beschikte men immers al!

Het Maleis, nauwelijks modern Indonesisch te noemen, heeft dus de voorsprong van de introductie door het zendingswerk, terwijl het bestuur later uiteraard ook de lingua franca van Nederlands-Indië ging hanteren.

Na 1950 is besloten het Nederlands als voertaal in te voeren. In 1955 is nog eens bij rondschrijven van het gouvernement bepaald dat het Nederlands 'geleidelijk' het Maleis moest vervangen.

Stellen we ons op een praktisch standpunt, dan kan het antwoord eenvoudig zijn: het is uit technisch en 'personeel' oogpunt onmogelijk het Nederlands in te voeren en het zal ook niet gebeuren. Maar volgens een bekende uitspraak is het des te spijtiger voor de praktijk als zij weigert met de theorie overeen te stemmen en in dit geval is er voor de theorie meer te zeggen dan voor de praktijk, ook al zullen we hoogstwaarschijnlijk nog bezig zijn de eerste Papoea's goed Nederlands te leren op het moment dat de Nederlandse vlag boven Nieuw-Guinea wordt gestreken.

Ik weet wel dat het tegen de teneur van dit boekje schijnt in te gaan als ik me aansluit bij degenen die het Nederlands als voertaal willen invoeren. Ik wil de moeilijkheden op het gebied van leermiddelen en leerkrachten daarbij niet onderschatten (zoals door de meeste voorstanders van het Nederlands wel wordt gedaan). Het kán niet en het gebeurt ook niet. Toch

moet het, want het streven telt in dit geval meer dan het resultaat.

Waarom dit donquichotterig verzet tegen een onvermijdelijkheid? Elk praktisch argument moet mijns inziens wijken voor het Grote Koloniale Gevaar, dat waard is met pathetische hoofdletters te worden geschreven. Het is het gevaar dat in Nieuw-Guinea zoals in de meeste koloniën een 'geheimtaal' zal ontstaan, die meer dan welke koloniale maatregel ook, meer dan welke bestuursfout of vijandige propaganda, zich op den duur tegen het Nederlandse bewind zal keren. Want dit is een van de wezenstrekken van een bepaald koloniserings-methode: dat de kolonistoren zich onderhouden in hun eigen taal, die voor de bevolking geheim, zo niet taboe is. In het oude Nederlands-Indië ging men zover dat het als een brutaliteit werd beschouwd als de 'inlandse' bediende zijn Nederlandse werkgever in het Nederlands aansprak. Hollands-Indische scholen, met Nederlands als voertaal, waren er slechts voor de Indonesische elite die het Nederlandse geheim mocht leren kennen, met andere woorden: die aan de andere kant, aan onze kant, van de scheidsmuur mocht komen staan en daarmee van de eigen bevolking vervreemdde.

Zo extreem ligt het uiteraard op Nieuw-Guinea niet. Maar in de praktijk is het onvermijdelijk dat op Nieuw-Guinea zelfs een dubbele scheidsmuur ontstaat, als men het Maleis als officiële voertaal zou handhaven. Er zou zijn een grote onderlaag die het Maleis in het geheel niet of nauwelijks kent, er zou zijn een tussengroep die zich in het Maleis uitdrukt en een koloniale elite die Nederlands spreekt en kan lezen. Drie taalgroepen, drie koloniale kasten, die geen deel heb-

ben aan elkaars cultuurleven, die vreemd naast elkaar – en straks tegenover elkaar staan.

Deze dreigende formele barrière moet worden weggenomen. De mogelijkheid van doorstroming moet van de grond af bestaan. Het onderwijs moet er van den beginne op gericht zijn dat elke leerling, die bekwaamheid en lust heeft, deel kan krijgen aan de 'hoogste' cultuurkring, die van de Nederlandse top laag.

Pas als men dit primaat van de theorie heeft erkend (die overigens gebaseerd is op de praktijk van de koloniale situatie elders), kan men nagaan wat ervan terecht kan komen in de dagelijkse praktijk.

Als gezegd: niet bijster veel, want daarvoor zal ons de tijd ontbreken. Misschien ook de lust van protestantse zendingskant om het regeringsbesluit serieus uit te voeren. De zending heeft op zichzelf geen bezwaar tegen invoering van het Nederlands, gesteld al dat zij erin zou slagen voor haar Ambonese dorpsonderwijzers snel Nederlandsprekende vervangers te vinden, mits dit niet betekent dat het Maleis volledig het veld moet ruimen. Bij een deel van de zending speelt hierbij ongetwijfeld een rol de overweging, dat invoering van het Nederlands slechts een politieke zet is om Indonesische propaganda moeilijker te maken (een juiste conclusie intussen voor wat een groot deel der Nederlandse voorstanders betreft). Anderdeels overheerst de overtuiging dat het niet aangaat de Papoea's die nu behoorlijk Maleis kennen in verwarring te brengen door hen een nieuwe taal op te dringen. Nederlands half geleerd, geeft hun een minderwaardigheidsgevoel tegenover degenen die goed Nederlands spreken.⁶

De zending vergeet echter dat wat voor haar geldt, nog niet voor het goevernement juist is. De zending

beschikt over een uitgebreide Maleise litteratuur; al haar instructies zijn in die taal gesteld, de huidige generatie zendelingen kent het Maleis uit Indonesië en drukt er zich gemakkelijk in uit. Maar de Nederlanders waarmee de Papoea's buiten de zending mee te maken krijgen, kennen geen Maleis meer en zullen het ook niet meer leren. Hier is de 'geheimtaal' in optima forma aanwezig.

Bij de missie heel andere geluiden. Op taalgebied heeft zij nu een kans de achterstand ten opzichte van de zendingsgebieden in te halen, zelfs in een voorsprong te doen verkeren. De Papoea's van Zuid- en Centraal-Nieuw-Guinea worden niet gehinderd door enige kennis van een vreemde taal. Op de nieuwe missiestaties wordt dan ook in de eerste klassen van de dorpschooltjes (driejarig basisonderwijs) onmiddellijk Nederlands geleerd. Wat een indruk voor een bezoekende parlementaire missie (of een rondreizende journalist, zoals ik) op een eenzame missiepost aan de Wisselmeren kleine Papoeameisjes netjes Nederlandse lesje te horen opzeggen!

De missie klaagt dan ook dat het goevernement zich te weinig houdt aan zijn eigen rondschrijven van 1955.

Engels

Tenslotte een enkel woord over het Engels als voertaal. Alles wat ik gezegd heb over de praktische moeilijkheden voor de verbreiding van het Nederlands, geldt uiteraard a fortiori voor de verbreiding van het Engels. Waar zouden de Engels-sprekende onderwijzers vandaan moeten komen, nu het al zo moeilijk is Nederlandse onderwijzers aan te trekken?

Er komt één bezwaar bij. Zouden de ontwikkelde Papoea's wel Engels en geen Nederlands spreken, dan zou de geheimtaal der koloniale situatie toch weer zijn intrede hebben gedaan. Alle 'openstaan voor een wereldcultuur' (hèt argument van de voorstanders) verdwijnt in het niet tegenover de afsluiting van het cultuur die nu eenmaal die van de kolonisator is.

¹ Zie hiervoor bijvoorbeeld de soms niet onvermakelijke verhalen van oud-resident J. van Eechoud in *Met kapmes en kompas door Nieuw-Guinea* (Amsterdam, 1953) en van Anthony van Kampen in *Wijkende wildernis* (Amsterdam 1956).

² G. J. Held, *De Papoea, cultuurimprovisator*, (Den Haag, 1951), pag. 11 e.v.

³ Hoofdstuk Zending in *Nieuw-Guinea, de ontwikkeling op economisch, sociaal en cultureel gebied* (Den Haag, 1953), hoofdred. dr. ir. W. C. Klein, dl I.

⁴ Dr. S. Kooyman, *De kunst van Nieuw-Guinea*, (Den Haag, 1956). Een voortreffelijk, beknopt boek, nog steeds de enige, overzichtelijke gids op dit gebied.

⁵ *Verslag van de Parlementaire Missie naar Nieuw-Guinea 1957*, pag. 21 e.v.

⁶ *Verslag Parlementaire Missie naar Nieuw-Guinea 1957*, pag. 44.

Het conflict

Zeven jaar geleden heb ik voor het eerst bepleit de politieke ontwikkeling van Nieuw-Guinea te laten verlopen volgens een onmiddellijk op te stellen urgentieplan. Er zou dus aan de Nederlandse werkzaamheden op Nieuw-Guinea tot het moment der zelfbeschikking een *termijn* gesteld moeten worden; voor de uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht zou evenzo een streefdatum kunnen worden vastgesteld om zowel voor ons, Nederlanders, als voor de Papoea's en de buitenwereld (Indonesië natuurlijk niet in de laatste plaats) duidelijk te maken en vast te leggen dat Nederland geen koloniale aspiraties ten aanzien van Nieuw-Guinea koestert.¹

Hoe nieuw voor Nederland en Nieuw-Guinea ook, origineel en onbeproefd was de gedachte niet, want ik ontleende haar rechtstreeks aan een Amerikaans voorbeeld. Toen de Verenigde Staten aan het begin van deze eeuw de Filippijnen op Spanje veroverden in een van de meest vergeten, maar daarom niet minder imperialistische oorlogen uit die imperialistische tijd, stelden zij zo'n streeftermijn over een tijdperk van twee generaties, zoveel tijd had men toen nog! In 1932 werd een eindfase van tien jaar vastgesteld, die door de oorlog werd aangetast, maar onmiddellijk ná 1945 werd gerealiseerd.

Na 1945 is de internationale koloniale geschiedenis volgelopen met dit soort termijnstellingen en waarlijk niet alleen in gebieden die in ontwikkeling met de Filippijnen gelijkgesteld konden worden. Ook in Ne-

derland werd de politieke wijsheid van de snelle ontwikkeling van landen als Libië, Somalieland, Ghana, Nigeria enz. aan de hand van urgentieplannen hooglijk geprezen. Alleen... als het om Nieuw-Guinea ging, werd een soortgelijke suggestie allerwegen afgewezen omdat, nu ja, omdat 'Nieuw-Guinea een heel ander geval is.' De zelfbeschikking voor de Papoea's werd al- lings wel als uitgangspunt aanvaard voor hun ontwik- keling, maar het 'stenen tijdperk' was het struikelblok. Ik meen met die legende in voorgaande hoofdstukken te hebben afgerekend en kan in elk geval constateren dat het stenen tijdperk steeds minder verstenend op de politieke ontwikkeling ging werken, naarmate Azië en Afrika koloniaal ontvoogd werden.

Bij de Kamerdebatten van 1960 was praktisch elke spreker plotseling overtuigd van de noodzaak spoed te betrachten (alleen de socialistische fractie had al eer- der geluiden van deze aard laten horen, hoewel ook daar eerst in het najaar van 1959 de streeftermijn van tien jaar vorm kreeg) en de regering bleek bereid die spoed te hanteren. Met uitzondering van het belang- rijkste punt: de termijnstelling, de streefdatum waar- op het ernst zou worden met alle beloften.

Nu speel ik een naar ik meen gerechtvaardigde na- kaart uit: als de Nederlandse regering in 1952 – het jaar waarin het duidelijk was geworden dat met Indo- nesie geen overeenstemming viel te bereiken – hetzelf- de inzicht had gehad als in 1960, zou men acht jaar eerder met de politieke ontwikkeling der Papoea's zijn begonnen en acht jaar verder zijn geweest dan thans. Wat zouden landen als België met 'zijn' Kongo niet verheugd zijn geweest met acht jaar meer tijd dan de zes maanden van 1960!

Ik wil niet beweren dat er op Nieuw-Guinea in acht jaar economisch veel meer gebeurd zou kunnen zijn dan thans geschied is. Maar wel was het in 1952 of 1953 zeker even goed of even slecht mogelijk geweest als in 1960 verkiezingen voor streekraden te houden en een begin te maken met de verwezenlijking van de Nieuw-Guinea Raad, die al sedert 1950 officieel in de Voorlopige Bewindsregeling vermeld staat en pas tien jaar later gerealiseerd zou worden.

Met andere woorden: wij hebben een achterstand van acht jaar op een tijdschema dat officieel dan wel niet als termijn is erkend, maar toch verloopt!

De uitzondering van 1949

Bij de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië in december 1949 werd Nieuw-Guinea uitgezonderd.

Waarom?

Het is niet de bedoeling van dit boekje de politieke geschiedenis van Nieuw-Guinea tussen 1945 en 1960 na te gaan. Er zijn daarover na 1950 misschien meer brochures geschreven en manifesten ondertekend dan over elk ander politiek onderwerp in Nederland, uitgezonderd de atoombom.²

Het gaat mij er hier alleen om vast te stellen dat ten tijde van de ronde-tafelconferentie in november 1949 slechts weinigen in Nederland de bedoeling hadden Nieuw-Guinea van de soevereiniteitsoverdracht uit te sluiten. Maar die weinigen beschikten in de toenmalige regeringscoalitie van PvdA, KVP, VVD en CHU over juist voldoende stemmen om, samen met de oppositionele AR-fractie, het aanvaarden der RTC-resultaten met de benodigde twee-derde meerderheid onmo-

gelijk te maken, indien zij op het agendapunt Nieuw-Guinea hun zin niet zouden krijgen. De suggestie van de Bemiddelingscommissie der Verenigde Naties, die voorzag in nadere onderhandelingen over de status van Nieuw-Guinea binnen een jaar, werd het compromis.

Zowel voor de Indonesische als voor de Nederlandse delegatie bij de RTC was bij de aanvaarding van dit plan de overweging dat het ondenkbaar was niet binnen een jaar te kunnen bereiken wat men voor de rest van Nederlands-Indië, Ambon inbegrepen (want Ambon dat meer recht en reden zou hebben voor uitzondering werd niet nadrukkelijk uitgezonderd), wel had kunnen bereiken.

Het jaar 1950 was echter het jaar van de oprolling der deelstaten, van Westerling, van Ambon, van de eerste sterke aanwijzing dat het ondanks de lichte geur van rozen die nog enige jaren zou blijven hangen, tussen Indonesië en Nederland niet goed zou gaan. Na enige mislukte onderhandelingen stond in 1952 vast dat, gezien de gegroeide politieke verhoudingen en stemming in Nederland en Indonesië beide, geen overeenstemming over Nieuw-Guinea mogelijk zou zijn.

Van toen af was het conflict met Indonesië een van de belangrijkste feitelijke gegevens bij de bepaling van Nieuw-Guinea's toekomst en daarmee hebben wij én de Papoea's te rekenen.

Een mislukt stamland

Welke achtergrond de eis van de Kamerminderheid mag hebben gehad, die in 1949 ervoor zorgde dat Nieuw-Guinea voor de tweede maal als kolonie aan

Nederland werd opgedrongen, hij werd slechts gerationaliseerd in één argument, dat vier dagen na dato zijn geldigheid reeds op overtuigende wijze had verloren.

Het was het argument dat Nieuw-Guinea 'stamland' zou moeten worden van de Indische Nederlanders, die in het nieuwe Indonesië – zoals maar al te juist voorspeld bleek – tussen wal en schip zouden geraken.

Deze stamlandgedachte was niet in november 1949 uit de lucht komen vallen. Zij was, integendeel, al ontstaan in de crisisjaren van voor de tweede wereldoorlog toen eerst één, later (door interne ruzie) twee kolonisatieverenigingen van Indische Nederlanders zich op Nieuw-Guinea richtten. De oorlog zelf had de mislukking van de eerste individuele experimenten gedeels aan het oog onttrokken, in elk geval in zoverre verduisterd dat bij het begin der onderhandelingen en besprekingen over de totstandkoming van het nieuwe, federale Indonesië de stamlandgedachte door de Indo-Europese groep onmiddellijk weer naar voren kon worden gebracht.

Het was op de zgn. 'minoriteitenconferentie' te Pangkalpinang in oktober 1946, dat door Indo-Europeanen voor het eerst in dit kader op een afzonderlijke status voor Nieuw-Guinea werd aangedrongen. Op 10 december 1946, vlak voor de conferentie van Denpasar waarop de deelstaat Oost-Indonesië vorm kreeg, werd met zoveel woorden door de Nederlandse regering gesteld dat Nieuw-Guinea een eigen status zou moeten krijgen *'op de eerste plaats (ten behoeve van) Indische Nederlanders, die onder eigen bestel willen leven'*. Hier geen sprake van Papoeabelangen, die pas later zijn ingeschoven, met name in het rapport van een studie-

commissie, ingesteld door de luitenant-gouverneur-generaal dr. Van Mook, dat in april 1949 werd ingediend.

Maar er is geen enkele aanleiding te geloven dat voor Nieuw-Guinea een uitzonderingspositie ter RTC zou zijn bedongen, als het argument van het Indo-Europese stamland niet primair zou zijn aangeheven. Als een vermeend belang van de inheemse bevolking voorop had gestaan zou men, ik herhaal het, zeker voor Ambon of de Minahassa (de 'twaalfde provincie') veel eerder met uitzonderingseisen zijn gekomen.

Het stamland dus. Welnu, op oudejaarsavond 1949, vier dagen na de soevereiniteitsoverdracht, zijn de zestienhonderd Indische Nederlanders die meenden zich nog juist op tijd van Java met het KPM-charterschip Waibalong naar hun stamland te kunnen begeven, op veel letterlijker wijze tussen wal en schip geraakt dan tot 1958 in Indonesië het geval zou zijn. Bij Manokwari werden zij op het strand gezet om een lijdensweg tegemoet te gaan die slechts zou eindigen, toen het goevernement na vele jaren enige industriële projecten te Manokwari opzette en werk verschaftte aan de verpauperde klerken van Java, die in de kleine landbouw ten onder waren gegaan.

Gelukkig is Nieuw-Guinea na dit slechte voorbeeld geen stamland van de Indische Nederlanders geworden. Hun gedwongen uittocht uit Indonesië naar Nederland is een geweldig drama, maar toch niet zo rampzalig als het geweest zou zijn, indien zich een belangrijk deel van de tweehonderdduizend Indo-Europeanen naar Nieuw-Guinea had kunnen begeven om daar het lot der Waibalong-groep te delen. Bovendien zou hun overkomst een zware wissel op de toch al

moeilijke toekomstproblematiek van Nieuw-Guinea hebben getrokken, want als daar een enigszins talrijke groep Indische Nederlanders als 'blijvers' zou zijn gevestigd, zou Nieuw-Guinea Algerijnse of Kenyase spanningen hebben gehad. Na de mislukking van het Waibalong-drama, is de stamlandgedachte grondig opgeruimd.

Van de zeventienduizend Europeanen, die thans in Nieuw-Guinea wonen, is zeker de helft van Indische afkomst. Van hen zullen weinigen zich nog langer als echte 'blijvers' beschouwen. Hun klacht is veelal juist dat zij in goevernementsdienst als 'blijvers' behandeld worden, d.w.z. als plaatselijk aangeworven krachten met minder rechten dan de uitgezonden Nederlanders. Ook voor hen staat repatriëring naar Nederland open, als een zelfstandig Nieuw-Guinea straks geen prijs zou stellen op, of laat ik neutraler zeggen: straks geen behoefte meer zou hebbende aan Nederlandse bijstand.

Bijstand of onderstand

Een acuut probleem is de toekomstige positie van Nederlandse arbeidskrachten op Nieuw-Guinea nog niet. Toch is het, na alles wat in Indonesië is gebeurd, zichtbaar genoeg om reeds nu een oplossing te vragen.

Er zijn nog weinig Papoea's, die het oog laten vallen op posten waarop Nederlanders zitten. Het probleem ligt vooralsnog voornamelijk bij de Nederlanders en niet bij de Papoea's. Het is moeilijk in Nederland krachten aan te werven voor vele functies in Nieuw-Guinea, niet alleen omdat de goevernementssalarisschalen (veelal weinig hoger dan in Nederland voor soortgelijke functies gelden) niet aantrekkelijk zijn, maar vooral omdat

de positie der ambtenaren onbevredigend geregeld is. Als er in Nieuw-Guinea 'wat gebeurt' – een verwachting die de Nederlandse regering met haar plannen tot militaire versterking wel erg onderstreept heeft, al bedoelde zij dat misschien niet – kunnen de ambtenaren dan gemakkelijk op Nederland terugvallen? Of zullen er weer, zoals met de Indische ambtenaren, eindeloze reeksen processen gevoerd moeten worden om aanspraken gehonoreerd te krijgen?

Dit is één argument om de Nederlandse ambtenaren op Nieuw-Guinea onder te brengen in een 'Korps van Bijstand', een speciaal ambtenarenkorps dat niet in dienst staat van het goevernement Nieuw-Guinea, maar rechtstreeks in dienst van Nederland, dus alle rechten van een Nederlandse rijksambtenaar zou bezitten.

Tot nog toe heeft de Nederlandse regering daar niet aan gewild, onder meer omdat men geen financieel onderscheid wil maken tussen lokale en uitgezonden krachten. Loffelijke overweging, want ongetwijfeld zou een gunstiger financiële positie van 'bijstandsambtenaren' kwaad bloed kunnen zetten bij Papoea's, die straks misschien hetzelfde werk doen. Maar bestaat er thans geen ressentiment tussen lokale krachten beneden een bepaald basissalaris, Indische Nederlanders vooral, die geen Europese verlofregeling hebben, en uitgezonden Nederlanders die wel periodiek naar Nederland gaan? Staatssecretaris mr. Th. Bot, die tijdens een recent bezoek aan Nieuw-Guinea bij zijn vertrek onaangenaam verrast werd door een demonstratie van Indisch-Nederlandse werknemers en hun duidelijke spandoeken, heeft van dit ressentiment genoeg kunnen vernemen. Het heeft immers ook tot onaanvaardbare

consequentie dat van twee collega's in gelijke functie de een wel en de ander niet voor Nederlands verlof in aanmerking komt.

Bij instelling van een Korps van Bijstand met Europese verlofregeling maar zonder betere salariëring dan lokaal-aangeworven ambtenaren, zou dit ressentiment verdwijnen, indien de Indische Nederlanders alsnog de gelegenheid zouden krijgen bij keuze tot dit korps toe te treden. (Dan uiteraard ook met de duidelijke bedoeling dat zij zichzelf niet als 'blijvers' in Nieuw-Guinea beschouwen). Voor de Papoea's zou het risico van rancune op grond van een verlofregeling, wel opwegen tegen de in de instelling van het Korps van Bijstand vastliggende zekerheid dat de Nederlandse ambtenaren slechts tijdelijke helpers zijn en geen blijvende concurrenten in begerenswaardige posities. Dit is althans de mening van de vakbeweging op Nieuw-Guinea, die zowel de mening der Nederlandse als die der Papoease ambtenaren kent.

Thans verkeren de Papoea's, door de ongelukkige gedachte tweeduizend (Zuidmolukse) Keiëzen uit Nederlandse 'Ambonezenkampen' naar Nieuw-Guinea over te brengen, toch al in kritische stemming tegenover de Nederlandse immigratie. Ook hiervan heeft staatssecretaris Bot begin 1960 de bewijzen in de vorm van spandoeken in vele plaatsen waar hij kwam, onder ogen kregen. Verstandiger dan de minister van Maatschappelijk Werk mej. Klompé die de gedachte lanceerde, heeft hij het Ambonese, of Keiëse vraagstuk niet uitsluitend van Nederland uit gezien. Hij heeft beloofd dat geen beslissing zal worden genomen, voor de Nieuw-Guinea Raad zich over de komst van Keiëzen heeft kunnen uitspreken.

Erfenissen van het Nederlandse conflict met Indonesië moeten de toekomst van Nieuw-Guinea zo weinig mogelijk bezwaren. Tweeduizend Keiëzen als 'blijvers' in Nieuw-Guinea zou voor de opkomende Papoea-middengroep een ondraaglijke concurrentie betekenen. Tijdelijke bijstand mag geen blijvende onderstand worden.

De belaste boedel

Als men één overwegend bezwaar tegen de Nederlandse regeringspolitiek van de gehele periode sedert 1952 en de afzienbare toekomst kan hebben, dan ligt dit juist in het veronachtzamen van het feit dat de boedel Nieuw-Guinea toch al zo sterk door het 'particuliere' Nederlandse conflict met Indonesië belast is.

Het is, als gezegd, niet mijn mening dat gegeven de politieke realiteit aan weerskanten, na 1952 nog door onderhandelingen met Indonesië een oplossing van het vraagstuk Nieuw-Guinea gevonden kon worden. In die constatering was Den Haag nuchter genoeg. Met eenzelfde nuchterheid, die ik hier eerder gebrek aan fantasie en durf zou noemen, is echter ook sedert 1952 steeds de mogelijkheid van 'internationalisering' van het vraagstuk ontkend. 'Omdat Indonesië er toch niet mee akkoord zou gaan', was de officiële argumentatie. Alsof Indonesië zijn verzet wel zou opgeven op het moment dat Nederland eenzijdig de Papoea's het zelfbeschikkingsrecht zou laten hanteren om iets anders te kiezen dan aansluiting bij Indonesië!

Elke andere keuze van Nieuw-Guinea zal betekenen dat dit land, met zijn zevenhonderdduizend of straks misschien een miljoen inwoners en zijn povere midde-

len van bestaan, van Nederland het conflict met Indonesië zal erven en tot in lengte van jaren zelf in conflict met het machtige buurland zal leven.

Dit zal de verstandige Papoea's uiteraard niet ontgaan en ik stel mij voor dat zij op de lange of korte duur toch elke kans zullen aangrijpen om tot betere betrekkingen met Indonesië te komen. Zij hebben dan in elk geval een ontwikkelingsperiode achter de rug die zij onder Indonesisch bewind uiteraard niet zouden hebben gehad. Het is echter wat erg optimistisch te menen dat Indonesië tussen nu en de nog openstaande datum van de zelfbeschikkingskeuze der Papoea's al zover orde in eigen huis zou kunnen scheppen, dat aansluiting bij of nauwe samenwerking met Indonesië voor de Papoea's een aantrekkelijk alternatief zou zijn. Maar wie het wel meent met de Papoea's, dient deze mogelijkheid toch altijd open te houden. Het is voor Nederland trouwens ook weer een zaak van eigenbelang, want sluiten we die mogelijkheid af, weigeren we de ogen te openen voor het feit dat voor een land als Nieuw-Guinea natuurlijk (in meer dan één betekenis) goede betrekkingen met zijn nabuur Indonesië een levensbelang zijn, dan is de kans groot dat we een nieuwe deceptie op koloniaal gebied zullen meemaken. Maar voorlopig is dit alternatief toch niet reëel, eenvoudig omdat overdracht aan Indonesië een nieuw Ambon-probleem zou scheppen en dan zonder de omstandigheden die het Ambon-probleem allesbehalve een zaak van honderd procent gelijk tegen honderd procent ongelijk maken. Wij moeten er dus rekening mee houden dat vóór en na de zelfbeschikking in eerste instantie Nieuw-Guinea wel degelijk met die conflict-erfenis opgescheept zal blijven, omdat het waarschijnlijk

lijk iets anders zal kiezen dan samengaan met Indonesië.

Iets anders. Samensmelting met Australisch Nieuw-Guinea... dat in de Australische defensie altijd een zeer speciale rol moet spelen? Een band met Nederland naar het model van Suriname en de Antillen... hetgeen Nederland zou binden in de 'stormhoek van Azië', ons conflict met Indonesië zou verlengen en Suriname en de Antillen niet welgevallig zou zijn? Eigen onafhankelijkheid... en dus een splinterstaat worden naast Indonesië?

Het zijn alternatieven met één gemeenschappelijk kenmerk: zonder economische en politieke en misschien militaire steun van buiten, zal Nieuw-Guinea het niet kunnen harden. Met deze factor nu houdt de Nederlandse regeringspolitiek in het geheel geen rekening. Zij houdt zelfs weinig rekening met het feit dat Nederland alleen al niet in staat zal zijn een langdurig gewapend conflict met Indonesië vol te houden, laat staan dat zij vooruitziet naar een Nieuw-Guinea zonder Nederlandse bijstand. Immers, zou zij dit vooruitzicht wel bezitten, dan zou zij al jaren bezig zijn met te trachten de positie van Nieuw-Guinea internationaal te versterken. Het akkoord met Australië van 1957 is van twijfelachtige betekenis; sedert Canberra aan Indonesië heeft laten weten dat het zal instemmen met elke oplossing die Nederland en Indonesië samen overeen mochten komen, inbegrepen dus de overdracht zonder meer, is de bodem uit de verwachting geslagen dat West-Nieuw-Guinea voor Australië, evenals het oostelijk deel van het eiland, een levensbelang vertegenwoordigt, waarvoor het desnoods ook het conflict van Nederland met Indonesië zou overnemen.

Australië is hoogstens een van de mogendheden, die betrokken moeten worden bij een garantie voor de toekomstige status van Nieuw-Guinea. Groepsgewijze garanties zijn nodig om een werkelijk vrije keuze voor de Papoea's te garanderen. Zoals: de Verenigde Naties, de ZOAVO, de Zuidoost-Aziatische Verdedigingsorganisatie, die soortgelijke garanties heeft gegeven aan staten als Laos en Cambodja, de Zuid-Pacific Commissie waarin eveneens een reeks landen vertegenwoordigd zijn, of welke groepering ad hoc men in een bepaalde situatie zou kunnen vinden.

Is zo'n garantie onmogelijk te verwerven, zoals de Nederlandse regering meent? Ja, zij is onmogelijk zolang Nederland een Nieuw-Guinea politiek voert, die voor haast geen land ter wereld acceptabel is. De jongste besluiten om de Nederlandse defensie van Nieuw-Guinea te versterken, vonden zelfs in de kring van onze voornaamste NAVO-bondgenoten een slecht tot koel onthaal. Daarvoor leken zij teveel op het averechtse van alles wat er tegenwoordig in de koloniale wereld gebeurt. Nederland kan zich nu eenmaal niet veroorloven terwille van Nieuw-Guinea bij zijn bondgenoten een chantagepolitiek te bedrijven zoals Frankrijk ten opzichte van Algerië kan doen.

Uitgangspunt voor een politiek die, omdat zij aansluit bij wat elders in de wereld en met name in 'Donker Afrika' gebeurt, internationaal enige kans zou maken, moet zijn de duidelijke termijnstelling van onze soevereiniteit over Nieuw-Guinea. Alleen op die basis kunnen wij – en de Papoea's! – in het internationale politieke verkeer een poging ondernemen om anderen bij de toekomst van Nieuw-Guinea te interesseren. Dan verschijnt ook de 'inmenging' der Verenigde Naties in

een ander licht: niet langer zou het zijn een voortzetting van de zo vaak vervloekte bemoeizucht uit de Indonesische tijd, maar een garantie dat de hantering van het zelfbeschikkingsrecht der Papoea's inderdaad een vrije zelfbeschikking is.

Geen politiek zonder risico's, deze suggestie. Maar in elk geval een politiek met meer uitzicht dan de huidige weg, blindelings gevolgd tot een onder de omstandigheden volkomen fictieve 'vrije keuze' op een ongevoemd tijdstip.

Hoe ernstig nemen we onszelf?

Onontkoombaar is de constatering dat wij onszelf, dat wil zeggen: onze eigen Nieuw-Guinea politiek die op het zelfbeschikkingsrecht is gebaseerd, in de afgelopen tien jaren *niet* serieus hebben genomen.

Er is in een deel van deze tien jaren, namelijk onder het gouverneurschap van dr. J. van Baal (1953-1958) zeer veel gedaan aan de materiële opbouw van Nieuw-Guinea, maar er is voor en na niets gedaan aan de politieke ontwikkeling.⁸

Dr. Van Baal zette op Nieuw-Guinea de traditie voort van het beste deel van het vroegere Nederlands-Indische Binnenlands Bestuur: alles voor, niets door de inheemsen. Dit verlichte kolonialisme aan de top, gedragen door dr. Van Baal en zijn naaste medewerkers, werkte naar onder toe steeds slechter uit, zoals bij de beruchte censuurkwestie wel gebleken is. Doordat de mogelijkheden van de Voorlopige Bewindsregeling op het stuk van lokale en algemene, vertegenwoordigende raden onbenut bleven, ontbrak in de koloniale ambtenarenstaat Nieuw-Guinea elke tegenpartij. Er was geen

vrije pers, geen vrije radio, geen volksvertegenwoordiging die haar stem kon doen horen. Controle van Nederland uit was niet mogelijk, ook al omdat de begrotingen altijd jaren na dato werden ingediend.

In 1959 en 1960 werden dan de vertegenwoordigende lichamen opgericht, die voordien slechts op papier bestonden. Ik ga er aan voorbij dat het kiessysteem, als eerste voor wat Nieuw-Guinea betreft voor de streekraad van Biak-Noemfoor gebruikt, teruggaat op dat van de oude Indische Volksraad en volgens staatsrecht deskundigen door zijn wisselende kiesdeler eerder een loterij dan een representatieve keuze tot resultaat heeft. Ik constateer slechts dat wat in 1959 en 1960 mogelijk is, zeker vijf jaar en misschien langer geleden reeds mogelijk geweest moet zijn. Ook hier geldt mijn opmerking van een vorige paragraaf: de termijn verloopt wel, al erkennen wij ze niet!

Tien jaar hebben wij Nieuw-Guinea stemloos gelaten, waarschijnlijk in de overweging dat een eigen Papoease stem in die tijd alleen maar ondoordachte, onverantwoordelijke en voor de noodzakelijke opbouw hinderlijke geluiden kon laten horen. Wat wij toen niet en nu dan eindelijk wel beseffen is, dat een stem van Nieuw-Guinea, hoe onvolmaakt ook georganiseerd en hoe onvolledig ook, voor Nederland als toebehoort even noodzakelijk is als voor Nieuw-Guinea als spreker.

Het is immers niet de zaak heel Nieuw-Guinea te ontwikkelen tot een perfectlopende staat die economisch op eigen benen kan staan. Zover zal het nog in generaties niet komen. Sommige streken van Nieuw-Guinea zullen nog achterlijk zijn, als andere al beslissen over de toekomst van het land. Zo is het vroeger in alle Eu-

ropese staten geweest, zo is het recentelijk in alle Aziatische en Afrikaanse staten gegaan. Het gaat erom zo spoedig mogelijk een inheemse groep te kweken, die de verantwoordelijkheid voor eigen ontwikkeling kan dragen. Slecht kan dragen misschien in onze ogen, maar onze ogen zijn de hunne niet.

Nieuw-Guinea Raad

Het kan, geloof ik, geen toeval zijn dat de politieke verlamming in Nieuw-Guinea pas doorbroken werd toen het ministerie van Zaken Overzee, rechtstreekse erfgenaam van het veelvuldig herdoopte oude ministerie van Koloniën, was opgeheven en deze 'zaken over zee' voor wat de voornaamste verantwoordelijkheid betreft in geheel nieuwe handen kwamen. Weliswaar bleef een kern van het oude ministerie als Directie Nieuw-Guinea bestaan, maar de verantwoordelijke minister was de minister van Binnenlandse Zaken geworden en het bureau zelf kwam onder leiding van een staatssecretaris, de eerder genoemde mr. Th. H. Bot, die de voorafgaande jaren een hoge functie op het ministerie van Buitenlandse Zaken had bekleed.

De tijd was 'rijp' voor een grondige verandering, dat wil zeggen: de voorbeelden van Afrika konden in 1960 (Kongo!) niemands ogen meer voor de parallellen met Nieuw-Guinea sluiten. Maar de tijd was wat dat betreft al zoveel jaren aan het rijpen, zonder dat de ministers van Zaken Overzee, die altijd een flink stuk van hun aandacht op de West moesten richten, er iets van leerden. Er moest een personele vernieuwing komen aan het Plein 1 in Den Haag, de departementale zetel, eer de revolutionaire ontwikkeling in het verge-

lijkbare buitenland van invloed werd op Nieuw-Guinea. De eerste nota over Nieuw-Guinea, die de staatssecretaris in maart 1960 tot de Kamer richtte, ademde meteen al in zijn nadruk op politieke urgentieplannen een geheel andere geest dan Nieuw-Guinea en Nederland gewend waren. Het toen aangekondigde wetsontwerp tot herziening van de Bewindsregeling Nieuw-Guinea, ingediend in juni, bracht eindelijk de instelling van de Nieuw-Guinea Raad, het al tien jaar beloofde parlementaire orgaan voor Nieuw-Guinea. En niet alleen dat. De staatssecretaris (formeel eigenlijk dus de minister van Binnenlandse Zaken) durfde meteen al op een zeer belangrijk punt te breken met de suggesties die de ambtelijke commissie tot herziening van de Bewindsregeling had gedaan. Deze commissie, ettelijke jaren aan het werk, had naar verluidt – officieel is uiteraard van haar ontwerp niets bekend – voor de bevoegdheden van de Nieuw-Guinea Raad een schematische indeling in perioden van vier jaar gemaakt. Pas na twee of drie perioden zou de Nieuw-Guinea Raad min of meer voor een écht parlement kunnen doorgaan. In de eerste periode zou de verkiezing van de raadsleden op voordracht geschieden, d.w.z. bepaalde groepen (verenigingen, corporaties, vakbonden e.d.) zouden uit hun midden iemand voordragen die dan door de gouverneur zou worden benoemd – of niet benoemd. Gelukkig is dit knutselwerk in het uiteindelijke wetsontwerp niet overgenomen. De regering stelt zich voor dat van de eerste 28 leden (latere uitbreiding is mogelijk) al meteen minstens de helft rechtstreeks bij algemeen mannen- en vrouwenkiesrecht wordt gekozen, althans in de meerontwikkelde streken van het gebied, en dat zou in de praktijk zijn: de stedelijke centra van

het noorden en westen, misschien een enkele plaats in het zuiden. Getrapte verkiezingen worden gehouden in landelijke districten en in een getalverhouding die elk jaar door de Kroon (de Nederlandse regering dus) zal worden bepaald, wordt tenslotte een aantal leden benoemd als vertegenwoordigers van districten die nog aan geen verkiezing toe zijn.

Het blijft dus wel bij knutselen, al is het minder kneuterig dan gevreesd moest worden. Niemand zal ontkennen dat er verschil in ontwikkeling is tussen de verschillende afdelingen van Nieuw-Guinea, welhaast even groot verschil als tussen de verschillende provincies van Kongo, de deelstaten van Nigeria of de districten van Senegal en Ghana. De voorbeelden zijn niet toevallig als vergelijkingsmateriaal genomen: in Senegal, noch in Kongo, Ghana, of Nigeria heeft men eraan gedacht het kiesrecht zo te kwalificeren als in Nieuw-Guinea. Toen Fransen, Britten of Belgen in West-Afrika eenmaal hadden besloten kiesrecht in te voeren, zijn zij zo verstandig geweest niet de duidelijke verschillen in ontwikkelingsniveau te fixeren in het kiesrecht. En ook de voorsprong die de Biakkers op de Marind-Anim hebben is zo al groot genoeg! Men behoeft de Marind-Anim niet nóg een achterstand te bezorgen door hun 'minder' kiesrecht te geven dan de Biakkers. Zouden zij een kiesrecht, te vroeg gegeven, dan niet misbruiken en de verkeerde mensen naar Hollandia afvaardigen? Zouden zij wel iets begrijpen van 'verkiezingen' en zich iets kunnen voorstellen bij het woord 'volksvertegenwoordiging'? Wellicht niet, maar de vertegenwoordigers die zij dan zouden sturen, zouden zich in Hollandia geen tweede-rangs afgevaardigden hoeven te voelen, zoals straks met de benoemde leden ongetwijfeld

het geval zal zijn. Als in de districten zonder kiesrecht het knutselwerk van de herzieningscommissie toch wordt overgenomen, zoals de bedoeling is, gelden daarvoor ten volle de bezwaren die aan een volstrekt willekeurige aanwijzing van aanbevelings-waardige organisaties kleven.

Ja, de willekeur wordt eigenlijk nog verdubbeld in vergelijking met een systeem van eenvoudige benoeming door de gouverneur. Het is nu immers niet alleen een willekeur ten opzichte van *personen*, maar ook een willekeur *jegens organisaties* die het recht krijgen aanbevelingen te doen... of dit recht niet krijgen. Volgens welke maatstaven zal de gouverneur hier moeten handelen? Benoemt hij bepaalde personen niet die daarvoor op grond van hun invloed op de bevolking toch aangewezen schijnen, dan gelden uiteraard persoonlijke motieven. Maar als het om verenigingen, groepen of organisaties gaat, die gepasseerd worden (bijvoorbeeld omdat zij pro-Indonesisch zijn en daarmee 'subversief' zouden worden geacht, zoals in de praktijk reeds gebeurt), dan voelt een ganse groep zich achteruit gezet. Dit lijkt mij een gevaarlijke zaak.

Het is nodig naar objectiever maatstaven te zoeken dan bij benoeming, al dan niet met voorafgaande aanbeveling, mogelijk is. Er zijn verschillende mogelijkheden. Het invoeren van een derde trap bij het kiesrecht, waardoor de kleinste Papoea-eenheid nog een kiesman zou kunnen aanwijzen, is er één. Een andere is de coöptatie van een bepaald aantal raadsleden door de gekozenen uit de meer ontwikkelde streken, althans het betrekken van de gekozen leden bij de aanwijzing van de vertegenwoordigers der achtergebleven streken. Daardoor zou de Nieuw-Guinea Raad, evenals bij het

onderzoeken der geloofsbrieven geschiedt, zeggenschap krijgen over zijn eigen samenstelling, een van de belangrijkste parlementaire rechten. Maar ik herhaal: het moet bij knutselen blijven, als men niet meteen royaal voor heel het onder bestuur gebrachte deel van Nieuw-Guinea eenzelfde kiesrecht afkondigt. De geschiedenis van het kiesrecht in West-Europa, ja, in Nederland, heeft waarachtig wel geleerd dat alleen algemeen kiesrecht de grofste onrechtvaardigheden vermijdt.

Bij dit alles bevat het wetsontwerp op dit punt toch één uitweg. Elke zittingsperiode opnieuw (elke vier jaar) zal de graduering van rechtstreeks gekozen, via getrapt gekozen tot benoemd, opnieuw door de Kroon worden bekeken. De praktijk zal wel snel leren dat met huisvlijt van Nederlandse politieke knutselaars geen levensvatbaar parlement in Nieuw-Guinea kan worden vervaardigd.

Hetzelfde geldt uiteraard voor de toekenning van bevoegdheden aan de Nieuw-Guinea Raad. Een parlement kan pas zijn naam met ere dragen als het het lichaam is waaraan de regering verantwoordelijkheid verschuldigd is. De nieuwe wet (aangenomen dat het ontwerp onveranderd door de Staten-Generaal wordt aanvaard) stelt een reeks van bevoegdheden vast, van het recht van petitie tot de 'medewerking' aan de totstandkoming van de begroting. Alleen over de verantwoordelijkheid van de goeverneur en zijn kabinet jegens de Raad wordt niet gesproken. Toch zit hier des kangoeroes kern. Wat voor zin heeft een interpellatie (toegekend recht) als geen motie van wantrouwen kan worden aangenomen die de betrokken minister, dus het betrokken diensthoofd, tot aftreden kan dwingen?

Hier blijkt wel de innerlijke tegenstrijdigheid van een

beleid dat enerzijds wil komen tot parlementaire ver-
tegenwoordiging en anderzijds de koloniale ambteta-
renstaat onverlet laat. De gouverneur blijft verant-
woordelijk aan de minister in Den Haag en deze aan
het Nederlandse parlement; de diensthoofden-depar-
tements-directeuren in Hollandia blijven uitsluitend
verantwoordelijk aan de gouverneur. De Nieuw-Gui-
nea Raad *deelt* de wetgevende bevoegdheid met de
gouverneur. Als de gouverneur een door raadsleden
ingediende ordonnantie niet kan accepteren (initiatief-
recht *hééft* de Raad, of als de Raad geen gunstig ad-
vies wil uitbrengen op een ontwerp-ordonnantie van
het gouvernement, zijn er twee uitwegen, genaamd de
lange en de korte conflictenregeling. Bij de eerste wordt
het ontwerp zes maanden aangehouden en daarna in
tweede lezing behandeld. Is er nog geen overeenstem-
ming, dan moet Den Haag, bij algemene maatregel van
bestuur, beslissen. Bij spoedeisende ordonnanties kan
de gouverneur zelf de maatregel vaststellen als de
Raad niet wil meewerken, waarna deze volgens de
korte conflictenregeling drie maanden de tijd heeft om
bij Den Haag in beroep te gaan.

Het is misschien niet onlogisch dat het zwaartepunt in
Den Haag blijft liggen, zolang meer dan de helft van
de begroting door het Rijk gefourneerd moet worden
en alle hogere ambtenaren Nederlanders zijn. Maar
waarom weer niet de beproefde buitenlandse, vooral
Britse, voorbeelden gevolgd en meteen al de mogelijk-
heid geschapen tot instelling van een kabinet met offi-
ciële, d.w.z. benoemde, en onofficiële, verkozen leden?
Dit systeem van gedeelde verantwoordelijkheid heeft
in alle Britse koloniën-in-overgangstijd goed gewerkt.
Meestal traden naast de gouverneur nog de gouverne-

mentssecretaris (als hoofd van het binnenlands bestuur en politie) en enkele diensthoofden voor zaken als financiën en economie als officiële leden van het kabinet op. Daarnaast waren departementen als onderwijs, landbouw en opbouw meestal in handen van onofficiële ministers, die door een motie van afkeuring ten val konden worden gebracht. Onmiddellijk toegegeven dat deskundigen op deze terreinen in Papoeakring nog niet te vinden zijn; toch zou een perspectief in deze richting in een herziene Bewindsregeling niet misstaan. Nu wordt wel een toekomstbeeld geboden voor de bevoegdheden en de samenstelling van de Raad zelf, geleidelijk uit te breiden naarmate de ontwikkeling voortschrijdt, maar over de zaken van de regering wordt niet gesproken.

Een tienjaren-plan

Deze kritiek houdt ten nauwste verband met mijn hoofdbezwaar tegen de Nederlandse Nieuw-Guinea politiek. Immers, omdat een termijnstelling van de zelfbeschikking door regering en parlement in Nederland wordt geweigerd, kan men er ook niet toe komen de overgang van ambtenarenstaat naar zelfbestuur nader te definiëren. Men kan zich niet voorstellen dat Nieuw-Guinea zonder Nederlandse personele en financiële bijdragen zou kunnen rondkomen (om dan nog maar niet meteen aan kolonialiserende tendenties te denken) en wil dus nog geen regelingen in het vooruitzicht stellen waarbij Nieuw-Guinea zijn eigen boontjes zal doppen.

Het budgetrecht krijgt de Nieuw-Guinea Raad niet. Het wetsontwerp voorziet slechts in 'algemene be-

schouwingen over de begroting' of eigenlijk: over een begrotingsnota, die kan worden beantwoord in een soort Memorie van Antwoord. Dit stuk wordt dan bij de ontwerpbegroting gevoegd die de Tweede Kamer te behandelen krijgt.

Het is uiteraard al een hele verbetering bij de bestaande toestand, maar het is toch nog aanzienlijk minder dan wat de Raad op het stuk van de ordonnanties als bevoegdheid heeft gekregen. Het zou vooral voor degenen die gaarne de mond vol nemen over steun aan Nieuw-Guinea als 'hulp aan achtergebleven gebieden' in de lijn der gedachte liggen als de jaarlijkse subsidies aan Nieuw-Guinea niet meer worden beschouwd als de automatische dekking van een begrotingstekort, maar als een afzonderlijke bijdrage in een Nieuw-Guinees ontwikkelingsfonds, ongeveer op de manier als bij het tienjarenplan voor Suriname. De eigenlijke begroting van Nieuw-Guinea zou dan een rompbudget worden, waarop alleen 'gewone' posten voorkomen: bestuur, landbouw, onderwijs en dergelijke. Over deze rompbegroting zou de Nieuw-Guinea Raad spoedig op zijn minst de zeggenschap moeten krijgen die hij ook op de totstandkoming van ordonnanties heeft. Het grote ontwikkelingsplan (dat trouwens in het vooruitzicht is gesteld maar dan geheel in goevernementskader) zou los van de jaarbegrotingen kunnen blijven. Dit betekent niet dat de rompbegroting al onmiddellijk geheel afhankelijk zou moeten zijn van de geringe middelen, waarover Nieuw-Guinea kan beschikken. Wel echter dat het grootste deel van de jaarlijkse subsidies (straks rond tachtig miljoen op een begroting van 140 miljoen) los van het gewone budget dient te blijven, zoals trouwens door de Nederlandse

regering zelf wel eens eerder als mogelijkheid gesteld is. Het is immers ook niet billijk Nieuw-Guinea eerst te 'belasten' met kostbare en ingewikkelde basisfaciliteiten voor zijn ontwikkeling, noodzakelijk als ze zijn, en daarna te verklaren dat de Papoea's deze scheepswerven, haveninstallaties, vliegvelden en wat dies meer zij, toch niet zelf kunnen bemannen en betalen en dus niet buiten Nederland kunnen. Wordt het beheer van deze zaken in een afzonderlijk Ontwikkelingsfonds Nieuw-Guinea ondergebracht, dan is althans voor de toekomst een economisch-financiële apparatuur duidelijk gescheiden van de politieke. De mogelijkheid wordt bovendien geschapen bij een gunstiger internationale politieke constellatie ten aanzien van Nieuw-Guinea, ook andere landen dan Nederland en andere organisaties bij het Ontwikkelingsfonds te betrekken. Zoals bij het Tienjarenplan voor Suriname gebeurd is, zullen ook hier van de aanvang Papoea's stem hebben bij het bestuur van het fonds en de uit te voeren projecten. Eerst dan is hulp koloniaal onbesmet, als niet uitsluitend het (vroegere) moederland maar ook en allereerst de ontvangende partij uitmaakt welke hulp gewenst wordt.

Alleen op deze manier kunnen zowel Nieuw-Guinea als Nederland zélf 'gewend' worden aan de situatie die onvermijdelijk zal komen. Het zou ook een inzicht geven in de mogelijkheden, die Nieuw-Guinea biedt en in de bereidheid van Nederland om onafhankelijk van de staatkundige band met Nieuw-Guinea dit achtergebleven gebied met ruime hand te blijven helpen. Maar ik herhaal: daarvoor is nodig dat men in Nederland een streefplan voor de politieke ontwikkeling opstelt met als voorlopig einddoel de toepassing van het

zelfsbeschikkingsrecht. Nu Nieuw-Guinea eindelijk stem krijgt, is het mogelijk een 'gesprek' hierover te beginnen en vervalt dus het (naar mijn idee fictieve maar veel aangevoerde) bezwaar dat Nederland toch niet eenzijdig Nieuw-Guinea met zo'n plan kan overvallen. Ik acht het meer dan schijnheiligheid dat men Nieuw-Guinea eerst tien jaar laat zwijgen en dan zegt geen politiek einddoel te kunnen stellen 'want de Papoea's moeten toch ook een oordeel kunnen uitspreken'. Maar nu die tien jaar dan zijn voorbijgegaan en de Nieuw-Guinea Raad er op korte termijn zal zijn, moet dit lichaam uiteraard als eerste in een beraadslaging over de politieke toekomst van Nieuw-Guinea worden betrokken.

Nederland dat een (verlaat) initiatief heeft genomen om dan eindelijk de Nieuw-Guinea Raad vorm te geven, zonder dat daar meer overleg met de Papoea's aan vooraf is gegaan dan een paar geheime en geheimzinnige besprekingen met enkele uitgezochte Papoeaëiders in Hollandia, hoeft zich niet te schamen om ook op dit punt zelf met een plan naar voren te komen. Te schamen? Integendeel. Nederland zou laten blijken dat het de voornaamste les heeft geleerd uit vijftien jaar naoorlogs koloniaal ontvoogdingswee: de felste nationalist een stap vóór te blijven bij ontwikkelingen die toch moeten komen. Uit de boezem van de Nieuw-Guinea Raad of wellicht daarbuiten zal spoedig het verzoek om opheldering over de inhoud en de datum van het zelfbeschikkingsrecht komen. Het eerste 'korte' of 'lange' conflict met de gouverneur (die getoond heeft een man van conflicten te zijn in zijn betrekkingen met de Raad van Diensthoofden) zal deze vraag acuut maken. Wat heeft Nederland dan te

antwoorden? Dat er over gedacht zal *worden* of dat er al over gedacht *is*? Van het laatste zou de instelling van een Nederlands-Papoease commissie (kan het Nederlander?) tot bestudering van de politieke toekomst van Nieuw-Guinea in het licht van het zelfbeschikkingsrecht, een minimumbewijs zijn. Deze commissie zou haar plan gelijktijdig aan de Staten-Generaal en aan de Nieuw-Guinea Raad kunnen aanbieden.

Oorlog met Indonesië

Nogmaals: hoe ernstig nemen wij onze eigen politiek? Nemen wij haar ernstig, dan heeft dit ook consequenties voor de defensie van Nieuw-Guinea. Het is het laatste, maar in zekere zin ook het beslissendste deel van het zelfonderzoek dat het vraagstuk Nieuw-Guinea van ons eist. Is Nieuw-Guinea ons, zo nodig, een oorlog met Indonesië waard?

Er is een verschil tussen 'infiltraties' en oorlog. Dat wij ons tegen infiltraties wapenen ligt voor de hand. Dat wij om Nieuw-Guinea oorlog met Indonesië moeten voeren is niet onder alle omstandigheden een uitgemakte zaak. Als wij een Nieuw-Guinea politiek hebben, die internationaal aanvaardbaar en zowel voor de Papoea's als de meerderheid van het Nederlandse volk acceptabel is, moeten wij een oorlog riskeren met een Indonesië dat als wanhoopspolitiek Nieuw-Guinea zou aanvallen. Dan immers staan wij naar drie kanten sterk genoeg om met de altijd bescheiden militaire middelen waarover Nederland in Nieuw-Guinea kan beschikken, een verdragingsactie te voeren die ons tijd laat om onze niet-militaire kracht te mobiliseren. Zolang wij deze driezijdige politieke en morele kracht

niet bezitten (en ik ken haar niet toe aan onze huidige Nieuw-Guinea politiek), wordt een oorlog op zijn gunstigst een avontuur zonder eind. Bezitten wij haar wel, dan zal de wanhoop van Indonesië niet groot genoeg zijn om zo'n wanhoopspolitiek te bedrijven.

Terwijl Nederland de tijd die ons nog rest, niet gebruikt om langs de enig mogelijke weg internationale versterking te zoeken, reist president Soekarno de wereld rond met juist geen ander doel dan dit.

Mijn pleidooi om onze Nieuw-Guinea politiek niet te beperken tot een doordacht geheel van economische, educatieve en sociale maatregelen, maar de noodzakelijke, politieke dimensie eraan toe te voegen, wordt in dit licht een beroep op de realiteitszin van Nederland. Het gaat niet alleen om onze eigen belangen, al geloof ik niet in een zóver doorgevoerd altruïsme dat de belangen van zeventhonderdduizend Papoea's in elke situatie voor ons zwaarder zouden moeten wegen dan die van twaalf miljoen Nederlanders. Het gaat ook rechtstreeks om de zaak van de Papoea's zelf.

Nieuw-Guinea zou voor Nederland eerst recht een kwestie van 'tegen wil en dank' worden als de Papoea's tot de conclusie moeten komen dat het Nederlandse bewind hun vele materiële voordelen mag hebben bezorgd, maar op het voornaamste punt, de zelfbeschikking, geen reëel perspectief zou hebben geopend.

Moge het bekende koloniale 'bezitscomplex', dat waarlijk geen winstmotieven nodig heeft om zich te doen gelden, nog niet ver genoeg in Nederland zijn doorgedrongen om ons oog voor deze werkelijkheid te verblinden.

Amsterdam, augustus 1960

¹ In 1953 door mij o.m. gesteld in Vrij Nederland, later uitgewerkt in het boek *Vriend en vijand in de kolonie*, (Amsterdam, 1955), pag. 142 e.v.

² Belangstellenden zij verwezen naar vier uiteenlopende recente uitgaven. De brochure van oud-gouverneur dr. J. van Baal, *Het Nieuw-Guinea vraagstuk, een opgave voor de natie*, geeft een objectieve uiteenzetting van deze geschiedenis en pleit voor ontwikkeling onder Nederlands bestuur. Prof. mr. B. V. A. Röling, *Nieuw-Guinea, Wereldprobleem*, ziet N.G. als een internationaal-rechtelijk probleem en bepleit overdracht aan Indonesië. De brochure *Terdege ter discussie*, geschreven door een vijftal medewerkers, voornamelijk uit zendingskring, wil Nieuw-Guinea vooral op de weegschaal der Nederlands-Indonesische betrekkingen leggen. Het rapport van de dr. Wiardi Beckmann Stichting *Het vraagstuk Nieuw-Guinea*, behandelt voor en tegen van de bekende plannen en geeft een nuttige, historische bijlage.

³ In de typisch-Nederlandse politieke verhoudingen viel het goeverneurschap over Nieuw-Guinea na 1950 toe aan een vertegenwoordiger der anti-revolutionaire partij, destijds de derde in grootte, omdat een in naam soortgelijke functie in Suriname werd vervuld door een exponent der PvdA en in de Antillen door de KVP. De verantwoordelijke minister in Nederland was christelijk-historisch. In het kabinet-De Quay is een nieuw evenwicht gevonden: goeverneur anti-revolutionair, staatssecretaris KVP, minister VVD! Het kan ertoe bijdragen dat de traditionele spanningen tussen zending en missie op het hoogste niveau en binnenskamers uitgevochten worden en niet langer op Nieuw-Guinea zelf. Aanwijzingen in deze richting zijn er, vooral op onderwijsgebied.

Te voeren beleid

'De Nieuw-Guinea bevolking is uiterst primitief, zij leeft goeddeels nog in het stenen tijdperk, zij moet nog door een beschavingsgroei, welke voor de rest van de wereld duizenden jaren vergde. Desondanks behoeft men geen profetische blik te hebben om tot de overtuiging – nu reeds – te geraken, dat deze uiterst primitieve bevolking van nu af korter dan elk ander in het verleden gekoloniseerd volk onder koloniaal bewind van een Westerse mogendheid zal leven. De politieke rijpheid moge voorshands in lengte van decennia niet worden bereikt, desondanks zullen de daaraan verbonden rechten wel vroegtijdig worden opgeëist, zelfs in een conflictsfeer indien geen zeer ruime politiek terzake wordt gevoerd.'

Met deze woorden formuleerde ik op 16 december 1952 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, sprekende namens de K.V.P.-fractie, mijn oordeel over het in Nederlands Nieuw-Guinea aan te leggen tempo bij de politieke vorming van de bevolking. Ik heb daarbij gewezen op de verschillende internationale factoren, welke in de na-oorlogse wereld alom de dekolonisatie versnellen.

Wederom daarop wijzende, verklaarde ik op 8 december 1954 opnieuw namens de K.V.P.-fractie in de Tweede Kamer: 'dat de gehele wereldsituatie en de moderne instelling der wereld tegenover het vraagstuk van de *niet-zelfbesturende* gebieden met zich brengen een zeer snel verlopend proces van verlangens naar staatkundige zelfbeschikking der *niet-zelfbesturende* volken, ook bij de Papoea's. Dit betekent, dat

wij, indien wij de bevolking van Nieuw-Guinea inderdaad rijp willen maken, althans zoveel mogelijk rijp willen maken voor staatkundige zelfbeschikking, zulks snel moeten doen en in alle opzichten een snel tempo moeten aanleggen.'

De K.V.P.-fractie stond tot voor kort in deze zienswijze alleen; het toenmalige Kabinet Drees verklaarde, bij monde van Minister Kernkamp, slechts een geleidelijk tempo van ontwikkeling, met prioriteit van de economische aspecten, mogelijk; de woordvoerders der andere politieke partijen sloten zich bij het regeringsstandpunt aan.

Met de heer Paul van 't Veer betreur ik dat op die wijze kostbare jaren zijn verloren gegaan, aangezien het tot 1960 heeft geduurd aler *en* Regering *en* Kamer zich van de noodzaak van een snel tempo van ontwikkeling, met prioriteit van de politieke aspecten, zijn bewust geworden.

Terecht oefent Paul van 't Veer daarop critiek; zijn critiek zou echter juister en vollediger zijn geweest, indien hij het zo *éclatante* feit niet had verzwegen, dat de K.V.P., thans en ook destijds de grootste politieke partij in de lande, tijdig, immers reeds in het jaar 1952, duidelijk van een andere, thans juist gebleken en algemeen aanvaarde zienswijze heeft blijk gegeven.

Polemiek tegenover de standpunten van anderen kan en mag echter niet de bedoeling zijn van mijn schriftelijke bijdrage. Het leek mij toch nuttig het bovenstaande in de herinnering terug te roepen, mede omdat het boven geciteerde bepalend is voor mijn visie op het probleem, ons door Nieuw-Guinea gesteld.

Dit probleem biedt velerlei aspecten, zowel nationale

als internationale. Deze zijn wel te onderscheiden doch niet te scheiden.

Bij R.T.C.-overeenkomsten en wet op de soevereiniteitsoverdracht is Nieuw-Guinea niet aan Indonesië overgedragen. Dit is een vaststaand feit, ook al moge men discussiëren over de motieven, welke tot dit besluit hebben geleid, en daaraan onderscheiden waardering toekennen. Dit feit schept een taak voor Nederland. Van meet af aan werd de inhoud dezer taak bepaald door artikel 73 van het Handvest der Verenigde Naties.

Al zijn taak en verantwoordelijkheden t.o.v. Nieuw-Guinea derhalve nationaal aanvaard, inhoud, strekking en uitvoering ervan zijn aldus internationaal-rechtelijk bepaald.

Daarmede is aan Nederland als heilige plicht (sacred trust) opgelegd om bij voortduring overwegende betekenis toe te kennen aan de belangen van de inwoners van Nieuw-Guinea, hun politieke, economische, sociale en culturele ontwikkeling te bevorderen, hen te beschermen, zelfbestuur te bevorderen, enz.

Meerdere malen heeft de Nederlandse Regering verklaard deze taak aldus te interpreteren, dat zo spoedig mogelijk de bevolking van Nieuw-Guinea moet worden opgevoed tot uitoefening van het staatkundig zelfbeschikkingsrecht, hetgeen betekent, dat terzijner-tijd de bevolking zelf in vrijheid zich over de door haar verlangde staatkundige status en betrekkingen tot Nederland en/of andere mogendheden zal dienen uit te spreken. De omvang van deze taak is waarlijk niet gering. Zij eist ook belangrijke offers in de personele en financiële sfeer, vooral ook omdat volk en land van Nieuw-Guinea zelf tot dusver – en naar

het zich laat aanzien ook in de naaste toekomst – vrijwel geen materiële bijdrage van enige betekenis kunnen leveren. Wat Nederland derhalve kan doen is goeddeels afhankelijk van eigen nationaal potentieel, zolang althans, om welke redenen dan ook, buiten de E.E.G.-fondsen om verhoudingsgewijs slechts geringe internationale bijstand wordt verleend. Anderzijds echter kan aan internationale tegenwerking of tegenactie van bepaalde zijde in beginsel en a priori niet een van plicht ontheffende betekenis worden toegekend, ook niet indien, zoals in Indonesië, aan Nederlandse economische belangen nadeel wordt toegebracht. (Overigens mag met recht een werkelijk causaal verband tussen het conflict om Nieuw-Guinea en Indonesië's confiscatie van Nederlands bezit worden betwijfeld.) Natuurlijk kan men stellen dat de internationale situatie kan uitgroeien tot overmacht (en derhalve onmacht) voor Nederland. Voor een dergelijke stelling zijn echter voorshands nog geen concrete aanwijzingen beschikbaar. Een al te spoedige en eenzijdige benadrukking en interpretatie van internationale factoren in die richting maakt daarom vaak de indruk meer voort te vloeien uit de behoefte aan andere belangen prioriteit toe te kennen en daarvoor middelen vrij te maken, dan uit een objectieve erkenning van het feit, dat Nederland in 1949 uit eigen wil verplichtingen van hoge morele waarde heeft aanvaard en daarvan de consequenties heeft te dragen. Het is onjuist aan die morele plicht lippendienst te bewijzen en tegelijkertijd te trachten middelen te vinden om die plicht zo spoedig mogelijk van zich af te schuiven.

Een en ander neemt echter niet weg, dat de interna-

tionale situatie Nederlands taak t.o.v. Nieuw-Guinea wel bemoeilijkt. De koloniale ressentimenten in vele jonge soevereine staten, met betrekking tot Nederlands Nieuw-Guinea met wel heel bijzondere middelen wakker gehouden en gevoed door Indonesische hetze, hebben een sfeer geschapen van achterdocht en critiek op de beste bedoelingen en internationaalrechtelijk alleszins respectabele strevingen der nog met een koloniale taak belaste mogendheden.

De anti-these tussen de grootmachten dezer wereld, Amerika en Rusland, werkt er aan mede, dat internationaalrechtelijk veroordelenswaardige excessen dier anti-koloniale ressentimenten om internationaal politieke overwegingen slechts zo zwak protest ontmoeten, dat zij zichzelf kunnen transformeren tot een geconsolideerde situatie en derhalve tot een schijn van recht, hetgeen op zichzelf weer de weg effent naar nieuw onrecht en nieuwe, onweersproken laster. Door dat alles wordt de rust doorbroken, welke zozeer gewenst is om een in alle opzichten achtergebleven gebied tot ontwikkeling te brengen op een wijze, welke een natuurlijke groei waarborgt, derhalve door onderlinge afstemming van sociaal-culturele, economische en politieke aspecten dier ontwikkeling. Onder invloed van die factoren is het niet meer mogelijk de dekolonisatie in de vorm van staatkundige zelfbeschikking te zien en na te streven als uiteindelijk sluitstuk van een natuurlijke groei naar politieke rijpheid, steunend ook op sociaal-culturele en economische kracht. De dekolonisatie wordt, los van alle andere overwegingen, verheven tot naaste doel van hoge prioriteit; de politieke aspiraties van de bevolking zelf – hoe gering ook in mogelijkheden van algemene expressie –

vinden gemakkelijk woordvoerders in enkelen, die de dekoloniserende tendens onder invloed van bovengenoemde factoren ondergaan als jonge bomen in een zweepende wind, wel buigzaam en niet-ontworteld, maar zulks voornamelijk omdat zij in stam en kruin nog onvoldoende zwaarte hebben ontwikkeld.

Met dit alles dient rekening te worden gehouden. Het dient te worden geïncalculeerd in de wijze van beleidsvoering, ook t.a.v. Nederlands Nieuw-Guinea. In het besef dat de wereld weinig tijd aan de opvoeder laat, vooral in gebieden, waarop de internationale politieke schijnwerper eenmaal is gericht, dient een program van urgenties te worden opgesteld, welke erop gericht zijn om in de nog resterende tijd nog zoveel mogelijk en bij voorkeur het belangrijkste te effectueren. Traditionele vormen, zoals voorheen in Indonesië gehanteerd, dienen radicaal te worden prijsgegeven; het oude paternalisme dient nu reeds te worden vervangen door een geest van bijstand, door het duidelijk uitdragen, bijzonderlijk ook tegenover de Papoea's, van de bereidheid onszelf zo spoedig mogelijk overbodig te maken. Erkenning van het feit, dat het verlangen naar politieke zeggingschap – ook al is dit niet aanwijsbaar een gevolg van nationalistisch besef – zich onder invloed van externe factoren snel ontwikkelt, vereist par consequence een samenstel van maatregelen, welke doelbewust gericht zijn op het scheppen van mogelijkheden tot vorming van politiek bewustzijn.

Onderschikking van deze verlangens naar politieke zeggingschap aan de eis dat eerst een gezonde sociaal-economische basis behoort te worden gelegd, is niet meer mogelijk. De geschiedenis heeft inmiddels genoegzaam geleerd, dat vrijwel elk volk zijn zelfstan-

digheid grijpt onafhankelijk van de vraag of het economisch op eigen benen kan staan. Zulks krijgt te meer reliëf, nu het verlenen door anderen van economische bijstand en hulp wordt ervaren als een eigen belang dier derden, immers tot behoud van de wereldvrede.

Politieke vorming in geforceerd tempo is derhalve enerzijds onvermijdelijk ter voorkoming van een interne conflictsituatie en anderzijds ook om externe redenen noodzakelijk, immers teneinde op korte termijn aan Papoea's, zij het vermoedelijk slechts een gering aantal, de mogelijkheid te bieden zich enigermate te oriënteren over de vraag, welke staatkundige keuze het belang van hun volk het beste zal kunnen dienen.

Zowel om interne als externe redenen moet alles worden gedaan om te voorkomen dat straks de Papoea's een nieuw triest voorbeeld zullen vormen van een land, hetwelk, zonder enigszins daarop voorbereide leiders, in de ellende der onafhankelijkheid wordt gestort.

Hiermede is eigenlijk het dilemma van Nieuw-Guinea getekend: Prioriteit van politieke vorming betekent het scheppen van politieke organen zonder een natuurlijke voedingsbodem van lagere, in economische bindingen tot volwassenheid uitgegroeide, sociale structuur. Aan die economie en aan die sociale structuur moet nog vrijwel alles worden gedaan; dat vereist een vaak moeizaam acculturatieproces, waarin missie en zending de belangrijke rol vervullen van replacement der die structuur tot dusver bepalende magisch-animistische symbolen.

Nationale bindingen moeten nog groeien door econo-

mische contacten. De groeiende economie zou de omvang en aard van het onderwijs behoren te bepalen. Een doorbreken van die natuurlijke groei van in correlatie staande aspecten der opvoeding kan en zal ongetwijfeld gevaren van grote onevenwichtigheid scheppen.

Een achterwege laten van deze tour de force roept echter de reeds hoger genoemde gevaren op, welke naar mijn overtuiging nog zwaarder onheil en dreiging voor de bevolking zullen inhouden. Naar mijn mening dient Nederland met betrekking tot het in Nieuw-Guinea te voeren beleid onder invloed van internationale factoren derhalve doelbewust te kiezen voor het minste kwaad en daarom, met erkenning van de daarin duidelijk schuilende gevaren, het accent te leggen op versnelde politieke opvoeding, teneinde op zeer korte termijn een autochtone elite te vormen, welke, zo nodig en indien gewenst met Nederlandse bijstand, binnen afzienbare tijd de verantwoordelijkheid voor het bestuur over eigen land en volk zal kunnen overnemen en in de wereld de eigen zienswijze der Nieuw-Guinea bevolking kan vertolken betreffende de door haar meest wenselijk geachte staatkundige status.

Vanuit dit gezichtspunt, hetwelk door mij reeds sedert 1952 is voorgestaan en hetwelk nu ook blijkens de jongste maatregelen en wetsvoorstellen de instemming van de huidige Regering heeft verworven, dient dus een duidelijk plan van actie te worden opgesteld. Naar mijn gevoelen dient er een algemeen ontwikkelingsplan te komen, waarin aan de economie van meer lange adem (mijnbouw, research, e.d.) blijvend aandacht wordt besteed, evenals ook aan een algemeen onderwijsplan en geleidelijke bestuursexpansie over

nog niet aangegrepen gebieden. Doch in dat algemeen ontwikkelingsplan zullen op markante wijze urgentie-categorieën moeten worden aangeduid, welke men binnen een aan te geven aantal jaren geëffectueerd wil zien en speciaal verband houden met de mogelijkheid dat reeds binnen dat aantal jaren de totale situatie, zowel internationaal als intern-Nieuw-Guinees leiden zal naar een wijziging van staatkundige verhoudingen.

De Regering heeft aan de Staten-Generaal toegezegd binnenkort een 10-Jarenplan van urgenties te zullen ontvouwen. Zij heeft zich afkerig verklaard van het stellen van een streefdatum voor staatkundige zelfbeschikking van Nieuw-Guinea. Ik acht zulks juist. De voorstanders van zodanige target-date voeren als enig argument ervoor aan, dat daarmee tegenover de buitenwereld duidelijk zou worden gemaakt, dat Nederland geen zelfzuchtige aspiraties in en rondom Nieuw-Guinea nastreeft. Ik acht dit een zwak argument en stellig heeft het niet meer bewijskracht dan de reeds meermalen ten dien aanzien door Nederland gegeven eensluidende verklaring zonder datum. Daarentegen acht ik het stellen – *hic et nunc* – van een target-date een uiterlijk vertoon van gemis aan krachtige beslotenheid om de opgenomen taak serieus te verrichten en tegenover de Papoea's derhalve het beginsel van een zich onttrekken aan lasten insluitend.

Met veel meer kracht als met woorden moet het mogelijk zijn Nederlands vastbeslotenheid om Nieuw-Guinea zo spoedig mogelijk zelfbeschikkingsrecht te verlenen tot uiting te brengen door daden van doelbewust en duidelijk uitgestippeld beleid.

Het is niet zo moeilijk om althans enige voornaamste

dier maatregelen te noemen.

Daaronder behoort het inrichten – zonodig reorganiseren – ener administratie, welke geëigend is om in de toekomst ook door het land zelf te kunnen worden gedragen, zowel in personeel als materieel opzicht. Zij zal anders moeten zijn dan in onze perfectie van eeuwen gevestigde, economisch krachtige, parlementaire democratie. Het nog daar benodigde Nederlandse ambtenarenapparaat dient de status van een corps van bijstand te krijgen met een op Nederland georiënteerde rechtspositie, een en ander ter ondersteuning van de tijdelijke overgangsfase. Voorts dient het onderwijs gericht te zijn op spoedige inschakeling van autochtonen in bestuur en administratie, juist ook op posten, welke thans door Nederlanders worden bezet. De behartiging van publieke belangen door de inwoners van Nieuw-Guinea zelf dient concretisering te krijgen door instelling van dorps- en streekraden met daadwerkelijke bevoegdheden. Community-developmentplannen kunnen daarvoor wellicht het startpunt geven dan wel aan deze raden worden aangehaakt. Het onderwijs in het algemeen en speciale cursussen tevens zullen zich moeten richten op het bijbrengen van democratische waarden en meer bijzonder voorlichting moeten geven over plichten en rechten van vertegenwoordigende lichamen en hunne leden. De bij wetsontwerp reeds aangekondigde Nieuw-Guinea Raad dient zoveel en zo spoedig mogelijk de status te krijgen van een volwaardig parlement, hetwelk als reële gesprekspartner zal dienen voor het gouvernement, en tegenover Nederland de spreekbuis kan zijn voor Nieuw-Guinea.

Voorals de Nieuw-Guinea Raad zal in de practijk een

tere aangelegenheid blijken, welke grote voorzichtigheid vereist van alle instanties, bijzonderlijk van zijn voorzitter en de goeverneur. Ook de streek- en dorpsraden, de daarvoor nodige verkiezingen, de cursussen voor de leden, kortom de opbouw van een democratische structuur in het tot dusver min of meer onvermijdelijk autoritair geregeerde land, zullen zeer veel werk voor de bestaande gouvernementele diensten en ongetwijfeld ook voor kerkelijke en particuliere organisaties met zich brengen.

Vanuit het besef, dat alles in geforceerd tempo moet voortgaan en vanuit de wetenschap, dat Nederlands personele en financiële middelen uiteraard beperkt zijn, durf ik – hoewel nog wat aarzelend – de vraag te herhalen, welke ik ook reeds elders stelde: Zal een en ander niet moeten betekenen, dat het plan om op korte termijn de gehele bevolking van Nieuw-Guinea onder direct bestuur te brengen, moet wijken voor de noodzaak om meer mankracht en middelen in te zetten in die gebieden – derhalve in de reeds meerontwikkelde kustgebieden – waar men op korte termijn redelijke resultaten in de democratisering en opleiding van een élitecorps kan bereiken?

Zal men derhalve zijn linies niet moeten bekorten teneinde een sterker front van hulptroepen te formeren en aldus in de nog resterende tijd nog zoveel mogelijk te bouwen aan democratische moraal en deskundigheid van de reeds meer beschaafde bevolkingsgroepen, aan wie in de toekomst vermoedelijk toch de leiding zal moeten toevallen?

Deze vraag weegt zwaar van de daarin verscholen verantwoordelijkheid. Immers: in grote delen van het binnenland van Nieuw-Guinea heerst nog geen Pax

Neerlandica, doch heersen nog uiterst primitief bijgeloof, clan-oorlogen en kannibalisme. Juist omdat ik die morele verantwoordelijkheid erken, durf ik niet te pleiten voor een algemeen bevestigend antwoord op de gestelde vraag.

Samenwerking met andere Pacific-mogendheden, op zo breed mogelijke basis, behoort eveneens tot de maatregelen, welke van Nederlandse zijde in het belang van Nieuw-Guinea's toekomst gewenst zijn.

De Australisch-Nederlandse joint-declaration van november 1957 acht ik daartoe een te smalle basis. Mijn persoonlijke wensen gaan bepaaldelijk verder dan een beginselverklaring over een gelijkkluidend doel van opvoeding tot staatkundig zelfbeschikkingsrecht en het veelvuldig contact in de administratieve sfeer. Naar mijn gevoelen zou gestreefd moeten worden naar uitbouw van de bestaande South-Pacific Commission tot een politiek overlegorgaan van de mogendheden, welke een beheerstaak in de Zuid-Pacific vervullen, aan welk politiek overleg dan bepaaldelijk ware deel te nemen ook door de autotochtonen.

De primitieve status, waarin deze gebieden, en zeker Nieuw-Guinea, verkeren enerzijds en het snelle tempo waarin zich overal staatkundige hervormingen zullen voltrekken anderzijds, pleiten, in onderling verband beschouwd, ervoor, dat het beleven van de toekomstige dekolonisatie niet plaats vindt in de afzonderlijke, in economisch en ander opzicht volkomen nog deficitgebieden, doch in een grotere, staatkundige groepering van meerdere gebieden in het Melanesische bekken, door gelijksoortige noden maar ook door mogelijkheden van onderlinge hulp met elkaar verwant. Wanneer men in deze richting wil streven, dan botst

men tegen het bezwaar, dat men aldus feitelijk prejudicieert op het vrije staatkundig zelfbeschikkingsrecht der betrokken bevolkingen. Ik erken dit bezwaar, doch stel er tegenover, dat elk beleid, mits positief ingesteld, daarop in enigerlei vorm prejudicieert. Reeds de feitelijke verhoudingen tussen Nederland en Indonesië vormen voor de Papoea een anti-propaganda voor toekomstige aansluiting bij Indonesië. Wil men nu ook in andere richting, dus naar Australische of meer algemeen Melanesische richting, niets ondernemen of voorbereiden, dan propageert men, naar mijn gevoelen, feitelijk een toekomstige status binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Men zou daartoe in het belang der Papoea's zelfs moreel verplicht zijn, indien men niet doelbewust andere mogelijkheden zou hebben voorbereid en naderbij gebracht. Het huidige Nederlands gebiedsdeel lijkt mij althans als toekomstige soevereine staat een farce, immers in alle andere dan formeel staatkundige opzichten volkomen niet-onafhankelijk.

Juist echter omdat ik ook in een toekomstig blijvend staatkundig samengaan van Nieuw-Guinea met Nederland geen heil zie, noch voor Nieuw-Guinea noch voor Nederland, acht ik een onderzoek van andere staatkundige mogelijkheden dringend gewenst. De Nederlandse Regering diene daartoe, uiteraard en zoveel mogelijk in overleg met vooraanstaande Papoea's, het initiatief te openen.

Wanneer die richting gereede mogelijkheden zou blijken te bieden en men zou er in kunnen slagen om ter voorbereiding van de staatkundige toekomst reeds enige uiterlijke contouren daarvan aan te geven door instelling van gemeenschappelijke organen of anderszins,

dan zou men naar mijn gevoelen meerdere internationale angels uit het Nieuw-Guinea probleem hebben getrokken. Dan zou immers een van de voornaamste en voor een ieder duidelijke daden gesteld zijn ter illustratie van Nederlands waarachtige bedoelingen bij de vervulling van zijn nationale taak en oplossing van een internationaal probleem.

17 augustus 1960

Historische afspraken en aanspraken

Nooit is er over West-Irian zoveel geschreven en zoveel gesproken als in de jaren welke verlopen zijn sedert Nederland op 27 december 1949 – met verholten tegenzin – de soevereiniteit over het voormalige Nederlandsch-Indië, met uitzondering van West-Irian, waaromtrent ter rondetafelconferentie geen overeenstemming bereikbaar bleek, overdroeg aan Indonesia. Het boek waar deze bijdrage een onderdeel van is, behoort tot een lange reeks publikaties, boeken, brochures, pamfletten en artikelen, de laatste jaren in binnen- en buitenland gewijd aan 'het zwarte schaap' onder de eilanden van de archipel van het voormalige Nederlandsch-Indië, aan 'het vergeten land met de vergeten mensen' (Dr. Bijlmer). Er bestaat alle aanleiding toe om hier, bij het schrijven van een commentaar van Indonesische zijde, duidelijk de aandacht te vestigen op de coïncidentie van het ontstaan van het Indonesisch-Nederlandse geschil over West-Irian en de sterke toename van de publicistische belangstelling voor dit gebied, waarvoor Nederland meer dan drie eeuwen lang nauwelijks enige interesse aan de dag legde. Het is misschien een beetje onvriendelijk, maar niet onwaar, op te merken, dat er voor ons Indonesiërs aan die nieuwe belangstelling een bedenkelijk luchtje zit. Na een zo lange, door niemand ontkende verwaarlozing – Nederland 'ontdekte' dit grote eiland eigenlijk pas goed toen het bruikbaar bleek als verbanningsoord – Boven Digoel – voor Indonesische nationalisten, die in 1926 en de daaropvolgende jaren de stormloop openden op de Neder-

landse koloniale machtspositie in voormalig Nederlandsch-Indië – doet de thans geconstateerde belangstelling voor dit gebied en de bewogen bezorgdheid voor de bevolking op zijn zachtst uitgedrukt, een beetje onecht aan.

Intussen is Nederland er in geslaagd, als gevolg van de houding die de achtereenvolgende regeringen aannamen, een geschil tussen Nederland en Indonesia, dat ingevolge afspraken, tegen het einde van de rondetafelconferentie gemaakt, zou moeten worden opgelost door rechtstreekse onderhandelingen tussen Indonesia en Nederland, te doen uitgroeien tot wat Prof. mr. B. V. A. Röling terecht noemt een 'wereldprobleem'.

Paul van 't Veer heeft zich, evenals velen vóór hem, moeite gegeven uit de doeken te doen, hoe Nederland zich in deze West-Irian-kwestie in de nesten heeft gewerkt. Dat is op zichzelf natuurlijk verdienstelijk en ongetwijfeld nuttig, vooral voor degenen die zich bezig houden met de studie van politieke problemen en diplomatieke methoden. Maar ik durf me toch te veroorloven op te merken, dat studies als deze voor de 'gewone' lezer, waaronder ik versta een ieder, die niet de tijd of de lust heeft zich diepgaand met politieke en diplomatieke zaken bezig te houden, het gevaar inhouden, dat elementaire feiten bedolven worden onder een menigte bijkomstigheden, zodat het hem onmogelijk wordt de waarheid te peuren uit de veelheid van halve waarheden, veronderstellingen en opvattingen, die worden te berde gebracht.

Dat ik tenslotte tóch ben ingegaan op de suggestie om het Indonesisch standpunt uiteen te zetten, vind zijn grond in de overweging dat het nooit kwaad kan een

rechtvaardige zaak, en Indonesia's aanspraken op West-Irian *zijn* rechtvaardig, te verdedigen tegenover verdachtmakingen, vastgeroeste opvattingen en vooroordelen, gebaseerd op een volslagen onvermogen zich rekenschap te geven van de verschijnselen in de wereld zoals die te voorschijn kwam uit de tweede wereldoorlog.

De proclamatie van Indonesia's onafhankelijkheid op 17 augustus 1945, ruim drie maanden nadat geheel Nederland bevrijd was van de Duitse bezetting, kwam uiteraard voor het Nederlandse volk als een schok. Het had zich blijkbaar in het geheel geen rekenschap gegeven van het intense vrijheidsverlangen, dat reeds lang leefde in het Indonesische volk. De Indonesische nationalistische beweging was in de jaren tussen beide wereldoorlogen in Nederland systematisch gebrandmerkt als het werk van een stelletje 'communistische en halfcommunistische' oproerkraaiers. Men beraadde zich na 5 mei 1945 in Nederland op de wijze waarop de voormalige Indische archipel 'bevrijd' kon worden van de Japanse druk en was diep teleurgesteld, toen Indonesia duidelijk bleek gaf geen enkele prijs te stellen op dit soort 'bevrijding', dat herstel van de koloniale overheersing betekende. Die teleurstelling ontladde zich in de ergste beschuldigingen aan het adres van Indonesische leiders als Ir. Sukarno, Drs. Mohammad Hatta en anderen, die men in die dagen noemde: collaborateurs met de Japanners. Dat de – uit tactische overwegingen noodzakelijke – samenwerking van Sukarno-Hatta met de overweldigers, die de Nederlanders aflostten, anders gericht en van veel kortere duur was dan de collaboratie van duizenden zogenaamde 'loyale' Indonesiërs, die hadden samengewerkt met de

Nederlandse overheersers, daar schonk men in Nederland geen aandacht aan. Evenmin wilde men in het begin aandacht schenken aan het feit, dat het woord van verlossing van de koloniale druk: de Proclamatie van de Onafhankelijkheid van de Republiek Indonesia, op 17 augustus 1945 te Djakarta uitgesproken, diepe weerklank vond in alle steden en alle dorpen op alle eilanden van heel de wijde Indonesische archipel van Sabang tot Merauke. Een woord van verlossing voor allen in Indonesia, die eeuwenlang de druk der koloniale overheersing hadden moeten ondergaan, voor allen, die deel uitmaakten van wat eens door Nederlands grote schrijver Multatuli genoemd is: het machtige rijk van Insulinde. De oproep van Sukarno-Hatta vond diepe weerklank, niet alleen in alle lagen van het Indonesische volk, maar ook ver daarbuiten, bij de volken van Azië en Afrika, in Amerika en in Australië en, ik gewaag er met dankbaarheid van, ook bij velen in Nederland, die in de dagen der onderdrukking de waarde van vrijheid hadden leren kennen en het recht op vrijheid ook aan het volk van Indonesia niet konden en niet wilden ontzeggen.

Dit belette echter de Nederlandse regering niet, alle krachten in te spannen om de 'opstandige beweging' de kop in te drukken. Het recht op vrijheid ontkennen ging natuurlijk niet, maar eerst moesten 'orde en rust' worden hersteld, eerst moest het Nederlandse gezag zijn 'rechten' hernemen en daarna zou men gaan praten.

Dit alles lijkt nu weer ver achter ons te liggen, maar het heeft zijn merktekenen achtergelaten.

Moeizame onderhandelingen volgden en pogingen van Van Mook om door een stelsel van 'deelstaten' – ver-

deel-en-heers-politiek – de staatsvorm van de Republiek Indonesia te elimineren, door het mobiliseren van feodale elementen en van de geprivilegieerden uit de koloniale samenleving de innerlijke kracht van de nationale revolutie te breken. De Nederlandse ‘politiële’ (= militaire) acties volgden, maar het succes bleef uit. Tegen de drang naar vrijheid hielp geen geïntrigeer en ook geen militair geweld. Dat besefte men, na het ondervinden van veel schade en het verlies van een groot aantal mensenlevens, tenslotte *zelfs* in Den Haag.

Om op die onderhandelingen terug te komen: deze gingen steeds over de overdracht van de soevereiniteit over *heel* het gebied van Nederlandsch-Indië zoals oorspronkelijk reeds vermeld in *punt 1* van de op 13 maart 1946 door de regering van de Republiek Indonesia naar voren gebrachte 12 punten, namelijk ‘(1) De Indonesische Republiek wordt erkend als draagster van de soevereine macht over het gebied van het voormalige Nederlandsch-Indië’, welk principe later is vervat in Artikel 3 van de Overeenkomst van Linggadjati (1947): ‘De Verenigde Staten van Indonesië zullen omvatten het gehele grondgebied van Nederlandsch-Indië,...’ – en West-Irian behoorde bij Nederlandsch-Indië! Ook Dr. H. J. van Mook, luitenant-gouverneur-generaal – de hoogste Nederlandse functionaris – van Nederlandsch-Indië, had in 1946 te Den Pasar verklaard: ‘...dat het bepaald niet de bedoeling van de Regering is om Nieuw-Guinea buiten Indonesië te sluiten...’ Maar in Den Haag, waar men toch reeds vrij vroeg zag aankomen dat aan overdracht van de soevereiniteit uiteindelijk toch niet zou zijn te ontkomen, sprak reeds op 10 december 1946 de

regering van een 'speciale bestemming' van West-Irian voor '...grotere volksplantingen van Nederlanders, op de eerste plaats van Indische Nederlanders die onder eigen bestel willen leven.'

De Papua's waren toen blijkbaar nog niet ontdekt. Geen woord van bezorgdheid voor de toekomst der eeuwenlang 'vergeten' autochtone bevolking van West-Irian. Het waren dus *Nederlandse* belangen en de belangen van de Indische Nederlanders, die de Nederlandse regering ertoe hebben gedreven West-Irian van Indonesia uit te zonderen, en niet terwille van de Papua's!

Het plan zoals bedoeld in de al genoemde regeringsverklaring van 10 december 1946 bleek zo onuitvoerbaar, dat men het heel gauw heeft laten vallen. Het daarin vervatte argument maakte plaats voor een ander: de bevolking van West-Irian 'behoort etnologisch niet tot de volken die de Indonesische archipel bewonen'. Zij behoort tot een 'heel aparte etnologische groep'. En dat was dan het hoofdargument, waarmee men de overdracht van de soevereiniteit over West-Irian bestreed en tot op de dag van heden blijft bestrijden. Hoe zwak dat argument is, hebben velen vóór mij aangetoond. Men zou op grond van dit argument nog hele groepen Indonesische eilanden hebben kunnen uitzonderen van de overdracht, aangezien het Indonesische volk uit tenminste zeventien verschillende etnische hoofdgroepen bestaat, die ieder een andere taal spreken. Dus op deze grond is het argument voor Indonesia volslagen onaanvaardbaar. Het is onaanvaardbaar tevens voor alle andere volken van niet-homogene raciale samenstelling en hoeveel van deze volken er zijn op deze wereld, kan men in

ieder boek over volkenkunde lezen. En zijn de Friezen van Nederlands Friesland niet een aparte etnische groep met een eigen taal en literatuur?

Ja, en dan komt het 'nieuwste' motief, dat Nederland zich tot heilige taak heeft gesteld, – zonder dat de Papua's er om hebben gevraagd – de bevolking van West-Irian 'geschikt te maken tot zelfstandige lotsbestemming', selfdetermination, zoals het heet. Ik noem dit het 'nieuwste' motief, omdat de Nederlandse regering dit nobele streven pas in april 1960 heeft bekendgemaakt, om haar gezag op West-Irian te 'rechtvaardigen', daartoe mede gedreven door de gebeurtenissen in de Afrikaanse landen. Opvoeding is op zichzelf een schoon en nobel doel. Maar, men neme het mij niet kwalijk, de verdenking dringt zich wel heel sterk op dat men in Nederland aan de opvoeding van het volk van West-Irian pas is gaan denken, toen men deze zichzelf opgelegde taak kon gaan gebruiken als een argument om de neo-koloniale overheersing voort te zetten.

En dan is ineens weer ieder argument van etnologische en culturele verbondenheid of verwantschap vergeten! Maar dat die verwantschap en verbondenheid ten aanzien van Indonesia bestaan, werd reeds onder andere door Prof. J. C. van Eerde in 'De Volken van Nederlandsch-Indië', in monographieën door deskundigen (1920–1921) bevestigd, dat namelijk de bevolking van de Molukken, Celebes en van de Kleine Sunda-eilanden veel fysische eigenschappen gemeen hebben met de bewoners van West-Irian.

In een wereld waar de Bahasa Indonesia (de Indonesische taal) de lingua franca is, wil Nederland de taal van de Lage Landen aan de Noordzee tot ver-

keerstaal maken. Daar waar iedere zendeling en missionaris zich van het Indonesisch bedienen moet om zich verstaanbaar te kunnen maken, waar een volk in 'versneld tempo moet worden opgevoed tot zelfbestemming', wil men het een taal opdringen, die alleen in Nederland wordt verstaan. In het welbegrepen eigenbelang van de Papua! Dat is zelfs één van de onder de krachtigste Nederlandse druk tot stand gekomen 'politieke' organisaties van West-Irianezen te kras. Die pleit tenminste nog voor een ook in de Aziatische wereld bruikbare Westerse taal, het Engels. Laten we enige andere kanten van het probleem bekijken. De uitzondering van West-Irian van de soevereiniteitsoverdracht op 27 december 1949 werd niet door iedereen in Nederland toegejuicht. In vele kringen voelde men wel terdege aan, dat hier de bron lag van vele toekomstige moeilijkheden. Men aanvaardde de rondetafelovereenkomst zoals zij daar lag en de Indonesische delegatie keerde niet-voldaan terug naar Djakarta, in de overtuiging, dat de onderhandelingen over West-Irian een oplossing zouden brengen die voor beide partijen aanvaardbaar zou blijken te zijn. Indonesia heeft bij herhaling aangeboden over het vraagstuk van de soevereiniteitsoverdracht van West-Irian te onderhandelen. Het is Nederland geweest, dat verder praten heeft afgewezen en dat is overgegaan tot definitieve annexatie van het gebied, dat krachtens een verdrag tussen Indonesia en Nederland 'in dispuut' was verklaard. Indonesia heeft daarop scherp gereageerd door eenzijdig de Nederlands-Indonesische Unie, een aan het Nederlandse brein ontsproten staatkundige constructie zonder fundamenten, op te zeggen. Dit was de eerste daad, die Nederland had

kunnen waarschuwen, dat het Indonesia diepe ernst was met zijn strijd om West-Irian. Maar Nederland wenste naar geen enkele waarschuwing te luisteren.

De conferentie in Genève (febr. 1956) tussen regeringsvertegenwoordigers van Indonesia en Nederland was de laatste poging van Indonesia om door – directe – besprekingen, zonder inmenging van buiten af tot een oplossing te komen. Zij was een schromelijke mislukking en leidde, mede door de wijze waarop de onderhandelingen van Nederlandse zijde werden gevoerd, tot een ongekende verbittering. De opzegging van de R.T.C.-overeenkomst en van de daarmee verbonden Financieel-Economische Overeenkomst was er het directe gevolg van.

Een nieuwe periode ving aan met het voorleggen van de kwestie-West-Irian aan de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Indonesië kreeg niet de steun van de vereiste tweederde meerderheid van de Algemene Vergadering. Met een ongeëvenaarde trouw aan het Handvest van de Verenigde Naties en een diepgeworteld vertrouwen in de rechtvaardigheid van de voorgelegde zaak, herhaalde Indonesia zijn beroep op de volkenorganisatie tot driemaal toe. En pas toen ook voor de *vierde* keer de volkenorganisatie tot machteloosheid werd gedoemd, ondanks de meerderheid van stemmen die voor Indonesia's denkbeelden werden uitgebracht, maar op grond van het niet bereiken van de vereiste tweederde meerderheid (art. 18 van het Handvest) als gevolg van het optreden van een halsstarrige minderheid, kondigde de Indonesische minister van buitenlandse zaken Dr. Subandrio, in de Algemene Vergadering van oktober 1957 aan, dat Indonesia het 'bedelen' om recht moe was en 'andere

wegen' zou gaan bewandelen om recht te verkrijgen. Die andere middelen waren van economische aard. Eind 1957 werd een begin gemaakt met het onder beheer – van de Indonesische Staat – stellen van de economische belangen van Nederland in Indonesia, een maatregel die later gevolgd werd door nationalisatie. Aan de K.L.M. werd het recht ontnomen gebruik te maken van de Indonesische vliegvelden. De K.P.M.-schepen verdwenen uit de Indonesische wateren. Dat daarbij de overweging dat er een eind moest komen aan de dominerende positie van het vroegere koloniale kapitaal in de Indonesische economie, een rol speelde, is zonder meer duidelijk. In de loop van dit jaar werd aan Nederlandse schepen, die eeuwenlang de verbinding tussen Indonesia en het buitenland hebben onderhouden, de toegang tot de Indonesische havens ontzegd en daarmee verdween vrijwel de laatste economische band, die de Indonesische nationale economie nog bond aan die van Nederland. De door minister Subandrio aangekondigde 'andere maatregelen' vonden hun afsluiting in de verbreking van de diplomatieke betrekkingen tussen Nederland en Indonesia op 17 augustus 1960, als directe reactie op het zenden van het Nederlandse smaldeel, waaronder de 'Karel Doorman', naar de wateren van West-Irian. De Dewan Pertimbangan Agung (Hoge Advies Raad) van Indonesia heeft reeds op 21 juli 1960 inzake het Politiek Beleid voor de Bevrijding van West-Irian geadviseerd: 'Op grond van de ervaringen van voorgaande kabinetten betreffende de politiek ter bevrijding van West-Irian, alsmede de halstarrige houding van de koloniale Nederlanders die hun militaire bezetting van West-Irian steeds meer

versterken, en in samenhang met de her-ontdekking van de Indonesische Revolutie volgens de lijnen van de grondwet-1945, is het noodzakelijk dat het kabinet ('Working Cabinet') een politiek ten uitvoer brengt die erop is gericht West-Irian op revolutionaire wijze te bevrijden, revolutionair in bewoordingen die eigen zijn aan de Indonesische Nationale Revolutie.'

En gebaseerd op genoemd advies: om nu de revolutionaire weg te bewandelen, zei de president/minister-president van de Republiek Indonesia, Dr. Sukarno, in zijn redevoering ter gelegenheid van de herdenking van de vijftiende Onafhankelijkheidsdag op 17 augustus 1960 onder meer: 'Wij bedelen niet langer om een gesprek met de Nederlanders over de kwestie West-Irian; wij zullen doorgaan met het ten uitvoer brengen van de politiek van 'andere maatregelen' totdat West-Irian weer onder de soevereiniteit van de Republiek valt. Men bedelt niet om een recht, voor het verkrijgen daarvan vecht men!'

Rest dan nog de beklemmende vraag: 'Waarom?'

Waarom houdt Nederland zo koppig vast aan het bezit van West-Irian? Omdat het Nederlandse volk het wil? Ik durf het te betwijfelen. Wie zich de moeite geeft de mening van het Nederlandse volk te peilen, kan slechts tot de conclusie komen, dat de belangstelling voor West-Irian uiterst gering is, hetgeen ook blijkt uit de moeilijkheid om de nodige werkkrachten voor West-Irian te krijgen. Men voelt intuïtief, dat men in West-Irian een onrechtvaardige en dus hope-loze zaak verdedigt. Ook de meningen in verschillende politieke partijen zijn verdeeld. Dit bleek duidelijk uit de debatten in de Tweede Kamer over het regeringsbeleid ten aanzien van West-Irian, die de onmo-

gelijkheid hebben aangetoond van de vervulling door Nederland van de taak van opvoeding tot zelfbestuur van het West-Irianese volk. Politiek onmogelijk in een wereld, welke zich steeds feller keert tegen de restanten van het kolonialisme. Economisch en financieel onmogelijk, omdat de lasten van het tot ontwikkeling brengen van dit uitgestrekte gebied, die nu al ongeveer honderd miljoen gulden bedragen, de draagkracht van Nederland te boven gaan. Militair onmogelijk, om redenen, welke zelfs de totale leek in zaken van logistiek duidelijk zijn, niet alleen vanwege de grote afstanden, maar ook vanwege de beperkte strijdmachten die Nederland in eigen land alsmede in Europees verband nodig heeft.

Wilde Nederland West-Irian 'reserveren' als 'springplank' of 'stepping stone' in Zuidoost-Azië ten behoeve van met Nederland bevriende landen? Daartoe heeft Nederland nooit de – openlijke – steun gekregen van die bevriende landen, behalve van Australië dat niet voor een overdracht van West-Irian aan Indonesia is, – omdat Australië bevreesd is voor zijn Australisch Oost-Nieuw-Guinea? Deze vrees van Australië is geheel ongegrond, aangezien Indonesië alleen West-Irian (dat bij het oude Nederlandsch-Indië behoorde) eist. Bovendien is de houding van Australië niet consequent, aangezien dit land als een der eerste de Indonesische Onafhankelijkheid over heel de Indonesische Archipel – West-Irian inbegrepen – erkende en steunde, doch zich thans in de kwestie-West-Irian volledig achter Nederland schaaft. Maar nu wil Nederland van West-Irian af, niet alleen vanwege de financiële en andere zorgen, maar ook wegens de 'lasten' die Nederland zowel in het binnen-

land als in het buitenland bij zijn beleid ten aanzien van West-Irian ondervindt. 'We moeten af van West-Irian', dat is de feitelijke inhoud ook van de filosofie van premier De Quay, te berde gebracht op de befaamde 'cocktailparty', waarbij de premier het woord 'internationaliseren' heeft laten vallen. Dit is eigenlijk geen nieuw 'idee' in Nederland, want senatoren van de Partij van de Arbeid hebben dit idee reeds eerder gelanceerd.

Ja, 'Nederland wil af van West-Irian, maar wil het *niet* aan Indonesia overdragen en de enige weg is: internationaliseren!'

Zowel dit 'afschuifstelsel' als elke andere vorm van beheer over West-Irian, behalve overdracht aan Indonesia, is voor Indonesia volslagen onaanvaardbaar en moet beslist van de hand worden gewezen. Want een 'ander' dan het Indonesische beheer over West-Irian betekent: het ontnemen aan Indonesia van zijn constitutioneel en historisch nationaal recht op West-Irian, hetgeen zal kunnen leiden tot een ernstig conflict in Zuidoost-Azië, waardoor ook de wereldvrede kan worden bedreigd.

September 1960

Met ernst en met spoed

De belangrijkste vragen zijn: de mogelijkheid van internationalisatie, of van een internationale garantie voor een zich tot zelfstandigheid ontwikkelend Nieuw Guinea, een termijnvaststelling voor de zelfbeschikking en politieke vorming van de bevolking van Nieuw Guinea.

Internationalisatie of int. garantie, door Nederland zelf aangeboden of aangevraagd, is een van de wensen die men kan formuleren, maar geen begaanbare weg. Alleen wanneer de bevolking van N.G. zelf een betrouwbare stem kan laten horen, kan zij zich uitspreken over de status van N.G. en dan eventueel om int. garantie en steun verzoeken. Een termijnvaststelling is sinds lang overwogen, maar men houdt dikwijls te weinig rekening met de rol die Australië in de Nederlandse N.G.-politiek heeft gespeeld. Wanneer maar even de mogelijkheid van zulk een termijnvaststelling voor zelfbeschikking werd geopperd, liet Australië duidelijk horen, dat het deze volstrekt prematuur vond. Indien het thans Australië werkelijk ernst is met zijn verandering van standpunt, is voor ons elke belemmering weggenomen, om met spoed en regelrecht op de zelfbeschikking der N.G.-bevolking aan te sturen. Het was immers de onmogelijkheid daartoe, die ook blijktens de toelichting van de Commissie Generaal op de overeenkomst van Linggadjati, Nieuw Guinea een bijzondere positie gaf t.o.v. de artikelen 3 en 4 van die overeenkomst. Dat was volkomen logisch, ook in de verklaringen van Van Mook op de conferentie van Denpasar. De stamlandgedachte van

de Indische Nederlanders is er bijgekomen en vond in N.G. zelf geen goed onthaal. Ze verzwakte bovendien de positie van N.G. De gebieden binnen het Indonesië van de R.T.C. verloren reeds bij voorbaat door belemmerende bepalingen het zelfbeschikkingsrecht, maar door de uitzonderingspositie en door de loop der gebeurtenissen in 1950, bleef merkwaardigerwijze alleen Nieuw Guinea een uitgesteld zelfbeschikkingsrecht behouden. Vermoedelijk heeft de houding van Australië reeds in 1946, daarna in 1947 bij de totstandkoming van de Zuid-Pacific-Commissie, en in 1949, en niet eerst na de duidelijke uitspraken in 1950 een rol gespeeld. Voor Australië had N.G. strategische betekenis, niet voor Indonesië. In de motie-Nadjamoedin van de Denpasar-conferentie wordt om bestudering van spoedige opname van N.G. in Oost-Indonesië gevraagd o.a. op grond van de gebleken grote strategische betekenis voor... Australië! Een nog minder sterk argument, dan de sterke bases, die Amerika in N.G. zou hebben aangelegd en de rijkdommen van N.G. die voor Oost-Indonesië onmisbaar zouden zijn.

Wij nemen nu dus aan, dat Australië met elke vreedzame oplossing van het N.G.-vraagstuk genoegen zal nemen. Die oplossing mag niet buiten het volk van N.G. omgaan. Om te komen tot een betrouwbare uitspraak behoeft men geen tien jaar te wachten. Het is heel wat anders, of er op korte termijn een zelfstandig N.G. mogelijk is, dan of de richting naar een eventueel nieuwe status door de bevolking kan worden bepaald. Daarom, binnen een bestuurshervorming zoals wij ons die denken – waarover straks meer –, moet er door de meest betrouwbare vorm van alge-

mene verkiezingen (waar de exploratiegebieden nog buiten moeten vallen) een vertegenwoordigend lichaam worden gekozen. Daar moet men elkaar van alle zijden van N.G. gedurende lange tijd ontmoeten en leren kennen, want dat is nu nog onmogelijk. Daar moet men de bekwamen en integeren leren onderscheiden en elkander leren vertrouwen; dit vertrouwen ontbreekt nl. maar al te vaak. Daaruit moeten de personen naar voren komen, die werkelijk algemeen vertrouwen winnen en die wezenlijk gezag kunnen verkrijgen. Dit moet met zeer grote spoed worden aangevat. Het is diep te betreuren, dat reeds jaren geleden voorgenomen bestuurshervormingen moeten wachten, doordat in Nederland commissies en wetgeving zo uiterst traag werken. En in N.G. moet de politieke vorming worden versneld.

Ernst gevraagd. Bij die politieke vorming behoort in de allereerste plaats een strenge discipline van *onszelf* bij ons spreken en schrijven over N.G. Het ongewild afstotende spreken *over* land en volk moet verleden tijd worden. De bevolking van N.G. luistert en leest mee, en wij spreken *met* het volk. Bovendien kunnen en moeten wij haar voorgaan in een serieus streven naar objectiviteit, want deze discipline is daar broodnodig. Het interesseert de Papoea's niet, of wij volk en land boeiend vinden, en het irriteert ze, dat we het een jachtterrein voor sterke verhalen, rariteiten en caricaturen vinden. In zending en missie hebben wij te tobben met de vraag om het verhaaltje, liefst romantisch en grappig, maar het is t.o.v. N.G. een algemene kwaal. Men mag het saai of zwaar op de hand noemen, maar het is nu geen tijd voor het

caricaturale en voor flauwe generalisaties. En bij geschiedbeschrijving, volksbeschrijving en ook bij de beschrijving van land en klimaat moeten wij nauwkeurig en objectief zijn. Het negatieve moet onverbloemd worden genoemd, maar het positieve mag niet verzwegen of gekleineerd of onnodig verdacht gemaakt worden.

Ik doe maar een paar grepen. Het kan toch zeker niet volgehouden worden, dat N.G. in 1898 aan Nederland is *opgedrongen*. N.G. was een grensgebied, waar in het westen Tidore en Oost-Seran en Goram monopolies hadden. De V.O.C. kon zich buiten deze rechten om niet met N.G. bemoeien, om handel en scheepvaart te beschermen en uit te breiden. De zeevaarders vanaf de reis van Willem Jansz in 1606 (niet Schouten, deze informeerde wel in 1602 op Seran en maakte in 1616 de beroemde wereldreis met Lemaire), deden hun ontdekkingen alle op last van de V.O.C., die zelfs telkens de meegebrachte berichten onvoldoende vond. Na verschillende contracten en een staatsgreep, was de V.O.C. in 1779 soeverein over Tidore en N.G., al bleef de vaststelling der grenzen uitgesteld. Nederland nam deze soevereiniteit over. De proclamatie van Merkusoord in 1828 was een merkwaardig intermezzo. In 1848 werd de oostgrens feitelijk reeds vastgesteld, en liet men heel N.G. vallen binnen Tidore. Intussen werd reeds spoedig vastgesteld, dat Nederland te allen tijde het recht had, het bestuur geheel in eigen hand te nemen. De afkoop in 1900 gold alleen Zuid-N.G. De fictieve band met Tidore werd geheel afgesneden in 1949 bij de instelling van het 'neo-landschap'. Het is een feit, dat de Papoea's, die een wezenlijke aanraking met Tidore

hebben gehad, dus in het N.W. en in de Geelvinkbaai, in vroeger tijd een mythische verering voor de sultan van dat staatje hebben gehad, die later hoe langer hoe meer veranderde in haat. We mogen echter niet verzwijgen, dat lang niet alle Papoea's zich lieten roven en beroven. Ze roofden en beroofden ook tot ver naar buiten en deden het ook elkaar. Als foutievelijk beweerd wordt, dat het woord Papoea in de Noord-Molukken slaaf betekende, moeten wij er op wijzen, dat in de omgeving van Timor de naam Papoea identiek was met zeerover.

In elk geval, N.G. kreeg in 1898 eindelijk eigen bestuursvestigingen. Daarvoor was, zeer zwakjes, meestal van Ternate uit bestuurd. Ook de zending heeft jarenlang, juist op grond van de soevereiniteit van Nederland, op de plicht van intensief bestuur gewezen. Het aansporen tot aanvaarding van verantwoordelijkheid kan moeilijk een opdringen van geroofd gebied worden genoemd. Bij alle gebreken die het Goevernement sindsdien hebben aangekleefd valt niet te ontkennen, dat tal van Papoea's, hoeveel bezwaren ze later mochten hebben tegen onbekwame ambtenaren en onjuiste maatregelen, dankbaar waren voor de bewerkte algemene vrede en de uitbreiding van een veilig verkeer langs de gehele kust.

Wanneer Nederland op onfatsoenlijke wijze van de kopzorgen om N.G. had willen afkomen, had het in 1923, na het bezoek van Hertog Adolf van Mecklenburg, al deze zorgen, inclusief vergaande rechten, kunnen overdragen aan het toen voorgestelde exploitatie-syndicaat. Het heeft dat zeer terecht niet gedaan.

Met ontwikkeling is N.G. inderdaad zeer spaarzaam

bedeeld, maar een aanloop daartoe was herhaaldelijk vrij krachtig. 1906, rapport van kapitein H. Colijn, 1907-1915, exploratie-expedities en voorlopige kaartering, 1921-1923 wederopvatting van de draad door de eerste wereldoorlog afgebroken met een eigen residentie, daarna bezuiniging; toch in 1925 invoering van de Alg. Subsidie-Regeling, ook in N.G., met, op verzoek van de r.k. missie uitzondering van Zuid-N.G. (een van de oorzaken van achterstand), maar na de wereldcrisis van 1929 weer strenge bezuiniging. Nieuwe hoop in 1935, toen de zeer bekwame resident van Ambon, Dr. Haga, met ontwikkelingsplannen kwam, mede op grond van de juist door de NNGPM begonnen exploratie. Veel bestuursbelangstelling moest gegeven worden aan de kolonisatiepogingen sinds 1926 en behalve de door de Japanners geëxploiteerde concessies, werd vooral voor de Geelvinkbaai de Gouv. Landbouwonderneming in Ransiki belangrijk. De wereldoorlog II sloeg alles wat er was grondig neer.

Nog een paar grepen moet ik doen, ook uit de geschiedenis, die wij getrouw moeten weergeven. De overkomst van talrijke Ambonse en Sangirese zendings-helpers was niet de oorzaak, maar het gevolg van een sterke zich snel verbreidende beweging om tot het christendom over te gaan. Maar reeds in 1923 werd intensief de opleiding van Papoea-onderwijzer-voorgangers ter hand genomen, zodat in 1941, dus voor de oorlog, in Noord-N.G. het aantal Papoeese zendingskrachten reeds gelijk was aan dat der Indonesische krachten. En thans gaat het helemaal niet aan, de aanwezigheid van nog enige Indonesische onderwijzers enige invloed toe te kennen op het voer-

taal-probleem.

In verband met de beweging naar het christendom, moet nog een legende worden weerlegd. De zendingen hebben geen 'wodanseiken' omgehouden, ook niet in de vorm van korwars of mannenhuizen. Waarom zouden ze daarmee vijftig jaar gewacht hebben en dan nog wel tot het moment, dat de Papoea's christen werden? Men moet de kracht van een volksbeweging, die ook eigen cultuurgooederen in massa vernietigt, kennen, om te begrijpen, dat bij zo'n ommekeer en ongetwijfeld sterke verwachting van een nieuwe wereld, het waardeloos geworden, vroeger niet uit artistiek oogpunt gewaardeerde, en thans gevaarlijk geworden materiaal, door de bevolking zelf vernietigd werd. Van Hasselt heeft er in het gebied van Sarmi het hoofd bij geschud. Mij is maar een voorbeeld bekend, van vernietiging van mannenhuizen, voordat er sprake was van vraag naar het christendom. Dat was de verbranding van de prachtige mannenhuizen in Oost-Sentani, door gezaghebber Swart in 1925. En dat was zeer bepaald geen zending.

Men kan doorgaan met voorbeelden van historische mistekening, en daarnaast ook waarschuwen tegen een kleinering van het voortreffelijke werk der vak-ethnologen. Het is de meesten van hen wel toevertrouwd, nauwkeurig waar te nemen en kritisch te staan tegenover informant. Maar het is ook uiterst belangrijk, dat de jongere Papoea's degelijke belangstelling hebben voor de oude achtergronden. Maar nog een hardnekkig sprookje van andere aard, moet toch eens eindelijk voorgoed verbannen worden, nl. *het verhaal, dat de zending het Maleis in N.G. heeft*

ingevoerd. Of in andere vorm, zoals nog onlangs door de Minister uitgesproken (wie heeft Z.E. hierover toch ingelicht?), dat zending en missie nog wel wat Maleis gebruiken, maar dat Nederlands nu toch wel voor Maleis in de plaats zal komen.

Hier zijn de historische feiten: de zending gebruikte minstens zestig jaren lang voor school en prediking en omgang de volkstalen Noemfoors (gelijk aan Biaks) en Windesisch. Natuurlijk gebruikte ze in omgang met Indonesiërs, Chinezen en andere handelaren, die reeds zeer lang voor de komst der zending in N.G. waren en daar handel dreven, het Molukse Maleis. Bij de elkaar opvolgende subsidie-regelingen voor scholen, sinds 1911, stelt het Goevernement uitdrukkelijk *de eis* het Maleis als voertaal te gebruiken op straffe van subsidieverlies, behalve voor de Noemfoorse scholen in het eerste leerjaar. Maar nog in 1940 had ik een hevig conflict met een onderwijs-inspecteur, die dwingen wilde in Biak en Wandammen zelfs uit het eerste leerjaar de moedertaal der leerlingen te verwijderen. In het onderwijsstelsel, dat aan N.G. was toegestaan was alleen plaats voor Maleis; aan Nederlands werd in het geheel niet gedacht. Pas vlak voor de oorlog was er zelfs onder de Ambonse schoolopzieners slechts één, die Nederlands sprak. Het Maleis heeft zich: door de handel, door de vogeljacht, door de politie, door het bestuur, heel sterk door al het dorpsonderwijs van 1911 tot nu toe, onuitroeibaar in N.G. vastgezet als de reeds voorhanden lingua franca voor de meeste bestuurde Papoea's en het zal als zeer vitale taal, buiten kunstmatige maatregelen om, zich ook op natuurlijke wijze verspreiden in het binnenland, zij het in mindere mate in streken, waar

de volkstaal in zeer ruim gebied bruikbaar is. Dit laatste heeft ook bij de Biakkers een zo intensief gebruik van Maleis als in andere streken geremd. (Maar het aantal eigenlijke Biakkers is totaal slechts 45 000; een kleiner aantal dus dan de ongeveer 100 000 van het met de Biakkers tot één cultuurkring behorende deel van de bevolking.)

En tot op heden gebruiken Goevernement, Missie en Zending allen Maleis als algemene omgangstaal en kunnen daar niet buiten. Dit is hetzelfde Maleis, dat in Indonesië Indonesisch wordt genoemd. Geen enkele vergadering van Papoea's kan gehouden worden, als het Maleis er geen voertaal is. De gehele Gouv. voorlichting op alle gebied moet in het Maleis geschieden en het Goevernement beschikt over evenveel Maleise lectuur als de zending. Maar over de zaak waarom het gaat hieronder.

Onderwijs, ontwikkeling, politieke vorming. Men spreekt hoe langer hoe meer over *discriminatie*. Men maakt zich ook wel eens bevreesd, dat vorming en onderwijs tot nu toe onvoldoende effect hebben, doordat verschijnselen van een mythische *verwachtingsbeweging* (cargocult e.d.) zich nog kunnen voordoen. Goev., Zending en Missie zouden gefaald hebben op het gebied der acculturatie. Het is nodig hier dieper op in te gaan. Vooraf moet ik opmerken, dat het onzerzijds van een verkeerde discriminatie getuigt, als wij zo uitzonderlijk bij de Papoea's van 'terugval' in magie etc. spreken. Ik dacht dat wij daarvan in het westen voldoende hadden gezien en meegemaakt. Wij spreken met elkaar en over elkaar als *mensen*. Dit moet regel worden. Wij allen zijn vatbaar voor het discriminatie-

sentiment en voor het sentiment der verwachtingsbeweging. Het eerste is 'modern', en als het optreedt bijv. in N.G. moeten we juist zeggen, dat de 'acculturatie' goed begint te werken. Het tweede is 'primitief' of liever mythisch. In de mythische sfeer doet het verwachtings-sentiment zich niet voor, wanneer men het besef heeft in een gesloten totaliteit te leven, deelhebbend aan de veiligheid en waardigheid enz. er van. Het doet er niet toe waar het magische centrum van deze totaliteit ligt (bijv. in Tidore, in Nederland, in Amerika of in het eigen land). Men leeft er in en er komt geen beweging tegen. Het verwachtings-sentiment treedt op, als een besef van een niet gerealiseerde totaliteit overheerst. Dan komt de mythe weer op van de gespleten, uiteengevallen wereld; eenheid en volheid worden dan verwacht uit de terugkeer van een andere wereld, verenigd met deze. Een bijkomend verschijnsel kan zijn, dat die andere wereld geïdentificeerd wordt met de westerse wereld of iets dergelijks. Zulke voorstellingen kent N.G. ook.

Maar het discriminatie-sentiment is modern. Het wortelt niet in de mythische wereldbeleving van de gesloten totaliteit, maar betekent het ontwaken van het besef van een *oneindige, onbekende bestemming*. Er komt een nieuw perspectief, juist als vrucht bijv. van acculturatie. Men verzet zich tegen alles wat het perspectief beneemt. Men verzet zich tegen het opgenomen worden in een totaliteit, die de eigen bestemming afsnijdt, bijv. door een goevernement, dat in feite op een mythische grondslag blijft staan, zoals koloniale rijken, waarin nog geen beweging kwam, vanzelfsprekend deden. Hier treedt dan meteen het wantrouwen op tegen letterlijk alles, omdat het bestemmingsbesef juist

door het westen is gewekt, en juist dat westen aan het bereiken van de bestemming in de weg staat. Niet alleen het westen intussen. Er zijn jonge zelfstandige staten, die hun onderdanen weer in de totalitaire eenheid van de mythe willen sluiten. De mythische eenheid en volheid gaat voor alles. Als 'Irian' nog ontbreekt, is het geheel niet af. (Soekarno in vele redevoeringen: 'waarom twisten over het meubilair, als het huis nog niet af is'.) Natuurlijk trekt ook het symbool van de rood-witte vlag boven de Digoel. (Hatta, 1927) (Het Digoelkamp had al lang opgeruimd moeten worden. Het is onbegrijpelijk, dat ons Gouvernement dit symbool heeft laten bestaan.)

Nu enkele conclusies: 1. N.G. wil niet opgesloten worden in een totaliteit met vreemd, magisch centrum, als Java bijv. Zeer waarschijnlijk had in 1949 de N.G.-bevolking willen deelnemen in een democratische federatie.

2. Geen kunstmatige elite-vorming, met 'toegangs-bewijzen' tot de beschaafde elite, en al, zoals men in de Kongo geprobeerd heeft. Want dit geeft geen gelijk, open perspectief voor allen.

3. Aan uitlatingen en gedrag van Papoea-jongeren kan men opmaken, dat Nederlands en Maleis beide voor- en nadelen hebben t.o.v. de discriminatie. Het Nederlands als omgangstaal sluit voor lange tijd zeer velen uit van elke wezenlijke gemeenschap, gemeenschappelijke taak, en van elk perspectief. Het Maleis wekt de indruk van het teruggehouden worden in een gesloten sfeer van minder waarde. Intussen geschiedt in de praktijk de gehele omgang in het Maleis. Daarom consequent: tweetaligheid, zoals wij steeds hebben voorgestaan! Maleis is nodig voor een zeer spoedig

deelnemen aan elk gesprek, door ieder.

Vooraf ook, omdat er nu gewerkt en gesproken moet worden, niet over 25 jaar. Is het nu werkelijk voor een paar honderd Nederlanders zo veel moeilijker, om in een jaar goed Maleis te leren, dan voor 400 000 Papoea's om Nederlands te leren? (en van deze laatsten hebben er minstens 150 000 talen, die met de Indonesische talen verwant zijn).

En over de hele linie, in alle scholen, neemt de zending deel aan het intensieve onderwijs in het Nederlands, zelfs aan de samenstelling der methoden daarvoor!

4. Het onderwijsstelsel moet zo snel mogelijk zo zijn, dat er slechts één vorm van L.O. is voor allen. Nu zijn er zes typen, die zeer tot ontevredenheid der bevolking geen gelijke kansen bieden: a. pionierschool (DSc), b. Driejarige dorpsschool (DSb) voor zeer velen zonder uitloop; c. Enkele 4-jarige dorpsscholen (bedoeld voor uitbreiding, maar weinig levensvatbaar); d. Dorpschool plus Vervolgschool, die feitelijk gelijk moet zijn aan een stads-L.S., maar lager getaxeerd; e. Centr. dorpsschool, vervolgschool van mindere kwaliteit; f. Stadsschool (L.S.B.). Zo snel mogelijk moet dit stelsel vereenvoudigd worden, met gelijke kansen voor ieder. Het onverantwoordelijk uitstellen van de kweekschoolopleiding heeft de gezonde ontwikkeling van het onderwijs in de weg gestaan. Evenals de totaal ongegronde vrees voor een intellectueel proletariaat, doordat men geheel verkeerd de Vervolgschool als opleidingschool beschouwde. Om maar in het geheel niet te spreken van het funeste gezey over de twee ossen voor één kar, waarvan de Papoea's, die vanzelfsprekend ook alleen maar in alle

partijen over eenheid spreken, niet willen weten.

5. Het Bestuur moet geheel worden hervormd. Er is een voor het volk geheimzinnige top, waarvan men zich voorstelt, dat daar heel andere dingen omgaan dan de gewone belangen van land en volk. En aan het onder eind loopt alles vast, omdat daar het ouderwetse dorpshoofd, zetbaas van vreemd gezag, alle diensten op zich aan ziet komen. Nodig is: dorpsraden en in de dorpen simpele organisatie (ook in de steden), van alles wat eenvoudig nuttig en nodig is. De top vindt zijn rechtvaardiging aan de basis. Er is nergens iets geheimzinnigs. Maar de Papoea weet dit niet. Door een verkeerde structuur wordt hij in een mythische sfeer gehouden, met verschillende magische centra. Men kan kiezen voor de waarde-sfeer van het goevernement of men kon kiezen voor de waarde-sfeer van de zending bijv. In elk geval had alleen dit 'ambtenaar zijn' waarde. Met de zelfstandigwording van de kerk is niet in de laatste plaats bedoeld het breken van verkeerd gezag van de 'goeroe', soms zelfs letterlijk magisch uitgeoefend, en openlegging voor eigen verantwoordelijkheid in de diepste zin. Het Bestuur moet ook van de grond af opengelegd worden, van basis tot top. Reeds in 1935 grepen wij het optreden van Res. Haga aan, om invoering van dorps- en districtsraden te bepleiten. Men dorst het nog niet aan. Maar nu moeten ze overal komen, en niet als adviesraden, die geen verantwoordelijkheid hebben, maar als besturende raden in de dorpen en vandaar in breder kring tot aan de top.

6. Ook de politieke vorming dient praktisch te zijn. Men is jarenlang na 1944 in N.G. bang voor politiek geweest, omdat het gevaarlijk bleek en verwarrend,

zich er mee in te laten. Het was ook verwarrend: 1944 Bevrijding en vorming nieuw-Indonesië, met Indonesia Raja in N.G. en Ind. bestuur, Ind. instituutsdirecteur etc. etc., alles in N.G. 1945, Nieuw Indonesië blijkt anders te worden. N.G. wordt weer verbanningsoord: groep Ratulangi c.s. in Seroei (men hoeft niet te vragen hoe de sentimenten van Papara en zijn aanhangers ontstonden), 1946. In '46 en '47 complotten van Soegoro, de vroegere instituutsdirecteur. Dit ging natuurlijk niet om aansluiting bij Indonesië; het ging toen binnen de Grote Oost om voornamelijk Javaans en Sumatraans verzet (ook Ambons en Menadonees) tegen het Ned. bestuur. Zeer onaangenaam, om herhaaldelijk door de politie verhoord te worden. Politiek is gevaarlijk. Daarna tot einde 1949 ook in N.G. propaganda in alle vorm voor de RIS: RIS MESTI DJADI (De Ver. St. van Ind. moeten slagen). Dan: plotselinge totale afscheiding van Indonesië. Verwarrend is het alles voor de Papoea's wel geweest, vooral toen er later hier en daar een paniekachtig optreden van enkele bestuurs-ambtenaren en politie kwam, die overal rood-wit roken. Volkomen ongegrond ontstond bijv. in Seroei een dergelijke paniek onder de controleur E. J., die wel heel sterk aan rood-wit-phobie leed.

Maar de weg is nu toch wel open voor gezonde politieke vorming. Het is geen wonder, dat een der politieke partijen allereerst vraagt om: politie in Papoeese handen!

Het bestek laat verdere uiteenzettingen niet toe. Dit ene moet nog gezegd worden: allen die in N.G. bij de vorming en het bestuur betrokken zijn moeten gezamenlijk de hand aan de ploeg slaan, om voor de

vooral praktische vorming te zorgen, ook praktische economische vorming in bedrijven en landbouw. Onze voorstellen om aan een groot deel van de onderwijzers een opleiding in maatschappelijk dorpswerk te geven, moet men serieus nemen. Het is geen tijd voor onvruchtbaar getheoretiseer. Deze onderwijzers moeten in de dorpen adviseren en voor recreatie zorgen. De ambtenaren moeten niet zo bang zijn, dat het ambtenarengezag van het dorps hoofd in gevaar komt. Het gaat om politieke, maatschappelijk en economische opbouw. Voor gezonde urbanisatie is verder niemand in N.G. bevreesd. Waren er maar meer permanente bedrijven in de steden. Nu is het inderdaad zo, dat mensen naar de dorpen terugkeren. Zij vinden daar een andere, voor hen triest geworden wereld. Zij vinden daar geen ledigheid, want ondanks de sprookjes is het nog steeds niet waar, dat de sago boer niet behoeft te werken voor de kost. Verzorgen, uitdunnen, bijplanten, op tijd kappen en daarbij rekening houden met de 25 soorten sago van verschillende smaak en kwaliteit, het is alles het werk van de man; bij het, niet alleen door de vrouwen gedane werk van het sago-schaven en wassen, komt dan nog het werk voor de export en ruil, want zeer veel Papoea's moeten de sago, die ze buitengewoon, ook voor de smaak, op prijs stellen, kopen, doordat hun gebied geen sago heeft. Ook de in het dorp teruggekeerden moeten in de dorpsontwikkeling ingeschakeld worden. Nog lang zal het dunbevolkte en uitgestrekte land van N.G. zeer veel kader nodig hebben. Maar dat kader mag dan ook niet bestaan uit onproduktieve ambtenaartjes. Alles moet sober en efficiënt en zoveel mogelijk mede-productief zijn. Wij zagen een kantoor van een be-

stuursassistent, waar niet meer omging dan voor de oorlog. Voor de oorlog had de bestuursassistent een schrijver en drie politie-agenten tot zijn beschikking. Na de oorlog zaten in het kantoor acht functionarissen (er was een afzonderlijke, zeer grote politie-kazerne), waaronder een om 's morgens en 's avonds de vlag te hijsen en in te halen. En dit is geen sterke anecdote, maar helaas typerend. Er zijn nu genoeg mensen in N.G. om tot een degelijke, efficiënte aanpak te komen. En dan, zo spoedig mogelijk een betrouwbare uitspraak der bevolking over de status van hun eigen land.

Geen last maar dure plicht

Bezint eer ge begint, zegt een oud-hollands spreekwoord. Welnu, aan bezinning op het vraagstuk Nieuw-Guinea heeft het de laatste jaren in ons land beslist niet ontbroken. Daaraan was eerder een te veel dan een te weinig. Een te veel, omdat bezinning ook als rem kan gaan fungeren op het te voeren beleid; er een verlammeende werking van kan uitgaan. En als juist dat element gaat overheersen worden de resultaten averechts en komt men ten slotte nergens meer.

De vraag lijkt gewettigd of Nederlands Nieuw-Guinea precies zo in het middelpunt van de belangstelling zou hebben gestaan als Indonesië er geen kwestie in had gezien. De positie van het gebied was dan te vergelijken geweest met die van tal van Afrikaanse landen. Ook dan zou de politiek van elke verstandige Nederlandse regering gekoerst hebben in de richting van onafhankelijkheid. Maar velen zouden vermoedelijk minder behoefte hebben gehad aan het ontwerpen van allerlei constructies voor een 'internationale' oplossing van het vraagstuk.

Na de tweede wereldoorlog is de normale gang van zaken: emancipatie van de gekoloniseerde volken. Toekomstige geschiedschrijvers zullen dit proces waarschijnlijk als één van de belangrijkste positieve aspecten van de twintigste eeuw kenschetsen; zij zullen er in gelijke geest op terugzien als men thans doet op de afschaffing van de slavernij. Maar voor de tijdgenoot treden er licht- en schaduwzijden op. Eén van de typische kenmerken van de publieke opinie is, dat zij altoos tracht tot vereenvoudiging van probleemstelling

gen te komen. Denken in te veel nuances wordt, zo enigszins mogelijk, vermeden. Deze stelling is ook in dit verband van toepassing. Tussen beide wereldoorlogen stond de bovendrijvende internationale emotie nog achter de koloniale mogendheden, die plichtsgetrouw en met de nodige 'opofferingen' aan de geestelijke en stoffelijke ontwikkeling van de gekleurde volken werkten. Kritiek was oppositoneel, 'daar werd iets groots verricht' de heersende stemming. Het hebben van koloniën heette bovendien een levensbelang voor de Westerse naties en de vraag of aan Duitsland zijn vroegere koloniën niet moesten worden teruggegeven en of Polen als middelgrote Europese mogendheid geen recht op koloniën kon laten gelden was jarenlang een serieus punt in de internationale discussie.

Na de oorlog daarentegen bleef er van al het 'mooie' van de Westerse activiteiten geen spaan heel. Integendeel, de hierbedoelde landen hebben zich naar de toonaangevende internationale overtuiging slechts door vuig eigenbelang laten leiden, zich aan de ergste vormen van rassendiscriminatie schuldig gemaakt, kortom zich laaghartig gedragen jegens weerlozen, die geen mond konden open doen om zich te verdedigen. Wil er een redelijk uitgangspunt voor verdere discussie ontstaan, dan lijkt het niet overbodig vast te stellen, dat zowel dit rooskleurige beeld van het kolonialisme als de volledige verfoeiing er van onaanvaardbaar zijn. Te midden van de emoties mag dan het ogenblik om de balans van het koloniale tijdvak op te maken nog niet zijn aangebroken, enkele conclusies laten zich toch wel trekken. En hoewel ik aan mooi-praterij van het verleden geen behoefte heb ben ik

zeker geneigd het met de Amerikaanse (neger) auteur *Richard Wright* eens te zijn als die er in zijn bekende boekje over de Bandungse conferentie van uitgaat, dat op de lange duur de invloed van het Westen op het Oosten in het grootboek van de historie op de creditzijde terecht zal komen.¹

Schuldprobleem ongewenst

Was het werkelijk nodig dit te dezer plaatse nog eens met zoveel woorden te zeggen? Ik geloof van wel. Er is van te veel kanten over een ernstige Westerse schuld gesproken dan dat de vraag van het collectieve schuldbewustzijn volkomen buiten beschouwing zou kunnen blijven. Daarbij gaat het natuurlijk niet om de godsdienstige en wijsgerige achtergronden van het schuldbegrip, die nu eenmaal te allen tijde hier op aarde aanwezig zijn, inhaerent aan de onvolkomenheden van ons bestaan. Neen, het gaat om de meer 'concrete' schuld, om datgene wat in de koloniën is misdaan en nagelaten en waarvan naar sommiger mening bij voortduring in de relaties tot de gekleurde volken zou moeten worden getuigd.² Met *Schulte Nordholt* meen ik, dat wij het van die benadering van het vraagstuk niet moeten hebben omdat er meer mee bedorven zou worden dan goedge maakt. De menselijke verdiensten en fouten zijn universeel en het bij herhaling de nadruk leggen op de eigen onvolkomenheden jegens anderen zou al spoedig door de slachtoffers zelf als een onwaarachtige houding kunnen worden uitgelegd. Wie staat graag in de relatie tot iemand, die zich ernstig jegens hem schuldig acht en daarvan bij voortduring doet blijken? Het

op gang komen van normaal verkeer tussen de vroegere heerser en de vroegere onderdrukte wordt er in de ex-koloniale sfeer eerder door bemoeilijkt dan vergemakkelijkt. Pijnlijke en dwaze situaties vloeien al te snel uit dit schuldbelijden voort, omdat men niet langer vrij tegenover elkander staat. Het verleden groeit uit tot een blijvende belasting.³

Intussen is er nog een andere omstandigheid, die het beeld van de naoorlogse ontwikkeling op het stuk van de koloniale politiek ernstig vertroebelt. De Westerse naties kwamen na de tweede wereldoorlog in de beklagdenbank terecht en dit werd zelfs in toenemende mate het vertrouwde patroon naargelang meer jonge staten de arena van de Verenigde Naties binnentraden.

Doet het Westen verstandig zich daarvan al te veel aan te trekken? Me dunkt, hier past de nodige behoedzaamheid. *Röling* heeft er terecht op gewezen, hoezeer het in de voorstellingswereld van de Afro-aziatische landen niet gaat om de koloniale figuur als zodanig, maar om de overheersing van gekleurde volken door de blanken.⁴ De satellietverhouding van de Sowjet-Unie tegenover de Europese randstaten trekt in de gekleurde wereld niet of nauwelijks de aandacht; ja zelfs de vraag van de overheersing van het Russische element in grote delen van Azië is nooit werkelijk actueel geworden. De Tibetkwestie in China deed hier en daar het geweten even schokken; vermoedelijk toch meer wegens het feit, dat sommigen zichzelf bedreigd begonnen te voelen dan om het lot van de Tibetanen als zodanig.

De systematische en schematische benadering van het koloniale vraagstuk blijft niettemin vooralsnog beslo-

ten in de retorische vraag van de Indische afgevaardigde bij de Verenigde Naties, Menon, toen deze zich bij gelegenheid van de discussie over Nieuw-Guinea in de twaalfde algemene vergadering tegenover het argument, dat Nieuw-Guinea in Indonesische handen het koloniale aspect van de relatie zou doen voortduren, afzette met de woorden: 'Does the representative of Indonesia look like a colonialist?'

Een dergelijke verdraaiing van feiten is om verschillende redenen van belang. Zij geeft de Sowjet-Unie en deszelfs bondgenoten een schitterende kans om de landen van het Westen in een kwaad daglicht te stellen en de eigen handen in onschuld te wassen. In werkelijkheid heeft de Sowjet-Unie zich nooit om het zelfbeschikkingsrecht van naties binnen de eigen invloedssfeer bekreund.⁵ Wel werd dit recht al in 1918 door de Amerikaanse president Wilson op een internationaal voetstuk geplaatst en zolang binnen de Westerse wereld beleden, dat deze na 1945 niet meer aan de consequenties ten opzichte van de koloniën kon ontkomen en dat in wezen ook zelf niet wilde, welke strubbelingen er hier en daar dan ook met de onafhankelijkwording gepaard zijn gegaan.

Gevaarlijke chantagepolitiek

Het Westen ziet zich met andere woorden steeds geplaatst voor het gevaar van een gewetenloze chantagepolitiek, mogelijk gemaakt door de cynische communistische stelling, dat elk bederven van toestanden in onderontwikkelde gebieden voorlopig welkom is. Mag daarvoor worden gebukt? Nog al te velen in ons land propageren de poging om de Afro-aziatische wind in

een andere richting te doen waaien door zich zoveel mogelijk met de argumenten van zelfs onverantwoordelijke Afro-aziaten te vereenzelvigen en die dan bovendien nog eigen argumenten in handen te spelen. Het reeds genoemde boekje van Röling is daarvan ten aanzien van Indonesië een voortdurende demonstratie.⁶

Ik voor mij heb dit altijd een bijzonder verwerpelijk streven gevonden, niet in de laatste plaats aangezien het – met het schuld bekennen van sommige anderen – de indruk wekt alsof men het vermogen mist zijn gekleurde medemensen voor ‘vol’ aan te zien. De gesignaleerde houding is namelijk wezenlijk iets anders dan het opbrengen van een zekere mate van begrip voor sommige onvolmaaktheden in een jonge staat, die zich op vergelijkbare wijze hebben voorgedaan in onze eigen staten, toen die nog in de kinderschoenen stonden.

Het merkwaardige feit heeft zich niettemin voorgedaan dat, terwijl bijvoorbeeld de Indonesiërs in alle stadia van het gesprek met Nederland zich geenszins onbeholpen toonden in het vinden van de doeltreffendste argumenten, er steeds tal van landgenoten klaar stonden, bereid het ‘beter’ voor hen te formuleren en de eigen samenleving nog meer van het rechtmatige van sommige Indonesische aanspraken te doordringen. Dat een vruchtdragende gedachtenwisseling tussen twee volwaardige partijen zich op een dergelijke basis niet ontwikkelen kan acht ik in confesso. Dit streven tot apaisering door gelijkgeven is daarenboven uitzichtsloos. Men kan niet met succes, gelijk *Van Baal* zeer ter snede opmerkt *coûte que coûte* vermijden enige aanstoot te geven ten einde te voorko-

men, dat de invloed van de Sowjet-Unie in de hierbedoelde landen toeneemt.⁷ Om te beginnen zou het aanwezige ressentiment slechts met volstreekte machteloosheid van het Westen genoeg nemen. Maar voor men zover is? Toegeven aan ongerechtvaardigde verlangens neemt de gevoeligheden niet weg; men maakt er de agressieve houding alleen maar aantrekkelijker mee. De Lumumba's, de Sukarno's en de Fidel Castro's gaan van de 'gezonde' stelling uit, dat de eetlust al etende toeneemt en geen zedelijke overwegingen weerhouden hen op de eenmaal ingeslagen weg te stoppen.

Trouwens, hebben wij in Europa aan de vooravond van de tweede wereldoorlog niet evenzeer moeten ondervinden in welk een verbijsterende mate zwakheid imperialisme uitlokt? De tot dusver opgedane ervaringen wijzen er al evenmin op, dat men de gematigde figuren in dergelijke landen betere papieren verschaft: successen plaatsten als regel de extremisten vaster in het zadel. Of dit extremisten van rechts of links zijn doet niet ter zake. De droevige ervaring leert, dat de communistische naties maar al te happig stromingen steunen, waarvoor zij binnen eigen invloedssfeer zelfs geen dag lang propaganda zouden tolereren.

De Indonesische claim

Tegen deze summier geschetste achtergrond nu dient de kwestie Nieuw-Guinea te worden gezien. Nogmaals, indien het hierbij slechts om de emancipatie van een kolonie ging, zou de zaak hoogstwaarschijnlijk niet die discussie hebben veroorzaakt, die er de laatste tien jaar in ons land is geweest. Juist de Indo-

nesische claim heeft het vraagstuk tegen een bijzondere achtergrond geplaatst.

Binnen een kort bestek als dit moet een uitvoerige bespreking van de vraag of het verstandig was in 1949 Nieuw-Guinea 'vast te houden' achterwege blijven. Nakaartend kan men dit in twijfel trekken omdat een meer gereserveerd Nederlands standpunt met betrekking tot de overdracht van verschillende andere gebieden (Zuid-Molukken!) dan eveneens in de lijn zou hebben gelegen. Waar bleef de consequentie toen men op dit laatste punt, meer of minder vertrouwend op de mogelijkheid van zelfbeschikking binnen de Indonesische federatie, geen aarzeling toonde?

Doch ziet, binnen een jaar was volkomen duidelijk, dat van een uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht op zelfs de meest bescheiden schaal geen sprake was. Voorbeeldeloze onderdrukking van minderheden bleek de politieke gedragslijn van de centrale regering te zijn, waarmede tegelijkertijd de zaak van Nieuw-Guinea in een geheel nieuw licht kwam te staan. Men kan de Nederlandse regering dan ook niet verwijten, dat zij pas later het element van de zelfbeschikking van de Papoea's in het geding bracht, wat trouwens niet eens waar is voorzover dr. Van Mook er bij gelegenheid van de conferentie in Den Pasar reeds aan refereerde.⁸

In elk geval werd het probleem eerst werkelijk urgent toen de imperialistische bedoelingen van de centrale Indonesische regering aan den dag traden. Imperialistische bedoelingen? Een andere kwalificatie is niet mogelijk. Het is nooit de Indonesische opzet geweest de Papoea's zelfbeschikking te geven; wel het gebied te annexeren. En daarvoor zijn geen redelijke gronden

aangevoerd. De bevolking is niet Indonesisch en heeft zich niet voor aansluiting bij Indonesië uitgesproken. Geografisch behoort het gebied bij de Pacific en de betekenis van het historische argument – in de zin van samen tot één administratie te hebben behoord – is in de loop des tijds in kwesties van zelfbeschikking steeds verder in waarde gedaald en kan in geen geval als een afzonderlijke grootheid worden gehanteerd. Men mag de zaak eenvoudig niet vergelijken met een afscheiding van Groningen of Limburg van Nederland; indien men dan toch parallelen wil trekken zou een verbod van zelfbeschikking voor Suriname beter in het beeld passen. Een juridische benadering van de zaak heeft Indonesië steeds vermeden. Intussen hebben de Indonesiërs in verband met de nog niet geheel uitgekristalliseerde internationale opvattingen omtrent kolonialisme en zelfbeschikking juist genoeg steun voor hun agitatie gevonden, niet om hun zin te krijgen maar om in de Nederlandse geleerden een zekere verwarring te veroorzaken. Die verwarring ontstond hoofdzakelijk in twee geheel verschillende kringen. Ten eerste bij degenen, die nooit hebben begrepen waarom men tot hun verdriet de Indonesische 'boerderij' gewillig afschoof en de waardeloze 'schuur' van Nieuw-Guinea behield en ten tweede onder hen, wier begrip ten aanzien van de nieuwe naties nagenoeg mateloos is. In het eerste geval maakt men niet om normen doordat men een uitsluitend opportunistische koers vaart; in het tweede geval wordt het vasthouden aan de eigen norm ondermijnd doordat men voor de jonge staten een apart soort normen gaat zien en de algemene gelding van normen in twijfel gaat trekken. Dat een wit paard

overal ter wereld wit zou behoren te heten wil men in die kringen om zo te zeggen eerst bewezen zien; het feit dat zonder een redelijke nakoming van een vrijwillig gesloten overeenkomst de ontkiemende internationale rechtsorde alleen maar verder op de weg naar de complete internationale chaos zou worden geleid, weigert men te erkennen.⁹ Ik acht dit een in hoge mate griezelige zaak en blijf daartegenover de opvatting koesteren, dat onnette begrippen als imperialisme en een slechts zichzelf zoekend nationalisme universele geldingskracht bezitten.

Een internationale oplossing?

Doordat de Indonesiërs het in de loop van de tijd wel erg bont gingen maken vindt het standpunt, dat Nieuw-Guinea maar aan Indonesië moet worden overgedragen, ten slotte toch in ons land niet veel vertegenwoordigers meer. Maar wel bleven verscheidene vooraanstaanden beducht voor onze nationale positie in de wereld indien onzerzijds niet een bepaalde 'move' in de richting van de 'internationale oplossing' zou worden gedaan. Nederland kan het alleen niet af, de Verenigde Naties of een combinatie van mogendheden moet maar de verantwoordelijkheid (over) nemen. Dit is het ogenblik om een enkel woord te zeggen over de theoretische constructies, die men voor en na voor Nieuw-Guinea ontworpen heeft.

Wat verwacht men toch van een internationaal, resp. gemeenschappelijk bestuur? In de geschiedenis van het internationale recht staat het condominium buitengewoon slecht aangeschreven; er is geen geval bekend waarin het tot zegen van de bevolking van een be-

paald gebied heeft gestrekt.¹⁰ Kan men met dergelijke pleidooien dan toch blijven volhouden de belangen van de bevolking op het oog te hebben?

Bovendien zou Indonesië, dat de soevereiniteit de jure en de facto opeist er niet mee gesust zijn. Zouden de Verenigde Naties de zaak over moeten nemen? In het grote Kongo-experiment zal nog moeten blijken wat zij er van terecht brengen. Hoe manoeuvreert met name de Sowjet-Unie in een dergelijk geval? De bekende beheerschappen waren met een enkele uitzondering slechts een voortzetting van het mandaatstelsel onder de vroegere Volkenbond, niet principieel verschillend van de gebieden onder artikel 73 van het Handvest. Daaromtrent merkte *Van Asbeck* in 1955 reeds op, dat men zich moest hoeden voor 'een overwaardering van het trustschapsstelsel der Verenigde Naties, vergetend dat een deel der huidige 'koloniën' voor hun laatste fase van de koloniale status waarlijk niet gediend zijn met een invoeging in het trustschapsstelsel, en de nationale leiders hier en daar meer vertrouwen stellen in de emancipatie onder directie hunner van nabij bekende koloniale mogendheden dan in de politiek doorspekte bemoeienis van een veraf zetende onbekende Trustschapsraad en algemene vergadering, gezwegen van het somtijds weinig aantrekkelijke amateur-optreden van 'visiting missions' der Verenigde Naties en de nasleep daarvan.'¹¹

Ook de conclusie, dat Nederland het financieel niet aan zal kunnen in Nieuw-Guinea, snijdt weinig hout als men bedenkt, dat het in financieel opzicht bijna evenveel ter beschikking van het gebied stelt als de Verenigde Naties aan alle onderontwikkelde gebieden tezamen. De fabel van de honderden miljoenen, die

van andere zijden zouden kunnen komen is daarmee wel voldoende ontzenuwd, daargelaten dat er in Nieuw-Guinea op redelijk verantwoorde manier niet veel meer te besteden valt.¹² Het bezwaar van deze en dergelijke hypothetische staatkundige constructies voor Nieuw-Guinea is indirect misschien wel het duidelijkst aan den dag getreden in het wetenschappelijke rapport van de Wiardi Beckmanstichting, dat zich er bijzonder lauw over uitlaat niettegenstaande juist uit die hoek de meeste steun voor dergelijke gedachtengangen had mogen worden verwacht.¹³ Trouwens, ook het gedocumenteerde rapport van de commissie voor internationale zaken van de oecumenische raad van kerken in Nederland komt niet verder dan de suggestie van het 'onvermoed zoeken van een uitweg uit het slop'.¹⁴

Ten overvloede is er in kringen van (ontwikkelde) Papoea's nooit enige sympathie voor deze plannen bespeurd; de Kerk van Nieuw-Guinea bleef er in het laatste geval zelfs buiten.

Schadelijke discussie

De discussie in Nederland over de toekomstige status van Nieuw-Guinea in de zojuist geschetste zin heeft ongetwijfeld de zaak van Nieuw-Guinea veel schade gedaan doordat zij voor en na vertrouwen ondermijnde. Tot versterking van onze internationale positie droeg zij zeker niet bij, want welke staat steunt van ganser harte een onderling verdeeld huis? Het ergste is, dat zij de aandacht te veel heeft afgeleid van wat werkelijk in het brandpunt van de belangstelling van de publieke opinie had behoren te staan:

hoe wordt de Papoea zo snel mogelijk rijp gemaakt om over eigen lot te beschikken?

Dat is immers nog steeds de enige richting waarin zich een werkelijke oplossing van de kwestie Nieuw-Guinea op den duur zou kunnen voltrekken; alle andere suggesties blijven lapmiddelen, die in het minst erge geval Nederland met de kater zouden laten zitten zich op onfatsoenlijke wijze van de zaak te hebben afgemaakt.

Gelukkig heeft het Nederlandse bestuur de afgelopen tien jaar niet stil gezeten. Ik kan het volgen van de grote lijn in het weloverwogen betoog van mijn vriend Van 't Veer dan ook niet uitstrekken tot diens afkeuring van het in dit opzicht gevoerde beleid. Voor mij zit bij hem het venijn in de staart. Hij kan nu gemakkelijk zeggen, dat er tien jaar geleden al een Nieuw-Guineeraad had moeten worden ingesteld, maar weet even goed als ik welk een opgave het zou zijn geweest die raad te bemannen. Het aantal enigszins ontwikkelde Papoea's kon toen immers op de vingers van een hand worden afgeteld. Daarnaast moest er een basis gelegd worden, waarop Nieuw-Guinea als een georganiseerde eenheid kon worden bestuurd; de meest elementaire faciliteiten voor een daartoe strekkend apparaat ontbraken.

En als dan toch op bepaalde punten de politiek van zelfbeschikking zou blijken nog niet voldoende serieus genomen te zijn, ligt de fout dan niet primair bij degenen wier activiteiten zich overwegend op het vraagstuk van de internationale status van het gebied hebben geconcentreerd en niet op de problemen van deszelfs bevolking? Van termijnen gesproken; dat zijn de gevaren, die elke termijn dreigen te verlengen.

De ontwikkelingen in de wereld hebben een stormachtig verloop. Wie in 1945 zou hebben voorspeld, dat het grootste gedeelte van Afrika in 1960 het stadium van de onafhankelijkheid zou hebben bereikt, had hoogstwaarschijnlijk de naam gekregen van een fantast te zijn. Dat de veranderingen in Nieuw-Guinea zich in een even koortsachtig tempo voltrekken wordt hier in ons land nog weleens over het hoofd gezien. Toch is het, na elk hernieuwd bezoek aan het land evident. Om die reden hebben ook alle proefballonnen over mogelijkheden van een verenigd Nieuw-Guinea, samenwerking van het gehele eiland met de Salomonseilanden en van een Melanesische federatie naast hun verdiensten slechts betrekkelijke betekenis. Voor een niet onbelangrijk deel zijn zij immers ingegeven door Westerse vrees, dat Nederlands Nieuw-Guinea niet als een afzonderlijke grootheid in de wereld zou kunnen bestaan, maar niet wij zijn het, die over de status te beslissen krijgen. Anderzijds: leert de geschiedenis omtrent de vorming van kleine staten niet het tegendeel? Doet het strategische argument tegen die kleine staten in een moderne wereld nog wel opgeld? Ook de zogenaamde groteren kunnen zich al lang niet meer zelfstandig verdedigen. En de economische basis? Er zijn kleine landjes in de wereld, wier welvaart drijft op de verkoop van postzegels; ook kunnen plotselinge petroleum- of metaalvondsten de economische structuur van een gebied volkomen wijzigen. In Afrika schieten heel wat kleinere staten dan Nederlands Nieuw-Guinea als paddestoelen uit de grond.

Regering op goede weg

De Nederlandse regering, die thans een versnelde ontwikkeling naar zelfbeschikking voorstaat, bevindt zich op de goede weg en heeft niet slechts het recht doch de plicht om de inzichten en de steun van bevriende mogendheden nog in meerdere mate voor haar gezonde gedachtengang te winnen. Alle daartoe strekkende middelen zijn toe te juichen; alle suggesties in de richting van gedeelde verantwoordelijkheden – iets anders dan samenwerking en rekening houden met anderer opvattingen – sceptisch te bezien als mogelijke oorzaak van nieuw tijdverlies.

Er kan zelfs een groot gevaar in schuilen. Want het is al te goedkoop er van uit te gaan, dat 'Amerika en de wereld het maar moeten uitzoeken', daarin tevens de suggestie leggend, dat er aan een zaak waarover een belangrijk deel van die wereld zijn twijfels heeft ook wel een luchtje zal zitten. In een nog onvolmaakte internationale samenleving zijn er nu eenmaal rangorden van verantwoordelijkheden. Zelfs binnen de Westerse wereld is de eenheid vaak nog ver te zoeken, terwijl de Verenigde Staten met te veel uiteenlopende factoren rekening hebben te houden dan dat zij overal tegelijk hun aandacht meer in het bijzonder op zouden kunnen concentreren. Nederland blijft specifiek verantwoordelijk.¹⁵ Men kan dit betreuren of niet; men zou ook kunnen bedenken, dat als wij destijds de Indonesische kwestie beter hadden afgewikkeld, de wereld een belangrijke beslommering bespaard zou zijn gebleven. Waarmee heeft België – dat zich zo mooi snel van de Kongo heeft afgemaakt – die wereld niet opgescheept?

Wat Nieuw-Guinea vooral behoeft is kadervorming en scholing in een zo hoog mogelijk tempo. Over de wijze waarop beide nog in meerdere mate zouden kunnen worden bevorderd betoogde ik zo vaak op andere plaatsen, dat ik in deze noodzakelijk beknopte samenvatting van een nadere uiteenzetting graag afzie. Wel moge ik nogeens nadrukkelijk onderstrepen, dat dit brengen van de primitieve Papoea tot de moderne wereld waarachtig nog een bijzonder boeiende taak is ook! De meer zakelijk ingestelde figuren kan het dan tot troost strekken, dat een bevriend onafhankelijk Nieuw-Guinea ons zeker voordeel kan verschaffen, gelijk wij in Zuid-Amerika van onze relaties met Suriname en de Nederlandse Antillen profiteren. Het is te betreuren dat verscheidenen, wier hart overigens warm klopt voor de problematiek van de onderontwikkelde gebieden, voor deze en dergelijke zaken zo weinig fantasie kunnen opbrengen.

Ons hoofddoel blijve intussen straks de soevereiniteitsoverdracht zonder ernstige ongelukken te doen verlopen, opdat er niet een nieuwe zwakke stee in de wereld ontstaat waar dan eventueel toch nog een heteroog gezelschap als de Verenigde Naties zijn krachten met een doelbewust manoeuvrerend Sowjetblok moet gaan meten. Want hier schuilt de dienst, die wij de vrije naties te bewijzen hebben. Nieuw-Guinea geen olifant op zolder, maar een dure plicht – wat mij betreft zelfs in de dubbele betekenis van dat woord. Een dure plicht, waarvan wij ons (force majeure natuurlijk voorbehouden) niet met goedkope argumenten mogen afmaken.

¹ Richard Wright, *De kleurbarrière*, Den Haag/Bandoeng 1957, pag. 51.

² In deze zin bijvoorbeeld prof. dr. J. Verkuyl, *Terdege ter discussie*, pag. 48v.

³ Dr. J. W. Schulte Nordholt in het nummer van *Wending*, maandblad voor evangelie en cultuur van april 1960.

⁴ Prof. mr. B. V. A. Röling, *Nieuw-Guinea wereldprobleem*, Assen 1958, pag. 70.

⁵ Uitvoerig gedocumenteerd hierover: dr. Samad Shaheen, *The communist theory of national selfdetermination*, Den Haag/Bandoeng 1956.

⁶ Zo ziet de hooggeleerde auteur o.a. het vasthouden door Nederland aan Nieuw-Guinea als een prestigekwestie, die echter tegelijkertijd een affront aan het nationaal zelfrespect van Indonesië betekent, t.a.p. pag. 96.

⁷ Prof. dr. J. van Baal, *Het Nieuw-Guineavraagstuk*, Kampen 1959, pag. 37-8.

⁸ *Den Pasar bouwt een huis*, uitgave R.V.D. Djakarta 1947, pag. 45.

⁹ Praeadvies van prof. mr. B. V. A. Röling in *Jaarboekje V.I.R.O.* 1957/8, pag. 15.

¹⁰ Gedocumenteerde uiteenzetting tegen zowel de condominium- als de beheerschapsgedachte in het Indonesische hoofdbestanddeel van het rapport van de commissie Nieuw-Guinea, Den Haag 1950, pag. 88 v.

¹¹ Prof. mr. F. M. Baron Van Asbeck in het nummer van *Wending*, maandblad voor evangelie en cultuur van juni 1955.

¹² O.a. bij prof. dr. J. van Baal, t.a.p., pag. 43.

¹³ Rapport van de dr. Wiardi Beckmansstichting, *Het Vraagstuk Nieuw-Guinea*, Amsterdam 1958.

¹⁴ *Nieuw-Guinea als probleem van het Nederlandse volk*, rapport van de commissie voor internationale zaken van de oecumenische raad van kerken in Nederland, Amsterdam 1956, pag. 21.

¹⁵ Zie ook Bernard Verhoeven, *Nieuw-Guinea, vraagstuk van verantwoordelijkheid*, Amsterdam 1959.

Tegen wil en dank: een historische beschrijving van de verhouding tussen Nederland en Nieuw-Guinea, een moment-opname en een toekomst-perspectief. Paul van 't Veer, de auteur van deze Speciale Salamander, beperkt zich niet tot de politiek, maar behandelt ook economische, culturele en sociale aspecten. Het 'tegen wil en dank', weliswaar een *waarschuwing*, hoeft geen *voorspelling* te zijn, stelt hij, als Nederland zijn eigen mogelijkheden en beperkingen – en die van Nieuw-Guinea – realistisch beziet. Vier andere auteurs stellen daartegenover hun, niet zelden afwijkende, conclusies. Het zijn, in alfabetische volgorde: *mr. Th. M. J. de Graaf*, Tweede Kamer-lid voor de KVP en deelnemer aan twee parlementaire missies naar Nieuw-Guinea; *Mhd. Hasan Notoadikusumo*, Indonesisch correspondent in het buitenland van het persbureau ANTARA; *ds. I. S. Kijne*, oud-zendingspredikant op Nieuw-Guinea en, onder meer, Rector van de Theologische School in Seroei, en *mr. dr. H. J. Roethof*, parlementair journalist en redacteur van de radorubriek 'Nieuw-Guinea', die het land van een aantal bezoeken kent.